Karadeniz Bölgesinde Tarımın Sorunları Derinleşiyor (Sy: 6-7)

Politika

SAVAŞSIZ SÖMÜRÜSÜZ BİR DÜNYA İÇİN

21 Ekim 2021 | Yıl: 7 | Sayı: 68 | MUSTAFA SUPHİ VAKFI MERKEZ YAYIN ORGANI | Ederi: 2,5 TL | Yurtdışı: 2,5 EUR/USD

Gel Tezkere Gel...

Cumhurbaşkanı TBMM'ye Irak, Suriye ve Lübnan'a karşı savaş sürdürmek içerikli tezkereyi iletmiş.

Önceden 6 ay için oylanan tezkere son yıllarda 12 ay'a yani 1 yıla çıkarılmıştı. Bu sefer 2 yıllık süre için savaş tezkeresi hazırlanmış. Amaç seçim dönemini de kapsasın. Bu bir yenilik. İkinci yenilik Lübnan. Ne alaka? Şimdi savaş hedefleri arasında Lübnan da olacak. Yeni bir macera...

AKP ve MHP oylarıyla tezkerenin onaylanacağı kesin. Asıl önemli olan parlamentodaki sözde muhalefetin, yani düzen muhalefetinin tavrı. Akşener, tezkereye olumlu oy vereceklerini açıkladı. Kılıçdaroğlu kıvırdı. Kesin karşı olsa onu söyleyecek medeni cesaretinin olacağını düşünüyoruz. Demek ki tezkereye hayır deme niyetleri yok.

Pekiyi, hem Erdoğan'a karşı söylemediğini bırakmayacaksın, eleştireceksin, ondan sonra da tezkereye olur vereceksin. Arada ne fark kaldı? Yarın ayaklarına dolanacak bir tavır olmasını geçtik, bunu kendi seçmenlerine nasıl anlatacaklar? Kolayını bulmuşlar. Terörizme karşı tavır!

Bu savaşın TC bütçesine günlük yükü ile ilgili hiç bir resmi paylaşıma rastlayamadık. Gizli tutuluyor. Çünkü Türkiye ekonomisinin bugün içinde bulunduğu çıkmazın ana nedeni bu savaş harcamalarıdır. 2022 için yaklaşık 20 milyar Dolar olarak planlanan savaş bütçesinin tahminen yarısı içeride ve dışarıda yürütülen savaşa harcanıyor. Saray'a ve Diyanet'e ayrılan astronomik bütçeler buna eklendiğinde ortaya çıkan toplam meblağ işsizlere, yoksullara ve sosyal alanlara ödenek olarak ayrılsa Türkiye bugün içinde bulunduğu ekonomik kriz çıkmazında olmaz.

Gelsin tezkere, gitsin tezkere. Bu savaşın sonu yok, kazananı yok. Kaybedeni çok. Kaybedenler sözünü söylerse bu savaşa son verilecek ve müsebbipleri sahneyi terketmek zorunda kalacaklardır. Tezkere ile kendi mezarlarını kazıyorlar...

Politika

Politik Taktikler ve Devrimci Strateji

❑ **Kemal ATAKAN**

Türkiye'de tabiri caiz ise her kafadan bir ses çıkıyor. AKP ve MHP'nin oy yitirdiği, seçimlerde sistem muhalefetinin oylarını ciddi biçimde artıracağı ve HDP'nin kilit rol oynayacağı üzerine yapılan yorumlar havada uçuşuyor. Buna karşın AKP ve MHP de en sorumlu ağızlardan tersini iddia ediyorlar ve bir dahaki seçimlerde oyları silip süpüreceklerini öne sürüyorlar. Kısacası müthiş bir algı operasyonu ile karşı karşıyayız. Öne sürülen görüşlerin kimisi ön görü, kimisi de resmen propaganda. Bunların içinden cımbızlayarak bir takım doğru sonuçlar çıkarmak tabii ki mümkün. Fakat biz konuya farklı bir açıdan yaklaşmak istiyoruz. Eğer bir ön görüde bulunacaksak da somut verilere dayanarak hareket etmek istiyoruz.

***

İçerde durumun ne olduğu malum. Ekonomi son 20 yılın en derin krizini yaşamaktadır. Ekonomik krizin sonuçları işçi, emekçi, ve yoksulların sırtına yükleniyor. Hayat pahalılığı aldı yürüdü. Enflasyon yüzde 40'ları gördü, belki de geçti. İşsizlik gayrı resmi verilere göre yüzde 50'lere ulaştı. Genç işsizlik, yüksek okul mezunları dahil vahim yüzdeleri görüyor. Yaşları itibarıyla dirençleri daha zayıf olan emekliler ve yaşlılar sadece yoksullaşmakla kalmıyorlar, sağlıklarını ve yaşamlarını yitiriyorlar. İşsizler kısa süre verilen açlık ödenekler dışında sıfır gelirle yaşamaya zorlanıyorlar ve açlıkla mücadele ediyorlar. Topraksız köylüler aç. Az topraklı köylüler tarımın bitirilmesinden dolayı yoksullaşıyor. Türk Lirası'nın döviz karşısında değer kaybından dolayı sadece ithalata dayalı ürünlerde değil, elektrik, doğal gaz ve petrol fiyatları karşısında Türk Lirası'nın geldiği durumdan dolayı tarım ve hayvancılık dahil, ülke içindeki her tür küçük, orta ve büyük sanayi üretiminde, el zanaatlarında fiyatlar tepe yapmış durumda. Bu örnekler çoğaltılabilir.

Aynı zamanda örgütleri çatırdıyor. AKP'nin kurucu yönetici kadrolarından kimse kalmadı gibi. Sembol olan eski belediye başkanları AKP'yi terketti. AKP son 6 yılda bünyesinde iki bölünme yaşadı, iki parti kuruldu. Ayrıca CHP'ye gidenler oldu. MHP iki bölünme yaşadı. Ondan da iki parti çıktı. Bunların yanısıra ortada dolaşanların sayısı da az değil. Bu olgu bir yandan MHP ve AKP'nin örgütsel olarak zayıflamasını gösterirken, diğer yandan da gidilen yerlerin ve kurulan yeni partilerin de ne kadar farklı olduklarını düşündürüyor. Söylemde ve yöntemde fark olabilir ama acaba sınıfsal olarak bir farklılık tespit etmek mümkün mü? Ne kadar zorlarsanız zorlayın, mümkün değil.

Tüm bu gelişmelerin sonucunda doğal olarak iç politik dengelerde ciddi kaymalar oluşuyor. Üzerine tartışılan seçim ön görüleri genellikle bu sonuçlara dayandırılıyor. Bu anlaşılabilir ama ön açıcı ve perspektif belirleyici değil. Nedenine gelince... Düzen muhalefeti prim yapıyor olabilir fakat aynı muhalefet iktidarın sepetlenmesi için bugüne kadar konuşmak dışında ne yapmıştır? TBMM'den çekilip MHP-AKP-Saray iktidarını yönetemez ve çekilmeye zorlayacak hamle mi yapmıştır? Hayır! Tam tersi. Bu yazı kaleme alınırken savaş tezkeresinin hem de ilk defa 2 yıl için uzatılmak için meclise sunulacak olan bu tezkereye düzen muhalefetinin en önemli partilerinden olan İyi Parti'nin evet diyeceği açıklandı, CHP de zaman kazanmak için yetkili organlarında görüşeceklerini belirtti. Bu açıklamalar resmen rejime destek vermektir. Bu güçlere muhalif gözüyle bakmak mümkün değil.

Geçtiğimiz günlerde TÜSİAD gibi tekelci sermayenin örgütünün iktidara eleştiriler yöneltmesi de bu çerçevede değerlendirilmelidir. Suriye'de birliklere komuta eden TSK mensubu 5 generalin kabul edilmemesine rağmen istifa etmelerinin de bu çerçevede bir anlamı vardır. Bu güçlerin ve temsil ettikleri kesimlerin hiç biri Türkiye Cumhuriyeti'nin politikaları ile çelişkili değillerdir. Ama itiraz etikleri uygulamalar var. Bu örneklerden şu sonuca ulaşmak mümkün. Egemen sınıflar kendi iç çelişkilerini yaşıyorlar. Sonu görünür olan rejim ve iktidarın sonrası için hazırlık yapıyorlar. Rejim ve iktidar saflarında iç çelişki ve çıkarlardan kaynaklı çatırdamalar artıyor.

Şimdi HDP'nin tüm baskılara karşı rolünü daha da artırmak, parlamenter ve parlamento dışı demokratik alanda gücünü ve etkisini güçlendirmek görevi ile karşı karşıyayız. O derece artırmalıyız ki, gerekirse HDP değişim sonrası oluşacak görece burjuva demokratik ortamda ülkede pay ve söz sahibi olabilecek duruma yükselebilsin. Böyle bir sürecin kalıcı olamayacağı, gerici güçlerin tekrar geriye döndürmek, ilerici, devrimci güçlerin de daha ileriye taşımak için mücadelelerini güçlendirecekleri bir dönem olacağı kesin. İşte bu süreç boyunca işçi sınıfının politik anlamda etkisinin ne derece artacağı nereye yöneleceği açısından belirleyici etken olacaktır. Ve işçi sınıfının politik güçleri bu sürece hazır olmalıdırlar.

Yani, şunu söylemek yanlış olmaz. Varolan rejim ve iktidar yenilirse yerine gelecek olanın hazırlığı yapılıyor ve gelen gideni aratır demeyelim ama yağmurdan kaçarken doluya da tutulmayalım. Düzen muhalefetine bel bağlayanlardan özür dileyerek söylemek zorundayız. CHP, İyi Parti, veya TÜSİAD'ın etkin olacağı herhangi yeni bir iktidarın bu ülkenin, halkların, işçi sınıfı ve emekçilerin sorunlarına çözüm üretmeleri mümkün değildir. Oluşacak yeni iktidar yine tekellerin iktidarı olacaktır. Yine ABD ve AB emperyalistleri ile NATO ile sıkı işbirliği içinde olacak bir rejimin göreve getirilmesi tasarlanmaktadır. Bunu "yumuşak geçiş" olarak adlandırabiliriz. Öncelikle bu tespitleri yapmak zorundayız.

***

MHP destekli AKP-Saray rejiminin tüm zayıflamalarına karşı direneceği de açık. İktidar sözcülerini ve medyasını biraz izleyen her fert bunu görebilir. Daha önce de belirttik. 7 Haziran 2015 seçimlerinde yaptıkları gibi, seçim sonuçlarını yok sayabilirler, terör ortamı yaratıp gündemi değiştirip tekrar kendilerini seçtirebilirler. Seçimleri manipüle edebilirler. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ve Belediye seçimlerinde bunu yaşadık. Devrimci güçler mevzii kazandığında tüm yöneticilerini tutsak edebilirler. Halkın meşru oylarını yok sayarak belediyelere kayyum atadıkları gibi yasadışı uygulamalar yapabilirler. Belediye başkanlarını tutsak ettikleri gibi benzer örnekler yaratabilirler. Tüm bunların ötesinde, ve bu yöntemlerden sonuç alamadıklarını görürlerse resmi ve sivil paramiliter güçleri sahaya salabilirler. Bu konuda ciddi hazırlıklar yaptıkları biliniyor.

Bütün bunlar yetmiyor. ABD ve Rusya arasında pinpon topu gibi gidip gelen bir dış politika gerçeği ile karşı karşıyayız. Artık heyetler ile değil baş başa görüşmeler gerçekleştiriliyor. Biden'den sonra Putin ile de aynısının tekrarı oldu. Bunun iki nedeni var. **Birincisi**; çevresindeki kurmaylara güven sorunu. **İkincisi**; kimsenin bilmemesi gereken gizli pazarlıklar dönüyor.

Yetmiyor. İçerde sorunlara çözüm üretemedikçe iki yönteme baş vuruyor.

Bir yandan içerde yasak, baskı, sansür ve tutuklamaları yaygınlaştırıyor, Kürt illerinde olağan üstü saldırılar geliştiriliyor. Diğer yandan, dışarıya yöneliniyor, savaş tamtamları çalınıyor. Aylardır Kuzey Irak toprakları bombalanıyor, kara harekatı yürütülüyor. Suriye'nin Türkiye'ye sınır il ve ilçeleri işgal ediliyor, Suriye topraklarında askeri üstler kuruluyor, savaşılıyor. Bu girişimlerin de iki niteliği var. Bir yandan bağımsız devletler olan Suriye ve Irak toprakları ilhak edilerek, o topraklarda savaşılarak uluslararası hukuk çiğneniyor. Diğer yandan, savaşılan tüm bu sahalar Kürt bölgeleridir. Yani Kürtlere yönelik bir savaş yürütülüyor. Ne kadar başarılı olunduğu ve ilhak edilen toprakların sürekliliğinin olup olmayacağını zaman gösterecektir. Ama belirtmeliyiz ki, bunlar normal davranışlar değildir.

Burada bir parantez açmamız gerekiyor. Savaş tezkeresi meclise gelecek ve düzen muhalefeti olumlu oy verecek. Durum onu gösteriyor. Yani savaş, işgal ve ilhaka evet denecek. Bu nasıl bir iş? Bir yandan iktidara ve Erdoğan'a en ağır suçlamaları yapacaksın, ondan sonra da bu savaş politikasına olumlu oy vereceksin. Ve de bunu yürütülen savaşın maliyetinin Türkiye'de yaşanan ekonomik krizin önemli bir nedeni olduğu biline biline. Bu durumda ekonomik sorunları malzeme yaparak iktidarı eleştirmenin ne anlamı oluyor? Bunu bize birisi anlatırsa memnun olacağız.

Konunun bir yanı daha var. Bugün savaş tezkeresine evet diyecek olan düzen muhalefeti, diyelim ki yumuşak bir geçiş sonucunda mecliste çoğunluğu sağladı ve hükümet kurdu. Bu durumda bir çıkmaz ile karşı karşıya kalacak. Savaşı durdursa, işgale son verse ve ordular ile paralı askerleri geri çekse ve çeteler ile ilişkisini kesse o zaman muhalefete düşmüş olacak olan MHP-AKP koalisyonu onları vatan hainliği ile, kazanımları heba etmekle suçlayacak. Evet dediğiniz savaşı durdurdunuz diyecek. Bu MHP-AKP koalisyonunu yeniden güçlendirecektir. Kısacası düzen muhalefeti ve geleceğin olası hükümet güçleri bindikleri dalı kesmiş olacaklardır. Parantezi kapatabiliriz.

***

Şimdi soru şu. Bu gerçekleri bildiğimiz halde edilgen mi kalacağız, "yesinler birbirlerini" mi diyeceğiz, yoksa politik gelişmelere müdahil mi olacağız? Bizce ikincisi. Bu gerçekleri bilerek bağımsız

siyasi çizgimiz doğrultusunda işçi sınıfın ve Türkiye halklarının istemleri doğrultusunda politikalar geliştireceğiz. Bu nasıl bir politik hattı gerektiriyor. **Birincisi**; ülkede Kürt illeri hariç devrimci bir durum oluşmamış olduğuna göre ve yönetenler hala bin bir çeşit yöntemle yönetmeye henüz devam edebildikleri durumda sahanın tümünde sözümüzü söyleyerek gerekeni yapacağız. Bu **saha** ifadesini HDP nezdinde bir araya gelen güçlerin parlamenter ve parlamento dışı muhalefetinde buluyor. Siyasetin bu alanı yöneten düzen güçleri arasında iç çelişkileri keskinleştirecek politikalar ve pratiklerini gerçekleştirmeyi içeriyor. Düzen muhalefeti de bunun bir parçası olmak kaydıyla, yine tüm tutarsızlıkları ve sınıfsal durumları biline biline karşımıza alınmayacak, çelişkilerini derinleştirecek bir politik hat izlenecek. Öncelikle iktidarda olan statüko ile mücadele edilecek ve ilk olarak bu sorun çözülecek. Bu politikaya güç veriyorsa düzen muhalefeti taktiksel olarak karşıya alınmayacak. Ama gerçekler açıklanacak, hiç bir şey gizlenmeyecek. **İkincisi**; Konunun sadece R.Tayyip Erdoğan sorunu olmadığı, Erdoğan'ın sadece tekelci sermayenin vitrine koyduğu bir memur olduğu bilindiği için sınıfsal devrimci mücadele hattı geliştirilecek. Rejim ve kapitalist düzenin temellerini stratejik olarak hedefleyen bir politik hat izlenecektir. Birincisi ile ikincisi çelişkili değildir. Birbirini destekler. İşçi sınıfını ve Kürt halkının birleşik bağımsız siyasi hattı ve mücadelesi belirleyicidir. Stratejiktir. Diğeri taktikseldir, bir anlamda düzen sınırları içinde politikaya müdahaleyi içerir ve süreç kendi içinde hızlı değişimlere uğrayabilir, uğrayacaktır.

***

Sadece Erdoğan'ın yenilmesi ve gitmesi tek başına sorunu çözmez. Savaşın bitmesi lazım. İçerde ve dışarda. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Misak-ı Milli politikasının ortadan kalkması, Kürt ulusal sorununun ve ülkedeki diğer ulusal, dinsel sorunların çözülmesi lazım. Tüm bunların olabilmesi için son tahlilde kapitalist sömürü düzenine son verilmesi gerekmektedir. Üretim araçları üzerindeki mülkiyet sorunu çözülmeden kalıcı ve sürekli bir çözüme ulaşmak mümkün değildir. Çünkü diğer sorunların tümü kapitalist düzenin ayakta tutulabilmesi, sermaye egemenliğinin korunması için uygulanan yöntemlerdir. Neki, bu amaca ulaşmak için bugünden yapılması gereken çalışmaların içinde varolan politik sürece her alanda, parlamenter alan dahil müdahale edecek politik hat gereklidir. Bu alanı da HDP doldurmaktadır. Şimdi HDP'nin tüm baskılara karşı rolünü daha da artırmak, parlamenter ve parlamento dışı demokratik alanda gücünü ve etkisini artırmak görevi ile karşı karşıyayız. O derece artırmalıyız ki, gerekirse HDP değişim sonrası oluşacak görece burjuva demokratik ortamda ülkede pay ve söz sahibi olabilecek duruma yükselebilsin. Böyle bir sürecin kalıcı olamayacağı, gerici güçlerin tekrar geriye döndürmek, ilerici, devrimci güçlerin de daha ileriye taşımak için mücadelelerini güçlendirecekleri bir dönem olacağı kesin. İşte bu süreç boyunca işçi sınıfının politik anlamda etkisinin ne derece artacağı nereye yöneleceği açısından belirleyici etken olacaktır. Ve işçi sınıfının politik güçleri bu sürece hazır olmalıdırlar.

Burada tek bir örgütten söz etmemek gerekir. Sınıf mücadelesi iddiasında olan tüm devrimci, sosyalist örgütlenmelerin, en başta da işçi sınıfının politik örgütü TKP'nin bu sürece etkide bulunması ve Devrim Cephesini güçlendirmesi gerekir. Bugün güncel olan Demokratik Cephe'nin genişletilip güçlendirilmesi iken, aynı zamanda paralel olarak Devrim Cephesi'nin de şekillenip, gelişip güçlenmesi gerekir. Bu noktada Kürt özgürlük hareketinin durumunu da doğru değerlendirmek gerekmektedir. Kürt özgürlük hareketi salt bir ulusal hareket olma niteliğini çoktan aşmış durumdadır. Kürt özgürlük hareketi devrimci ve sosyalist bir mücadelenin belirleyici öncü etmenlerinden birisidir. Türkiye'nin devrimci sürecinin gelişimi Türkiye işçi sınıfının devrimci hareketi ile Kürt özgürlük hareketinin bileşimi üzerinden şekillenmektedir. Bu mücadelenin her alanında böyledir. Dolayısıyla Türkiye işçi sınıfının politik örgütü ile Kürt özgürlük hareketinin siyasal örgütünün birleşik öncü rolü gerek Demokratik Cephe, gerekse de Devrim Cephesi'nin gelişim ve yönetiminde belirleyicidir.

***

Türkiye'nin demokratik ve devrimci bir süreci sınıf hareketi ile halk hareketinin birlikteliği ile gelişiyor. Sınıf hareketi ile halk hareketinin gelişmesi arasında karşılıklı diyalektik bir ilişki söz konusudur. Sınıf hareketi sınıf temelli ve tüm milliyetlerden işçi ve emekçileri kapsayan niteliğe sahiptir. Halk hareketi de hem Türk ve Kürt ile Anadolu ve Rumeli topraklarında yaşayan tüm milliyetlerden, din ve mezheplerden halkların halk hareketidir. Halk hareketi sömürücü sınıf ve mensupları dışında toplumun tüm katmanlarını kapsar.

MHP destekli AKP-Saray rejimi her yolu deneyerek öncelikle gitmemeye çalışacak. Gittiğinde de tekrar daha güçlü geri dönmek için her tür yöntemi kullanacak. Yazımızın başında belirttiğimiz gibi, düzen içi muhalefetin niteliği ve politik yaklaşımları da bu iki olası gelişme konusunda rejimin değirmenine su akıtmaktadır. Bu nedenle, hem gidişlerini hızlandırmak, hem de daha güçlü geri dönme heveslerini kesin engellemek için Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin gizli gündemlerinin ve Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren uygulanan doktrininin son bulması gerekmektedir. Bu da ancak sosyalizme devrimci yoldan yönelen anti-emperyalist demokratik halk iktidarı ile mümkündür. ■

DİSK AR

İşsizlik ve İstihdamın Görünümü Raporu / Ekim 2021

Kayıtlı İşsiz Sayısı Artıyor!

Bu araştırma **Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi (DİSK-AR)** tarafından hazırlanmış ve **11 Ekim 2021** tarihinde kamuoyuna sunulmuştur.

- **Kayıtlı İşsiz Sayısı İŞKUR'a Göre 200 Bin Kişi Arttı**
- **TÜİK'e Göre İşsiz Sayısındaki Artış Sadece 11 Bin!**
- **Geniş Tanımlı İşsiz Sayısı 7,9 Milyon!**
- **TÜİK'in Aylık İşgücü Verilerinde İnanılmaz Dalgalanmalar Var!**
- **TÜİK ve İŞKUR'un İşsizlik Verileri Arasında Uçurum Var!**

TÜİK Ağustos 2021 Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçları yayımlandı. **Mevsim etkisinden arındırılmış dar tanımlı işsizlik oranı yüzde 12,1, mevsim etkisinden arındırılmış geniş tanımlı işsizlik oranı (âtıl işgücü) ise yüzde 22** seviyesinde gerçekleşti.

TÜİK'e göre Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştaki kişilerde **işsiz sayısı (mevsim etkisinden arındırılmış) 2021 Ağustos ayında** bir önceki aya göre **11 bin kişi artarak 3 milyon 965 bin** kişi oldu. DİSK-AR tarafından TÜİK verilerinden yola çıkarak yapılan hesaplamaya göre mevsim etkisinden arındırılmış geniş tanımlı işsiz sayısı ise Ağustos 2021'de 7 milyon 855 bin kişi olarak gerçekleşti (Grafik 1). Dar tanımlı işsiz sayısı Temmuz 2021'de bir önceki aya göre 506 bin kişi artarak 3 milyon 902 bin kişi olmuştu

Grafik 1: Dar ve Geniş Tanımlı İşsiz Sayıları (Ağustos 2021) (Bin)

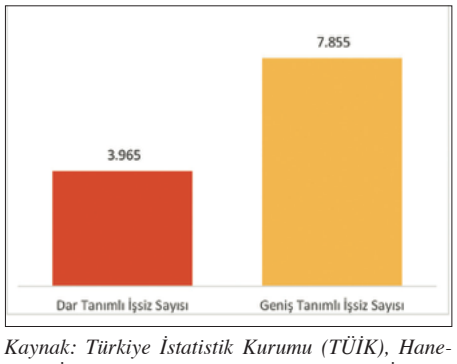

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hanehalkı İşgücü Araştırması, Ağustos 2021. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

TÜİK istihdam verilerinde büyük dalgalanmalar var!

TÜİK'in istihdam verilerinde Temmuz 2021 ve Ağustos 2021 aylarında büyük dalgalanmalar yaşandı.

Ağustos 2021'de istihdam edilenlerin sayısı bir önceki aya göre toplam olarak 14 bin kişi azaldı. İstihdam tarım sektöründe 26 bin kişi, sanayi sektöründe 217 bin kişi, inşaat sektöründe 83 bin kişi artarken, hizmet sektöründe ise 341 bin kişilik düşüş yaşandı.

Temmuz 2021'de istihdam edilenlerin sayısı bir önceki aya göre toplam olarak 125 bin artmıştı. Temmuz ayında istihdam edilenlerin sayısı bir önceki aya göre tarım sektöründe 17 bin kişi, hizmet sektöründe 454 bin kişi, artarken sanayi sektöründe 287 bin kişi, inşaat sektöründe 60 bin kişi azalmıştı.

Temmuz 2021'de 506 bin artan işsiz sayısının Ağustos 2021'de sadece 11 bin artması; Temmuz 2021'de 287 bin azalan sanayi istihdamının Ağustos 2021'de 217 bin artması; Temmuz 2021'de 454 bin artan hizmet sektörü istihdamının Ağustos 2021'de 341 bin azalması izahı zor bir dalgalanmadır.

Bir ayda işgücü piyasalarında bu kadar zıt gelişmeler yaşanması olağan değil. TÜİK'in aylık hanehalkı işgücü verilerinden işgücü piyasasındaki gelişmelerin izlenmesi zorlaşmaktadır.

TÜİK ve İŞKUR verileri arasında uçurum!

TÜİK ve İŞKUR'un işsiz sayıları arasında uçurum var. İşsiz sayılmak için TÜİK tarafından kullanılan en önemli kriter aktif iş arama kanallarından birini kullanmaktır. **İŞKUR en yaygın kullanılan iş arama kanalıdır. Ancak İŞKUR kanalını kullanan 200 bin işsizin 189 bini TÜİK verilerine yansımamıştır.**

İŞKUR'a göre Ağustos 2021'de kayıtlı işsiz sayısı 199 bin 385 bin kişi artarken TÜİK'e göre sadece 11 bin artmıştır. **İŞKUR ve TÜİK verileri arasındaki bir aylık fark 188 bin 385 kişidir** (Grafik 2).

Grafik 2: TÜİK-MEA Dar Tanımlı İşsiz Sayısı ile İŞKUR-Kayıtlı İşsiz Sayısı Artışı ve Farkı (Ağustos 2021) (Bin)

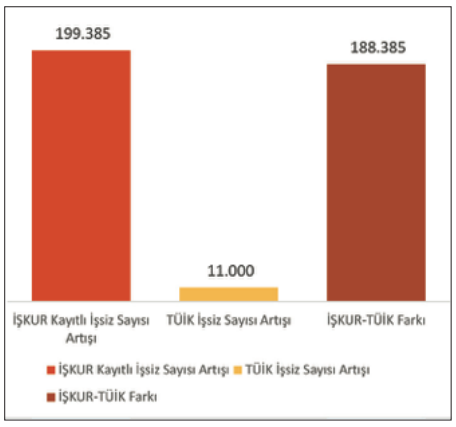

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hanehalkı İşgücü Araştırması, Ağustos 2021. İŞKUR Aylık İstatistik Tabloları, Ağustos 2021 DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

İŞKUR verileri kayıtlara, TÜİK verileri ise ankete dayalıdır. Ancak iki veri arasında bu kadar büyük fark olması ciddi bir güvenilirlik sorunu yaratmaktadır.

Önemli not: TÜİK'in aylık işgücü verilerinde yaşanan aşırı dalgalanmalar ve oynaklıklar ile aylık verilerin sınırlılığı nedeniyle işsizlik ve istihdama ilişkin ayrıntılı değerlendirmelerimizi bundan böyle çeyreklik verilere göre yapacağız. Aşağıda TÜİK'in aylık işgücü verilerinden hareketle yaptığımız kısa değerlendirmeler yer almaktadır. Bu değerlendirmeler TÜİK'in aylık işgücü verilerindeki aşırı dalgalanma ve oynaklıklar göz önüne alınarak okunmalıdır.

Geniş tanımlı işsizlik yüzde 22

Ağustos 2021 döneminde MEA dar tanımlı işsizlik (işsizlik 1) yüzde 12,1, zamana bağlı eksik istihdam ile işsizlerin bütünleşik oranı (işsizlik 2) yüzde 15,3; işsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı (işsizlik 3) yüzde 19,2 ve âtıl işgücü oranı (işsizlik 4, geniş tanımlı işsizlik) ise yüzde 22,0 olarak açıklandı (Grafik 3). Ağustos 2019'da 258 bin olan zamana bağlı eksik istihdam (MEA)sayısı, Ağustos 2020'de 1 milyon 221 bin kişiye yükseldi. Zamana bağlı eksik istihdam Ağustos 2021'de 1 milyon 33 bin olarak hesaplandı.

Grafik 3: İşsizlik Oranları (Mevsim Etkisinden Arındırılmış) (Ağustos 2021) (Yüzde)

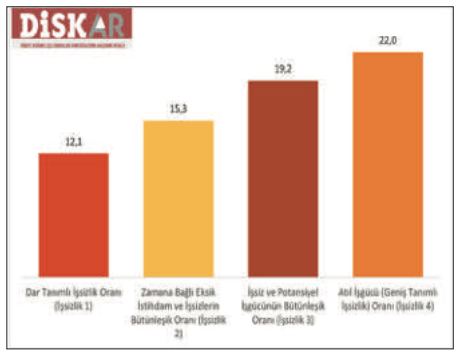

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hanehalkı İşgücü Araştırması, Ağustos 2021. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

TÜİK'in âtıl işgücü oranından hareketle yaptığımız hesaplamaya göre **mevsim etkisinden arındırılmış geniş tanımlı işsiz sayısı** Ağustos 2021'de **7 milyon 854 bin** olarak gerçekleşti. Ağustos 2019'da 6 milyon 558 bin mevsim etkisinden arındırılmış geniş tanımlı işsiz sayısı Ağustos 2020'de 8 milyon 616 bin olarak gerçekleşti.

Geniş tanımlı kadın işsizliği yüzde 29,3

Grafik 4: Cinsiyete Göre Mevsim Etkisinden Arındırılmış İşsizlik Oranları (Ağustos 2021) (Yüzde)

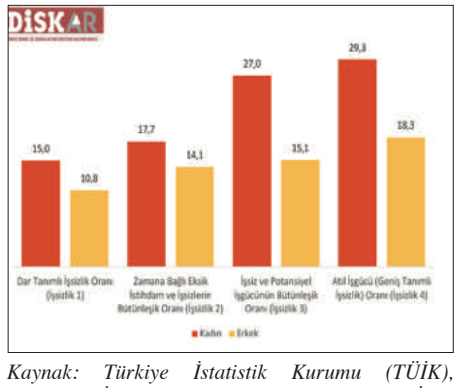

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hanehalkı İşgücü Araştırması, Ağustos 2021. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

Ağustos 2021 HİA verilerine göre mevsim etkisinden arındırılmış dar tanımlı işsiz sayısı toplamda 3 milyon 965 bin kişi iken, DİSK-AR tarafından yapılan hesaplamaya göre geniş tanımlı işsiz sayısı 7 milyon 854 bin olarak gerçekleşti. **Cinsiyete göre işsizlik oranlarında kadın işsizliğinin tüm işsizlik türlerinde**

en yüksek kategori olarak görülmeye devam ediyor. Mevsim etkisinden arındırılmış dar tanımlı işsizlik oranı erkeklerde yüzde 10,8 iken kadınlarda yüzde 15'tir.

Zamana bağlı eksik istihdam ve işsizlerin bütünleşik oranı erkeklerde yüzde 14,1 iken kadınlarda yüzde 17,7'dir. İşsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı erkeklerde yüzde 15,1 iken kadınlarda yüzde 27 seviyesindedir. **Geniş tanımlı işsizlik (âtıl işgücü) ise erkeklerde yüzde 18,3 ve kadınlarda yüzde 29,3 düzeyindedir. Geniş tanımlı kadın işsizliği ile geniş tanımlı erkek işsizliği arasındaki fark 11 puandır.** (Grafik 4).

Grafik 5: Cinsiyete Göre İşsiz Sayıları (Dar ve Geniş Tanımlı) (Ağustos 2021) (Bin)

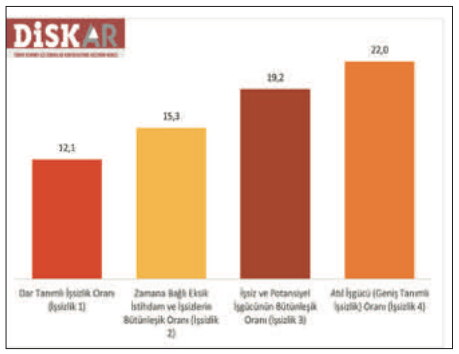

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hanehalkı İşgücü Araştırması, Ağustos 2021. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

Ağustos 2021 itibarıyla kadınlarda mevsim etkisinden arındırılmış dar tanımlı işsiz sayısı 1 milyon 565 bin ve geniş tanımlı işsiz sayısı 3 milyon 555 bindir. Erkeklerde ise dar tanımlı işsiz sayısı 2 milyon 399 bin ve geniş tanımlı işsiz sayısı ise 4 milyon 268 bindir (Grafik 5).

Geniş tanımlı ve dar tanımlı işsizlik arasındaki fark 10 puan

Türkiye'de 2018 Eylül'de başlayan ekonomik kriz ve 2020 Mart ayından bu yana yaşanan salgınının da etkisiyle işgücü piyasası dışına çıkış eğilimi artıyor. Zamana bağlı eksik istihdamda artış ve iş bulma ümidinin kaybedilmesine paralel olarak dar ve geniş tanımlı işsizlik oranları arasındaki fark giderek açılıyor. Örneğin, Haziran 2019'da dar tanımlı işsizlik yüzde 13,7 iken geniş tanımlı işsizlik yüzde 18,6 olarak gerçekleşmişti. Bu dönemde geniş tanımlı işsizlik dar tanımlı işsizlikten 4,9 puan yüksekti. Ağustos 2021'de ise dar tanımlı işsizlik yüzde 12 iken geniş tanımlı işsizlik yüzde 22 olarak gerçekleşti (Grafik 6). Dar ve geniş işsizlik arasındaki fark bu dönemde 10 puan oldu. **Dar ve geniş işsizlik arasındaki makasın bu denli açılmasının en önemli nedeni salgın dönemindeki işten çıkarma yasağının dar tanımlı işsizliği sınırlı düzeyde tutmuş olması ve işbaşında olunan sürenin azalmasıdır. Böylece dar tanımlı işsizlik sınırlı kalırken geniş tanımlı işsizlik fırlamıştır.**

Grafik 6: Türkiye'de Dar ve Geniş Tanımlı İşsizlik Oranları (Ağustos 2019-Ağustos 2021)

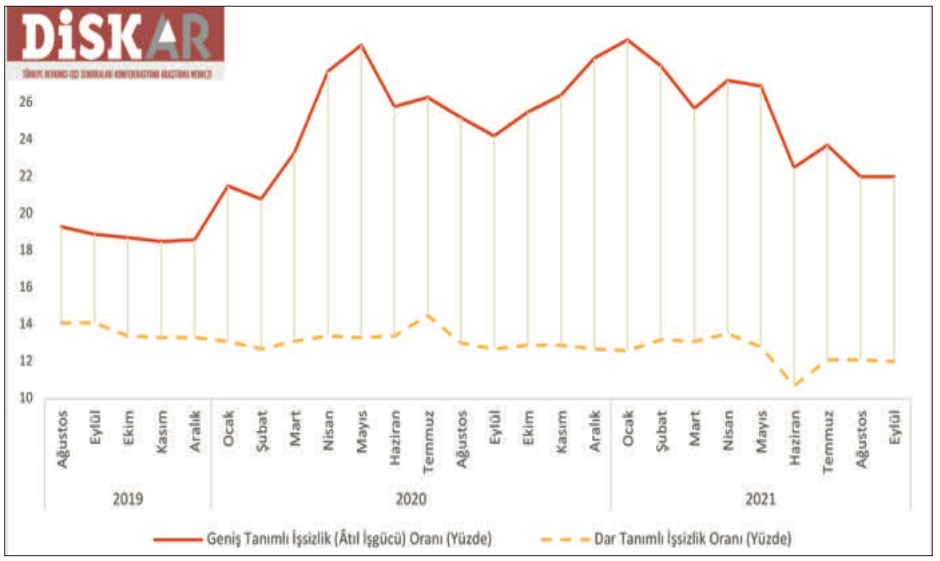

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hanehalkı İşgücü Araştırması, Ağustos 2021. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

olarak yüzde 18,7 oldu (Grafik 7). Tarım dışı işsizlik genelde de dar tanımlı işsizlikten daha yüksek görülüyor. ■

Grafik 7: İşsizlik Türleri (Mevsim Etkisinden Arındırılmış) (Ağustos 2021) (Yüzde)

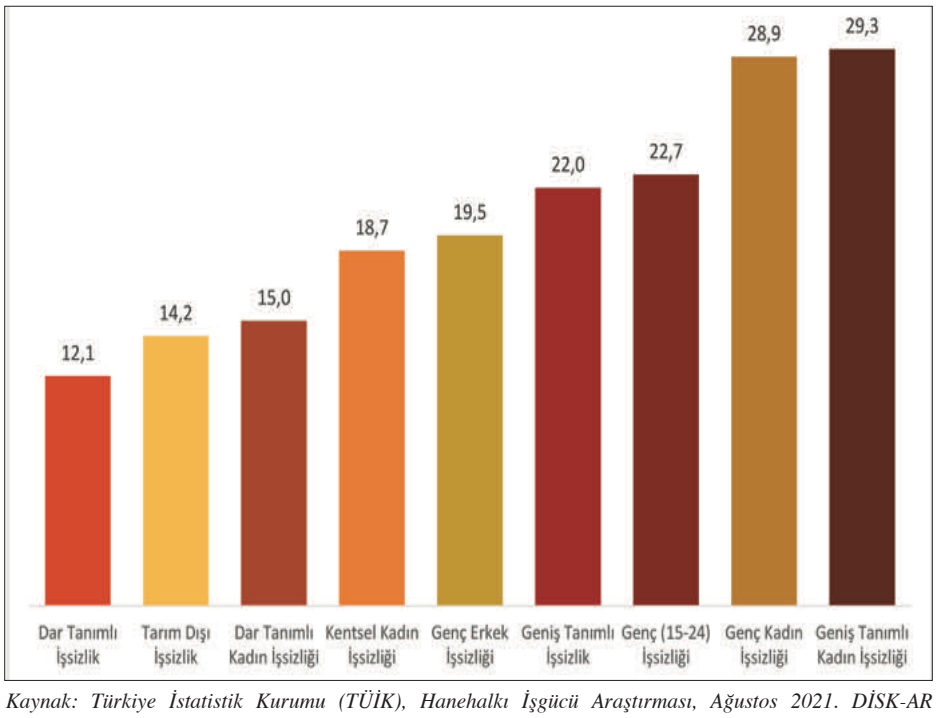

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hanehalkı İşgücü Araştırması, Ağustos 2021. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

Neredeyse her 3 genç kadından biri işsiz

Ağustos 2021 HİA verilerine göre işsizlik türlerinin en yüksek olduğu kategori yüzde 29,3 ile geniş tanımlı kadın işsizliği oldu. Yüzde 28,9 olan genç kadın işsizliği (15-24) ise ikinci sırada yer aldı (Grafik 6). Bilindiği gibi salgın döneminde diğer işsizlik kategorilerine göre kadın işsizlik türleri genele göre çok daha yüksek gerçekleşti ve bu eğilim devam ediyor. Ağustos 2021'de 15-24 yaş arası gençlerde işsizlik oranı yüzde 22,7 olarak gerçekleşti. Kadınlarda dar tanımlı işsizlik oranı yüzde 15,0 iken kentsel (tarım dışı) kadın işsizliği oranı 3,7 puan yüksek

TÜİK Ne İş Yapar?

❑ **Orhan DEMİRBAĞ**

DİSK/AR'ın periyodik olarak yayınladığı İşsizlik sayısına ilişkin rakamlar bu sayfada okuyabileceğiniz gibi resmi bir kurum olan TÜİK'in açıklamalarındaki rakamlarla karşılaştırıldığında oldukça büyük farklılık gösteriyor. TÜİK, devletin resmi bir kurumu. Hattta devletin bir başka resmi kurumu olan İŞKUR ile TÜİK'in rakamları da birbiriyle uyuşmuyor. Peki resmi rakamlara göre biz hangisine inanmalıyız? TÜİK'e mi, İŞKUR'a mı?

Öteden beri resmi makamların neredeyse tümünün yaşanan tüm olumsuzlukları, felaketleri (sel, deprem, yangın vb.) millete alıştıra alıştıra verme reaksiyonu var. Tabii bir de insanların hafızalarının zayıflığından faydalanma kaygısı. Nasıl olsa çabuk unutulur. Geçer gider diye düşünüyorlar... Hatırlıyorum, 1999 yılında kısa aralıklarla yaşanılan Gölcük ve Düzce depremlerinde yaşanan felaketin boyutları herkesin gözleri önündeyken, resmi makamların ölümleri düşük göstermek için canla başla çalıştıklarını...

TÜİK, açık adıyla Türkiye İstatistik Kurumu. İşi rakamlarla. Devletin rakamlarla ilgili her konusu ondan sorulur. Enflasyon oranı kaçsa TÜİK açıklar. İşsizlik rakamları da öyle. Doğan her bebek, ölen her insan, dış ticaret, iç ticaret, aklınıza ne gelirse, ülkedeki ağaç sayısını, hatta kaç tane kuş var (!) onların bile sayısını TÜİK bilir. Çünkü işi bu... Ancak tüm bu işleri yaparken de işbaşında olan iktidarları üzmemeye dikkat etmek zorundadır. Çünkü iktidarın işine gelmeyen resmi rakamlar kurumun yöneticilerinin işlerine son verilmesi sonucunu doğurabilir. Son birkaç yılda kaç yöneticisinin değiştiğinin sayısını bile unuttuk.

Bir süredir muhalefet parti liderleri, gruplar halinde milletvekilleri, il il ülkeyi geziyorlar, halkın şikayetlerini dinleyip politika belirlemeye çalışıyorlar. Özellikle işsizlik, enflasyon, zamlar, yolsuzluk ve hukuksuzluklar konusunda halkın nabzını tutmaya çabalayıp, iktidara yükleniyorlar. Halkın arasına karışmaya, toplu taşıma araçlarına binip, onlara ne kadar yakın olduklarını gösteriyorlar. Arada provakatif amaçlı bir iki kişi çıksa da rahat bir biçimde bunu yapıyorlar. Ve AKP-MHP rejiminin bakanlarının, milletvekillerinin halka gitmeye yüzlerinin olmadığını. halktan korktuklarını dile getiriyorlar.

AKP Genel Başkan Yardımcısı Erkan Kandemir, *"milletin sıkıntılarının da farkında olduklarını"* belirterek, *"Biz gerek teşkilatlarımız üzerinden, gerek genel merkezden sahaya gönderdiğimiz, vatandaşlarımız arasında dolaşan tebdil-i kıyafet ekiplerimiz üzerinden ciddi bir çalışma yürütüyor, raporluyor ve Genel Başkanımıza arz ediyoruz."* diyor. Bu ifade bile halktan nasıl korktuklarının itirafı değil mi? Tebdil-i kıyafet, tanınmamak için kılık kıyafet değiştirmek değil mi? Tanınmaktan korkuyorsun belli ki...

Komünist şair Nazım Hikmet de bunu söylüyor zaten,

"hiçbir korkuya benzemez,
halkını satanın korkusu" ■

Karadeniz Bölgesinde Tarımın Sorunları Derinleşiyor

❑ Süleyman HACIBEKTAŞOĞLU

Doğu Karadeniz bölgesi de ülkenin her yerinde yaşanan, çiftçinin ürününü elinden alan, onu çaresiz bırakan ve ektiği toprağı ve üretim alanlarını terk etmeye mecbur bırakan büyük emperyalist gıda şirketlerinin iş birlikçisi olan MHP-AKP-Saray rejiminin tarım politikalarının sonucu sorunlar yaşamaya devam ediyor.

Son 20 yılda iktidarı elinde tutan rejim, ilmik ilmik ördüğü yıkım politikalarına ayrıştırarak, ötekileştirerek devam ediyor. Bir bütün olarak saldırmak yerine bölge bölge tarımda üreticiyi yalnız bırakarak yok etmeye devam ediyor. Bütün bunları yaparken birini bir diğerine kırdırarak büyük bir özenle yapıyor.

Kapitalizmin çiftçilere yarattığı soruna bir de iklim krizi eklendi. Son dönemlerde sıkça duyduğumuz iklim krizi sorunu dünyada tüm tarımsal faaliyetleri zora soktuğu gibi Doğu Karadeniz bölgesindeki tarım faaliyetlerinde de sorunlar yaratmaya başladı. Vahşi kapitalizmin doğayı acımasızca talanının yarattığı bu çok önemli sorun bölgemizde de etkilerini göstermeye başladı.

Uluslararası gıda şirketlerinin politikaları ve ülkeyi yönetenlerin bu politikayı sahiplenip çiftçiyi yok sayan uygulamaları iklim krizi ile birleşince bölge halkının hunharca sömürülmesi kaçınılmaz oldu.

Küresel iklim krizinden Türkiye tarımının genel olarak olumsuz etkileneceği ve hali hazırda etkilendiği biliniyor. Çünkü Türkiye de dünyanın birçok ülkesinde uygulanan neo-liberal politikaları uyguluyor. Tarımını iç dinamikleri ile geliştirmiyor, yönlendirmiyor. ABD kaynaklı yapısal uyum programı ile Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Projesi (OTP) Türkiye tarımına yön veriyor, o rotada ilerliyor. AB ve ABD de tarımın şirketleşmesini, çiftçiliğin ortadan kalkmasını ve tarımda üretim modeli olarak küresel iklim krizini besleyen endüstriyel tarım modelinin uygulanmasından yana.

Egemenler bir yandan iklim krizinden bahsederken diğer yandan tarımın şirketleşmesinin önünü açacak, çiftçiliği ortadan kaldıracak projelerinden vazgeçmiyorlar.

La Via Campesina'nın *(Çiftçinin Yolu)* genel koordinatörünün çözüm önerisi şöyle: La Via Campesina, iklim değişimine çözüm olarak "küçük ölçekli çiftçiler dünyayı soğutuyor" diyerek topraksız çiftçileri, küçük aile çiftçilerini ve yerellikleri gösterdi.

La Via Campesina, kurulduğu 1993 yılından bu yana, neo-liberal politikalara karşı bir politik hat izleyen küresel bir örgüt olarak, kırsal yaşama ilişkin genel bir görüş geliştiren ve farklılıklardan oluşan birlik fikrinin billurlaştığı uluslararası bir harekettir.

AKP-Saray rejiminin neo-liberal politikalarının sonucu olarak sorun yaşayan Türkiyeli çiftçiler neredeyse, bu politikaların getirdiği yoksulluk nedeniyle üretim alanları olanı topraklarını terk etmek durumundalar. Üretim maliyetlerinin her geçen gün artması, mevcut iktidarın tarımı destekleme politikalarından uzak durması, bir gecede çıkardığı yasalarla şirketlerin önünü açması, köyünde yaşayıp çiftçilik yapan köylünün üretim maliyetlerini ve geçimini sağlayacak geliri karşılayamamasından dolayı çiftçilikten vaz geçmesine sebep olmaktadır. Kısaca çiftçiler bu politikalar ile açlığa mahkum edilerek büyük şehirlere göçe zorlanmaktadırlar veya kendi toprağında bu emperyalist şirketlerin sömürdüğü tarım işçileri konumuna düşmektedirler.

Ülkede bunlar yaşanırken bölgemizde, yani Doğu Karadeniz bölgesini kapsayan illerde tarımı yapılan çay, fındık ve tütünde de aynı sorunları yaşamaya başladık. Çay üreticisinin yıllar sonra olayı fark ederek dediği gibi "sıra artık bize de geldi" farkındalığının yaşandığı günlerdeyiz.

Tütün

Bölgede önce tütünle başladılar. Karadeniz'de tütünün üretildiği üç yer vardı. Samsun civarı, Trabzon- Akçaabat ve Rize-Pazar. Buralarda tütün önemli bir geçim kaynağı idi. 25 Haziran 2008 tarihli gazete manşetlerine "sıcak yazda Hükümeti rahatlatan ödeme", "tek seferde en yüksek yabancı sermaye ülkemize geliyor" çığlıklarıyla yansıyan ikinci özelleştirme dalgasıyla birlikte bir devir kapanmış ve TEKEL'in alkollü içki dışındaki en önemli sınai faaliyeti olan tütün işleme sektörü de sona erdirilmiştir.

Bu haber bir müjde gibi verilmişti. AKP'nin en güçlü dönemleriydi ve halktan tevazu görüyordu. Bu tevazu gözleri kör etmişti. TEKEL'in özelleştirme kararı tütün üreticisinin hiç dikkatini çekmemişti. Onlar AKP iktidarının rüzgarına kapılmış başlarına ne geleceğinin hiç farkında değillerdi. Kapitalist sistemin pembe yalanlarıyla müreffeh bir ülke hayaliyle yaşıyorlar, özelleştirilen kurumların daha verimli hale geleceğini, AKP'nin ülkeyi muasır medeniyetler seviyesine taşıyacağına olan inançlarından zerre kuşku duymuyorlardı.

TEKEL'in özelleştirme kararı TEKEL işçilerinin işlerini kaybetmesine neden oldu. Özeleştirme kapsamında 4/C statüsüne dönüştürülen TEKEL işçilerinin durumu ve fabrikaların kapatılması hükümetin süreç içinde verdiği sözleri tutmaması direnişe sebep oldu. 4/C statüsüne karşı çıkan işçiler Ankara'nın ayazında bir kış günü tazyikli su ile havuza döküldü.

İşçileri bu kadar öfkelendiren AKP iktidarının kendilerini kandırmış olmasıydı. Zira 29 Mart 2009 seçimlerinden önce TEKEL işçilerine, "Mağdur edilmeyeceksiniz" sözü verilmişti. Seçimler bittikten sonra sözler unutuldu. Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB), özel sektöre devri yapılmayan yaprak tütün fabrikalarının da kapanacağını, 10 bin dolayında işçinin 4/C statüsünde başka kamu kurumlarına gönderileceğini açıkladı. Bu statü, düşük ücret, aylarca boş durma, yıllık izin ve kıdem tazminatı hakkının olmaması anlamına geliyordu. İşçilerin üye olduğu Türk-İş'e bağlı Tek Gıda-İş Sendikası, 16 Kasım 2009'da Başkanlar Kurulunu topladı ve 15 Aralık'ta Ankara'da eylem yapılması kararı aldı.

İşçilerin direnişine maalesef tütün üreticileri sahip çıkmadı. AKP'nin terörist ilan ettiği işçilere karşı sessiz kalarak AKP iktidarının yanında yer almış oldular. Bu sessizlik daha sonra tütün ekiminin yasaklanmasıyla tütün üreticisin ödediği bedel oldu.

Fındık

Tütünle başlayan tarımda yıkım bölgede fındıkla devam ediyordu. Tarımda milli ürünlerin başında fındık geliyor. Türkiye dünya fındık üretiminin yaklaşık yüzde 70'ini, ihracatının da yüzde 75'ini

gerçekleştiriyor. Çiftçi Kayıt Sistemi'ne göre Türkiye'de 38 ilde 690 bin hektarlık bir alanda fındık üretimi yapılıyor. Yıllık 400-500 bin tonluk üretimin 100-110 bin tonu içeride tüketilirken kalanı ihraç ediliyor. Özellikle Ordu, Giresun, Samsun, Trabzon, Düzce, Sakarya, Zonguldak, Artvin, Bartın, Kocaeli, Sinop, Gümüşhane, Kastamonu ve Rize illerinin ekonomisinde fındık çok önemli bir yer tutuyor. 400 bin dolayında aile (yaklaşık 2 milyon kişi) geçimini fındıktan sağlıyor.

Önce fındık üreticisinin üretici birliği olan FİSKOBİRLİK çeşitli siyasi oyunlarla AKP tarafından devre dışı bırakıldı. Bu durum fındıkçının sahipsiz kalması anlamına geliyordu. Üretici tamamen tüccarın eline teslim edilmişti. TMO'nun da fındık alımlarını sonlandırması ile fındık üretici tamamen yabancıların belirleyici hale geldiği piyasa koşullarında mağdur olmaya başladı. Mevcut durumda 8-10 yabancı firma Türk fındığının en büyük alıcısı konumunda. İçeride alivre alım yapanlar da onların ortak olduğu şirketler ya da onların kontrolündeki tacirlerden oluşuyor.

Artık piyasayı yabancı şirketler belirliyordu. Fındığın ülkedeki devi olan Oltan fındığın da uluslararası bir tekel olan Ferrero'ya satılması fındığın ölüm fermanının imzalanması anlamına geliyordu. FİSKOBİRLİK'i dağıtıp ve Toprak Mahsulleri Ofisi'ni (TMO) güçsüzleştirerek, devre dışı bırakan AKP, fındık piyasasını tamamen yabancı kartellerin insafına terk etmiş oldu.

Bu duruma karşı Ordu'da düzenlenen mitinge binlerce kişi katıldı. Herkes bu politikaların oluşmasında tek sorumlu olan AKP iktidarının fındık üreticisi karşısında bir bedel ödeyeceğini düşünürken ilk seçimlerde üretici AKP ye %60'ın üzerinde destek vermişti. Yani katilini yine sevmişti.

Sonraki yıllarda üretici başına gelenin aslında AKP'nin milli duruşundan kaynaklanmadığını, kendisini uluslararası fındık şirketlerine peşkeş çektiğini anlamıştı ama iş işten geçmişti. Artık hükümetin açıkladığı fındık fiyatının bir anlamı kalmamıştı. Rekolte yalanının arkasına sığınan tüccar fındığı ucuza kapatıyor üreticinin ürünü para etmiyordu artık.

2020-2021 fındık sezonu ile ilgili olarak hasat öncesindeki rekolte tahminleri kamuoyuna 600-620 bin ton olarak yansıdı. Üreticiler ve üretici birliklerinin tahmini bu miktarın çok altında olduğu halde fındık alanındaki tüccarlar, ihracatçılar ve kamu otoriteleri tarafından dillendirilen rekolte tahmini 600-620 bin ton olunca, kamu otoriteleri ve piyasa aktörleri bu tahmin üzerinden bir fındık fiyatının oluşmasını sağladılar.

Fındık haşatının üzerinden aylar geçtikten sonra kamuoyu ile paylaşılan açıklamalar ise hasat öncesi tahminlerin doğru çıkmadığı, 2020-2021 sezonu rekoltesinin tahminlerin çok altında bir seviyede yani 450-500 bin ton civarında gerçekleştiği yönünde oldu.

Üretici, oluşturulan bu yalanların altında iyice eziliyor artık fındık onun için bir geçim kapısı olmaktan çıkıyordu. Ve çıktı da.

Bugün yaşanan mağduriyetin asıl sorumlusu kapitalist sistem ve bu sistemin ürünü olan sermaye işbirlikçisi patron partileri ve onların gelmiş geçmiş hükümetleridir. AKP bunların yıkımı taçlandıran son partisidir.

Çay

Aynı dönemde bölgenin belki de en önemli ürünü olan çay için de çeşitli oyunlar oynanmaya başlamıştı. Sıra artık çay üreticisine gelmişti. İlk operasyon çay işletmelerinde örgütlü sendika olan Tek Gıda-İş'e yapıldı. ÇAYKUR'un özelleştirmesi için önce işçiyi bölmek gerekiyordu. İlk adım yandaş sendika olan Öz Gıda-İş'in alana çıkartılması ile başladı. İşçiler toplu sözleşme döneminde olan Tek Gıda-İş'ten siyasilerin çeşitli tehditleri ve manevralarıyla istifa ettirilip yandaş sendikaya üye olmaları için zorlanıyordu. Bu operasyon çok hızlı yürütülüyordu. Toplu iş sözleşmesinden bir sonuç çıkmadan yetki Tek Gıda-İş'ten alınmak isteniyordu. Çünkü en önemli ayak burasıydı. Buranın dağıtılması gerekiyordu.

Tek Gıda-İş Sendikası ÇAYKUR çalışanlarının çoğunluğunu örgütlediği halde Çalışma Bakanlığı bu hükümete biat etmeyen sendikaya değil hükümetin emrindeki Öz Gıda-İş Sendikası'na, çoğunluğu olmadığı halde sözleşme yapma yetkisi veriyor. Dört yıl süren yargı süreci sonunda mahkeme Tek Gıda-İş'in yetkili olduğunu kabul ediyor ve 2013 yılında görüşmeler başlıyor.

Görüşmelerden bir sonuç çıkmadan Çalışma Bakanlığı hukuksuz bir şekilde ÇAYKUR'da yasal grev sürerken yandaş bir sendikaya toplu sözleşme yapma belgesini yasanın özüne ve sözüne aykırı olarak vererek yandaş Öz Gıda-İş ile ÇAYKUR'un yasal olmayan bir sözleşme imzalamasını sağlamıştır.

İlk adım böylelikle atılmış oldu. Artık sıra ÇAYKUR'un itibarsızlaştırılmasına gelmişti. Bu süreçte Varlık Fonu'na devredilen kurum asil olmayan genel müdürün elinde zarara uğratılıyor sonun başlangıcı için yol alınıyordu.

Kota, kontenjan uygulamalarıyla üretici bıktırılmaya çalışıyor, bu uygulamanın etkisiyle üretici özel firmaların inisiyatifine terk ediliyor. Hükümetin açıkladığı fiyat uygulamasına uymayan özel firmalar sömürü şartlarında yaş çay alımlarını gerçekleştiriyor. Bu duruma AKP bölge milletvekilleri ilgisiz kalıyor zaman zaman üreticinin gazını alacak çay kanunundan bahsediyorlardı.

Gümrük vergisi %145 den %7'lere düşürülerek ithalatın önü açılıyordu. Artık 210 bin çay üreticisi için tehlike çanları çalmaya başlamıştı. Üretici bu duruma bir türlü inanmak istemiyordu. Çünkü R.Tayyip Erdoğan Rize'li idi ve ihaneti kendilerine yapmayacaklarını düşünüyorlardı.

Üstüne çayın Susurluk'u denilen TIR kazası yaşandı. Kaçak çay gayet rahat bir şekilde ülkenin yollarından geçerek Rize'ye kadar ulaşıyordu. Bu durum yıllarca dillendirilen ama ispat edilemeyen kaçak çayın belgesi oldu. Ama hükümet yetkililerinden tek bir söz çıkmadı.

Yaşananlar karşısında bölgeden cılız protestolar yükselse de bu durum çayın itibarını geri kazandıracak güçte sesler değiller. Bu durum maalesef çay üreticisinin de çok yakın zamanda işsiz ve aç kalacağının habercisidir.

Böl, parçala, yönet ve yok et taktiği ile 20 yıla sığdırdığı yıkım politikaları ile tarımı bitiren AKP-Saray rejimine çeşitli alanlarda üretim yapan diğer çiftçilerin sahip çıkmaması yöneticilerin işini kolaylaştırmıştır. Tütüne şeker üreticileri, onlara fındık ve çay üreticileri duyarsız kalınca AKP'nin eli güçlü hale gelmiştir.

Bugün yaşanan ekonomik krizin derinleşmesi ürünü para etmeyen bölge halkını da mırıldanmaya zorlamıştır. Umarım bu mırıltılar bir isyanın çığlığına dönüşür.

Çözüm mü ne? Elbette toplumcu, kamucu bir düzen. Tek kurtuluş sosyalizmde. ■

Politika Gazetesi ve HDP Kapatma Davası

❑ **Av. İsmail DUYGULU**

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı (CBS), Halkların Demokratik Partisi (HDP) hakkında, Anayasa Mahkemesi'nde kapatma davası açarak, partinin üyeleri hakkında da 5 yıl siyasi yasak kararı talep etti. HDP'nin kapatılması davası, siyasi bir varyasyonun sonucu olarak gündeme düştü. İktidardakiler iktidarda kalabilmek, muhalefettekiler de iktidar olabilmek için HDP ile ne yapacaklarına bir türlü karar veremiyorlar. Siyasetin sopası, her nereden olursa olsun, HDP'nin kafasında patlatılmaya çalışılıyor. Kapatma davası da bunun bir tezahürü.

Kapatma davasına gerekçe

Politika Gazetesi, Halkların Demokratik Kongresi (HDK)'nın bir bileşeni. Halkların Demokratik Partisi (HDP) de, HDK'nın oluşturduğu bir seçim partisi. Politika Gazetesi ve gazetenin imtiyaz sahibi Mustafa Suphi Vakfı (MSV) başkanı Süleyman Kemal Atakan HDP İstanbul Kadıköy İlçe Örgütünde 2014/2. dönemden bu yana aktif üyesi ve 22 Haziran 2014 ile 11 Şubat 2018 arasında, yani 2. Olağan Kongresi'nde, Parti Meclisi yedek üyesi. Atakan'ın hakkında açılan ve sonucunda hükmün açıklanması geri bırakılması (HAGB) kararı verilen bir dava bundan dolayı HDP kapatma davasına gerekçe yapıldı.

Gerekçe yapılan dava

İstanbul Anadolu CBS Basın Suçları Soruşturma Bürosu tarafından tutulan tutanak ile Politika gazetesinin 15 Kasım 2016 tarihli nüshasınan 2 ve 3. sayfalarında yer alan "Çözüm kendi ellerimizdedir" başlıklı yazısından dolayı Atakan, 15. sayfasında yer alan "Faşizmi ve Diktatörlüğü Devrimci Cepheyle Yıkalım" başlıklı yazısından Ahmet Çavlı, 1. sayfasında yer alan "Rüyayı Kabusa Dönüştürmek" başlıklı imzasız yazıdan dolayı Politika Gazetesi yazı işleri müdürü Armağan Barışgül hakkında ayrı ayrı, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu (TEMK)nun madde 7/2. fıkrada yazılı, "silahlı terör örgütü propagandası yapmak" iddiasıyla soruşturma başlatıyor ve soruşturma yetkisi il CBS'lıklarına ait olduğundan, "yetkisizlik kararı" verip dosyayı İstanbul CBS'na gönderiyor. Soruşturmayı yürütme görevini alan İstanbul CBS, iddianame hazırlayarak, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi (ACM)'nde dava açıyor. ACM ise, "suçun sübutuna etki edeceği mutlak sayılan mevcut bir delil toplanmadan iddianame düzenlendiği" gerekçesiyle, suçun delili olarak gösterilen gazete aslı temin olunmadan davanın açılmış olduğundan dolayı, CBS'nın iddianamesine iade ediyor. İddianamenin iadesine CBS itiraz etmiş ise de, bu itiraz kabul görmüyor. İstanbul CBS ikinci kez aynı mahiyette hazırlayıp mahkemeye sunduğu iddianame ile kovuşturma başlıyor ve güya, Politika gazetesi yazarları, yazdıkları bu yazılar ile güya "Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını" yaptıklarından bahisle, beraat yerine cezalandırma yoluna gidiliyor.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26/1. maddesinde, "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...." , Türkiye'nin de tarafı olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 9. maddesinde yer alan düşünce, vicdan ve din özgürlüğü kapsamında, "Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, kamuya açık veya kapalı ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir." , AİHS'nin 10. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü kapsamında, "Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü

de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir." , Basın Kanunu m.3'de, "Basın özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir." ve son olarak da cezalandırmanın dayanağı yapılan Terörle Mücadele Kanunu'nun da, "Haber verme sınırlarını aşmayan veya eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz." , denilmesine rağmen, yargılama sonucunda, yazarlar hakkında doğrudan beraat hükmü kurulması gerekirken, klasik uygulamanın bir sonucu olarak, yazarlar Armağan Barışgül ve Ahmet Çavlı hakkında iddia konusu suçun oluşmadığına dair bir üyenin muhalefetine rağmen, hakkında dava açılan yazarlar güya, "silahlı terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde terör örgütü propagandası" yaptıkları gerekçesiyle 1 yıl 3'er ay ceza ile cezalandırılıyor. Fakat Atakan ile Barışgül hakkında verilen ceza yönünden Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) m. 231 uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB), Çavlı hakkında ise Türk Ceza Kanunu (TCK) m. 51 uyarınca hapis cezasının ertelenmesi karar verilidir (İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 2017/132 Esas ve 16.10.2018 tarihli 2018/145 karar sayılı kararı).

Parti kapatma ve siyasi yasak

Anayasa Mahkemesi önüne gelen davanın ilk iddianamesinin iadesine karar verildi. Yargıtay CBS iddianamesini tekrar ederek Anayasa Mahkemesine sundu (Anayasa Mahkemesi, 2021/2 esas, HDP / Siyasi Parti Kapatma davası). HDP kapatma davasında, "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı eylemlerin odağı haline geldiği iddiası ile; Anayasa'nın 68. maddesinin 4. fıkrasına, 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 78, 80, 81, 82 ve 90. maddelerine aykırı eylemlerde bulunduğu gerekçesiyle, davalı Halkların Demokratik Partisi (HDP)'nin, Anayasa'nın 69. maddesinin 6. fıkrası ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 101/1-b ve 103. maddeleri gereğince temelli kapatılması ve bunun bir sonucu olarak da kapatmaya neden olanların hakkında siyasi yasak uygulanması kararı verilmesi talebi"nde bulunuldu. HDP'nin kapatılması davasında, partinin kapatılmasına beyan, faaliyet ve eylemleriyle neden oldukları ileri sürülen, aralarında Politika Gazetesi imtiyaz sahibi MSV Başkanı, HDP üyesi Süleyman Kemal Atakan'ın da olduğu 520 kişi eylemleriyle HDP'nin kapatılmasına gerekçe yapılarak, yine Süleyman Kemal Atakan'ın da aralarında olduğu 451 kişi hakkında da, 5 yıl siyasi yasak talep olundu.

İddianame ne diyor?

Yargıtay CBS'nın davaya dayanak yaptığı tüm dosyalar tek tek incelendiğinde, kapatılması istenilen parti ile şu ya da bu şekilde bağlantı kurduğu kişilerin hakkında yapılan soruşturma, kovuşturma dosyaları sıralanmış, bu dosyalardan soruşturma sonucu ya da kovuşturma dosyalarının nasıl bir sonuca bağlandığına dair yeterli bilgi verilmediği gibi, derdest soruşturma ve kovuşturma dosyaları ile "durma" kararı verilmekle, ön şartı henüz yerine getirilme aşamasında bulunan ya da Atakan örneğinde olduğu gibi hükmün açıklanmasının geri bırakılması

(HAGB) kararları verilmekle şimdilik denetim süresinde bulunan dosyalar yönünden, hangi gerekçe ile kapatma davasına dayanak yapıldığı açıklanmamıştır. Çünkü hakkında kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmü bulunmayan herkesin "masumiyet karinesi" anayasal bir insan hakkı olduğu gibi (Anayasa m.38/4, AİHS m.6/2), "ön şart"ın yerine getirilmemesi ya da yerine getirilmeyeceğinin anlaşılması halinde veya hakkında HAGB kararı (CMK m. 231) verilen kişiler de henüz kesinleşmiş bir karar ile mahkum edilmiş olmadığından ve denetim süresi sonunda o dava hakkında "düşme" kararı (CMK.m.223/1, 8) verilebileceğinden, bu durumda da "masumiyet karinesi" devreye girecek ve hakkında kesin bir hüküm ile mahkumiyet kurulmamış kişi de, şüpheden lehine yararlanacaktır.

Bu temel hukuki durum karşısında savcılığın dayandığı soruşturma ve kovuşturma dosyaları henüz derdest, durma kararı verilmiş ya da HAGB kararları verilmiş olmaları yönünden kendi içinde çelişkiye düşmüş olup, çelişki de gerekçesizlik sonucu doğuracağından, gerekçesiz bir iddianame, bir karar dahi sonucu itibariyle doğru olsa bile, hukuka kesin aykırı sayılacaktır (CMK.m.289/1-g). Oysa aleyhe olan deliller kadar lehe olan delilleri de (CMK.m.160/2) toplamak ve iddianamesiyle birlikte mahkemeye sunmak durumunda olan savcılık, lehe yorum ve yaklaşımda bulunmayarak, tek taraflı, salt soyut şüpheye dayalı, henüz kesinleşmemiş, kısmen durma kararı verilmiş soruşturma ya da kovuşturma dosyaları ile HAGB kararları verilmiş ve henüz denetim aşamasında bulunan dosyaları gerekçe yaparak, yanlı davrandığını açıkça ortaya koymuştur.

İddianamede kabul olunduğu üzere, "Bu bağlamda; parti üyeleri ile ilgili ulaşılan bütün soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgilerin, davalı Partinin terör eylemlerinin odağı olma noktasında delil niteliğinde önem taşıdığı da gözetilerek, mahkemenin huzuruna getirilmesi Başsavcılığımızın yasal yükümlülüğüdür." denilerek, dayanılan soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgilerin herhangi bir kesinlik taşımadığı ve fakat davaya bu haliyle dayanak yapıldığı anlaşılmaktadır. Yani bir manada, "Biz de biliyoruz bu dosyaların kapatmaya dayanak teşkil etmediğini ama siyasi konjonktür gereği böyle bir dava açılması gerektiği için, dayanak olarak bu dosyaları - istihbari kaynaklardan yararlanıp- bulup sunduk!" demeye getirilmiştir. İddianameye göre de, 520 kişi hakkında açılan kısmen kesinleşen, kısmen henüz derdest, kısmen durma aşamasında ön şartın yerine getirilmesi beklenilen, kısmen KYOK ya da beraat kararları, kısmen de HAGB kararı verilmiş bulunan soruşturma ve kovuşturma dosyaları sıralanmak suretiyle kapatma davasına gerekçe yapılmıştır.

T.C.
YARGITAY
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI

Sayı : 36321649/2021/2 **07/06/2021**
Konu: Halkların Demokratik Partisi (HDP)

İ D D İ A N A M E
ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

DAVACI : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı
DAVALI : Halkların Demokratik Partisi (HDP)
Barbaros Mahallesi Tahran Caddesi Büklüm Sokak No: 117 Çankaya/ANKARA

DAVA : Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı eylemlerin odağı haline gelen ve bu şekilde;

Anayasa'nın 68. maddesinin 4. fıkrasına, 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 78, 80, 81, 82 ve 90. maddelerine aykırı eylemlerde bulunduğu açıkça anlaşılan davalı Halkların Demokratik Partisi (HDP)'nin, Anayasa'nın 69. maddesinin 6. fıkrası ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 101/1-b ve 103. maddeleri gereğince temelli kapatılması talebi.

I. GİRİŞ

Davalı Halkların Demokratik Partisi (HDP)'nin, Anayasa'nın 69. maddesinin 6. fıkrası ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 101/1-b ve 103. maddeleri gereğince temelli kapatılması talebi ile Cumhuriyet Başsavcılığımızın 17/03/2021 tarih ve 2021/1 sayılı iddianamesiyle Anayasa Mahkemesine dava açılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin 31/03/2021 tarih ve 2021/1 esas (Siyasi Parti Kapatma), 2021/1 sayılı kararı ile;

1) Eylemlerine yer verilerek haklarında yasaklılık kararı verilmesi istenilen kişiler ile eylemlerine yer verilmekle birlikte haklarında yasaklılık kararı verilmesi istenilmeyen kişilerin; kimliklerinin, kendilerine isnat edilen bazı eylemlerin tarihleri ile eylem tarihlerinde Partideki görevlerinin açıkça belirtilmediği,

2) "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne" aykırı olduğu ileri sürülen, ancak soruşturma ve kovuşturma konusu olması dışında bir gerekçeye yer verilmeyen eylemler ile Partinin bu eylemlerin odağı haline gelmesi arasındaki ilişkinin kurulmadığı,

Şeklindeki gerekçeler ile iddianame Cumhuriyet Başsavcılığımıza iade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin ön görüşü

İddianamenin dayanağı olarak sunulan delillerin hukuka aykırılık yönünden, sonra da davaya dayanak yapılıp yapılamayacağı ya da etkisi yönünden ayıklanması ve davaya dayanak yapılabilecek olanların somutlanması gerekir. Bu ayıklama ve somutlama ve deliller ile davanın ilişkilendirilmesi için Yargıtay CBS'nın iddianamesini iade eden Anayasa Mahkemesi, aynı iddianamenin tekrarı ile karşı karşıya kaldığı için, ayıklama ve somutlama işlemini bizzat yapmak durumunda kalmıştır. Çünkü davaya dayanak yapılması mümkün olmayan, derdest soruşturma ya da kovuşturma dosyaları ile henüz durma kararı sonucu beklenilen ya da HAGB kararı verilip de denetim süresi içinde bulunan dosyaların, böyle bir davaya dayanak yapılamayacağı Anayasa Mahkemesinin de takdirinde olmalıdır. En nihayetinde hem davalı partinin tüzel kişiliğinin ve hem de bu parti mensupları ile haklarında yasak talep olunan ilgililerin Anayasal ve kabul edilmekle iç hukuk kuralı haline gelen uluslararası sözleşmelerden gelen haklarının korunarak, bir sonuca varılması gerekir. Dosyasına dayanılan bir çok kişinin de birbiri ile karıştırıldığı, kimlik tespitlerinin dahi somutlanmadığı görülmektedir.

Davaya dayanak yapılan açıklama ya da bu açıklamalarla bağlantılı soruşturma veya kovuşturmanın da bizzat Hükümet eliyle, amacı "terörün sona erdirilmesi ve toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesi" için yürütülen "Çözüm süreci" şartlarında yapılan açıklamalara dayandığı gerçeği ortadadır. "Çözüm süreci", Türkiye'de uzun yıllardan beri devam eden Türkiye-PKK çatışmasını çözmeye yönelik Adalet ve Kalkınma Partisi Hükûmeti tarafından başlatılan sürecin adıdır [https://tr.wikipedia.org/wiki/Çözüm_Süreci]. Bu sürecin usul ve esaslarını düzenleyen 5561 syl. Terörün Sona Erdirilmesi Ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun (Kabul Tarihi: 10.07.2014, RGT: 16.07.2014, RG NO: 6551) kapsamında yürütülmüştür. Bu süreçte görev üstlenip yerine getiren kişilerin bu görevleri nedeniyle hukuki, idari veya cezai sorumluluğu doğmayacağına dair kanunun amir hükmü gözardı edilmemelidir (5561 syl. Kanun m.4/2). Görülüyor ki, Devletin hükümetinin bir projesi kapsamında yapılan iş ve açıklamalar da davanın dayanağı yapılmıştır.

HAGB kararı nedir?

Eskiden "tecil" / "erteleme" sisteminde uygulanan model, şimdi HAGB kararlarında uygulanmaktadır. CMK m. 231/5-son cümle gayet açıktır: "Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder." CMK m. 231/10. fıkrada "Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir." Denetim süresinin iyi halli olarak doldurulması durumunda, kararı veren mahkeme, sanığa ait güncel adli sicil kaydını getirterek bu arada kesinleşmiş yeni bir kasıtlı suç işlemediği görülmesi halinde, sanık hakkında açılan davanın "düşürülmesine" dair karar verecektir. Bu halde "düşme kararı", CMK'nun 223/1-7. maddesinde belirtilen ve "hüküm" niteliğinde olacaktır.

Politika Gazetesi imtiyaz sahibi ve MSV Başkanı Atakan'ın üzerine atılı "Silahlı terör örgütünün propagandasını yapmak suçu"ndan 3713 sayılı TMK'nun 7/2-1.cümlesi, 7/2-2.cümlesi, 5237 sayılı TCK.nın 62.maddesi 1 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği ve bu kararın 18 Aralık 2018 tarihinde kesinleştiği, kesinleşme tarihinden itibaren 5 yıl denetim süresi geçtikten sonra ise böyle bir olay hukuken meydana gelmemiş sayılacaktır. Hem Atakan hakkında hem kapatılması istenilen HDP ile bağlantısı hakkında hem de anılan HAGB kararı hakkında verilen bilgiler ışığında, esasında belirli bir süreden sonra hukuken yok hükmünde olacak olan bir kararın, HDP'nin kapatma davasına gerekçe yapılarak HDP'nin güya suç odağı haline geldiği iddiası, kendi gerekçesiyle birlikte çökmüştür. HDP kapatma davası hukuki değil, siyasi bir tercihin ürünüdür.

☛

HDP kendisini anlatma imkanı bulamıyor

PKK/KCK şablonu, HDP'ye uyarlanmaya çalışılarak, HDP gibi bir barış partisi kapatılmaya çalışılıyor. Açılan davadaki iddia, HDP'nin ne amacı ne de yapısıyla ilgili bir iddiadır. 15 Ekim 2012'de kurulan HDP'nin üzerine yapıştırılmaya çalışılan bu kriminal iddialar ile ilgisinin bulunmadığı ama kendisini yeterince anlatamadığı ortaya çıkıyor. Siyasi iktidar tarafından yaratılan ve kamuoyunun da teşne olduğu algı yıkılamadığı için, bunu çok iyi kullanan siyasi iktidar, dilediği gibi "masa" devirip, "parti kapatma" ile amacına ulaşma oyunlarına giriyor.

HDP tüzüğünün 1. maddesine göre; "Parti, tüm ezilenlerin ve sömürülenlerin; dışlanan ve yok sayılan bütün halkların ve inanç topluluklarının, kadınların, işçilerin, emekçilerin, köylülerin, gençlerin, işsizlerin, emeklilerin, engellilerin, LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans) bireylerin, göçmenlerin, yaşam alanları tahrip edilenlerin; aydın, yazar, sanatçı ve bilim insanları ile bütün bu kesimlerle birlikte mücadele yürüten güçlerin her türden baskı, sömürü ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve insan onuruna yaraşır bir yaşam kurmak üzere bir araya geldiği, demokratik halk iktidarını hedefleyen bir siyasi partidir." HDP'nin amaçları (m.2), örgütlenme ilkeleri ve iç işleyişi (m.3), tüzüğünde açıkça ortaya konulduğu gibi, parti tüzüğünde disiplin suç ve yaptırımlarının düzenlendiği (m.58/1-d ve e) ve buna göre açıkça şiddet karşıtı bir parti olduğu ortadadır. Parti üyelerinin birbirlerine yönelik olarak dahi fiziksel ya da psikolojik şiddet uygulamasına disiplin yaptırımı uygulayan bir parti, nasıl olur da, şiddet yol ve yöntemlerini destekleyebilir? Bu partinin tüzüğüne göre, partinin merkez ve yerel örgütleri belirlenmiş, bunların nasıl ve ne şekilde kurulup, faaliyet yürütecekleri de gösterilmiştir [Daha geniş bilgi için bakınız: https://hdp.org.tr/tr].

HDP'nin kendisini anlatamamasının arkasında, kendisinin de içsel hataları olduğu bir başka yazının konusu ama, mevcut koşullarda HDP'nin haksız olarak sesisin kısılmaya çalışıldığı, ifade hürriyetinin hukuka aykırı olarak ortadan kaldırılmak istenildiği ortada.

HDP ne istiyor?

HDP'nin istediği açıkça ortadadır: Kimsenin ırkından, dininden, dilinden, cinsiyetinden, cinsel tercihinden, yani insanın doğuşundan dolayı kendisine yüklenen ya da yüklenmek durumunda kaldığı sınıfsal kimliğinden dolayı ayrımcılığa uğramasın, kusurlu görülmesin, kınanmasın, haksızlığa ve şiddete uğramasın, kötü muamele görmesin ve öldürülmesin, demokratik halk iktidarında özgür ve eşit yaşayabilsin denilmektedir. Bu talepler evrensel hukuk ilkeleri ile uluslararası alanda Devletlerin de kabul ettiği, temel insan hak ve hürriyetleridir. Türkiye de bunu bir "hukuk Devleti" iddiası ile kabul etmiştir.

Biz gerçek bir "hukuk devleti"nden yanayız. Bundan dolayı katılmamakla birlikte, "hukuk, iktidarın fahişesi" (Mihail Aleksandroviç Bakunin) ise, katı bir iktidar kendisini denetleyen bir yargı mekanizması istemediğinden, güçler ayrılığı ilkesi iktidar tarafından sürekli ihlal edilecek, muhalefet hukuk yoluyla yola getirilmeye çalışılacaktır. Hukuka egemen olan siyasi iktidar yönünden "hukuk siyasetin köpeği" (Doğu Perinçek) ise, - ki Perinçek bu iktidarın gizli ortağıdır, köpek sahibinin kapısında havlayacaktır. Ancak temel insan haklarını içselleştirmiş, bağımsız ve tarafsız bir hukuk sistemi karşısında, HDP kapatma davası gibi davaların yeri olmayacaktır. İşte bu nedenle, HDP'nin kapatılması davası hukuki değil, siyasi bir davadır. ■

Paris İklim Anlaşması: Vaatler ve Gerçekler

❑ **Cemil AKSU**

Önümüzdeki ay (Kasım) İngiliz sermayesinin ev sahipliğinde yapılacak BM İklim Zirvesi öncesinde Türkiye'nin de Paris İklim Anlaşması'nı onaylanması iklim krizi ve çözüm arayışlarına dair tartışmanın ne kadar sığ sularda yapıldığını gösterdi. Ekolojik örselenmenin bir görünümü olan "iklim krizi"nin hem bilimsel gerçeklerden hem de toplumsal ve politik gerçeklerden bağımsız ele alınması sadece burjuva liberal tezlerin dümenine su taşımıyor, aynı zamanda gerçek bir ekoloji mücadelesinin gelişimini de sekteye uğratıyor.

BM çatısı altında 1970'lerden beri "iklim krizi"ne çözüm müzakereleri yapılıyor. Ve bu yarım asırlık zaman diliminde BM'nin "sürdürülebilirlik hedefleri"ne bir milim bile yaklaşmayı, bilakis hem gelir adaletsizliği, hem ekolojik örselenme ve iklim krizi bakımından çok daha kötüye gidiş yaşandı. Dünya Ekonomik Forumu öncesinde yayınlandı. 2019 raporuna göre, dünya çapında 2.153 milyarder var ve sahip oldukları servet, dünya nüfusunun %60'ını oluşturan 4,6 milyar insanın toplam varlığından daha fazla. Dünyanın en zengin 22 erkeğinin serveti, Afrika'daki tüm kadınların sahip olduğu varlıkların toplamından daha fazla. Maden çıkarma faaliyetleri, altyapı projeleri, yangınlar ve ağaç kesme işlemlerinden ötürü dünyanın akciğerleri olarak bilinen Amazon ormanları 2000 ile 2018 arasında 513 bin 16 km2 (%8) yok edildi. Sadece 2018 yılında 31.269 km2'si yok edildi. Bu büyüklük, Türkiye topraklarının üçte ikisine tekabül ediyor, yani İstanbul'un yüzölçümünden 5,7 kat daha büyük.

Ve bütün bu zaman diliminde atmosfere salınan karbon emisyonu miktarı ve her yıl bir önceki yılın sıcaklık rekorunu sürekli egale etti. Koronavirüs salgını nedeniyle 2020'de karbon emisyonlarında görülen yüzde 6'lık geçici düşüşün ardından Uluslararası Enerji Ajansının (IEA) Küresel Enerji Değerlendirmesi 2021 raporuna göre, küresel emisyonlar yüzde 5 artışla 33 milyar tona ulaşacak. Bu artış ayrıca 2010'dan beri küresel emisyonlarda görülen en büyük yıllık artış olarak kayıtlara geçecek.

Birleşmiş Milletler bünyesindeki Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) açıkladığı 3 bin sayfalık İklim Değişikliği 2021: Fizik Biliminin Temeli" başlıklı rapor için BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, "insanlık için kırmızı kod" tanımlamasını yaptı.

IPCC'nin raporunda çok çarpıcı tespitler yapıldı: Dünya yüzeyindeki küresel sıcaklık, 2011 ile 2020 arasında, belirgin bir artışla 1850 ile 1900 arasında olduğundan 1,09 derece daha sıcaktı. Okyanuslarda da 0,88 derecelik bir artış oldu. 1901 ile 2018 arasında, deniz seviyesi 20 santimetre yükseldi. Dünyanın jeolojik tarihinin son 300 bin yılında, hiçbir asırda bu kadar yüksek bir artış olmadı.

Yine 2011 ile 2020 arasında, "Arktik deniz buzunun ortalama genişliği 1850'den beri en düşük seviyesine ulaştı". Bu arada buzulların erimesi, yüzeylerinin "2 bin yıldır görülmemiş" bir şekilde geri çekilmesine neden oldu. "İklim değişikliğinde ani, hızlı ve büyük ölçekli azalmalar olmadıkça, sera gazı emisyonları, ısınmayı 1,5 santigrat derece, hatta 2 santigrat dereceye kadar sınırlaması ulaşılmaz olacaktır."

Bu aslında yarım asırdır BM çatısı altında yapılan müzakerelerde hiçbir ilerlemenin olmadığının itirafı. Başka türlü olması da beklenemezdi ve beklenmemelidir de. Yarım asırdır dillere pelesenk yapılan vaatlerin hiçbir gerçekliği yoktur. Bunu anlamak için de kahin olmaya gerek yoktur.

İklim krizini ve ne yapmamız gerektiğini anlamak için BM'den ya da bütün naiflikleri ile bilim insanlarının ya da sermaye bağlantılı STK'ların raporlarına değil, Marx'ın Kapital'ine bakmaktan daha bilimsel bir çalışma yoktur. Paris İklim Anlaşması, bir "iklim" anlaşması değildir. BM zirvesinde müzakere edilen emperyalist dünya sisteminin reorganizasyonudur. Ne ekolojik örselenmeden en önce en fazla etkilenecek yerli halklar, ada halkları, geçimini denizlerden sağlayanlar, yoksullaşan, topraksızlaşan emekçi köylüler umurlarında, ne de Amazonlar, biyoçeşitlilik kaybı. Dünya kapitalistleri iklim "kriz"ini dünyayı yeniden paylaşmak için fırsata çeviriyor. Dünya emekçilerinin yapacağı da "iklim krizi"ni kendi kapitalistlerine karşı bir "iç savaşa" çevirmektir. İklimi kurtaracak olan budur. ■

Halk Örgütlenmesi ile İşçi Sınıfı Örgütlenmesinin Birliği ve Rolü

❑ Armağan BARIŞGÜL

Günümüzde devrimci-demokratik mücadelenin iki temel bileşeni vardır: Halklar ve işçi sınıfı! Ülkedeki toplumsal ve ekonomik-politik mücadelenin niteliği bu iki bileşenin örgütlülüğüne, bilinçliliğine ve aralarındaki bağın güç seviyesine göre biçimlenmektedir. Her ne kadar özgürlükçü ve barışçı demokratik bir toplum halkların ve işçi sınıfının çıkarlarıyla uyuşan bir yapı olsa da ezilen halklar belirli bir bilinç ve örgütlülük düzeyine ulaşmadığı, bu uğurda kararlı bir mücadele vermediği müddetçe kapitalizmin karanlığında kalmaya onun azgın dişlilerinin arasında ezilmeye mahkûmdur. Bununla birlikte işçi sınıfının devrimci sendikal ve politik örgütlülüğünün niteliğinin gelişmesi "Savaşsız sömürüsüz bir dünya" isteyen yığınların mücadelesinde başat rol oynar. Halk yığınlarının örgütlülüğü, gücü, mücadele kararlığı ve ekonomik politik talepleri işçi sınıfının durumuyla çok yakından bağlıdır.

Kapitalizmin mezar kazısı işçi sınıfıdır! Bu cümleye karşı hiç kuşkumuz yok. Ancak bugün işçi sınıfı yeteri kadar örgütlü olmadığından üzerine düşen rolünü oynayamamaktadır. Böyle olunca ülkenin dört bir yanında, farklı zamanlarda oluşan direniş ocakları lokal kalmakta, göreceli olmakta ve yeteri kadar değil, kısmen başarılı olabilmektedir. Bunun için yerellerde örgütlenmeyle işyerlerindeki örgütlenme birbiriyle paralel geliştiğinde, birleştiğinde ve güçlendiğinde başarılı olur. Açlığa, yoksulluğa, baskıya ve şiddete karşı temel hak ve özgürlükleri için halk yığınları ayağa kalktığında işçi sınıfı işyerlerinde şalterleri indirip üretimi durdurduğunda ve halk ile işçi sınıfı buluşarak tek yürek tek bilek olduğunda direniş zafere varır. Sanırım ülkede yakın zamanda meydana gelen, nüfusun onda biri kadar bir çoğunluk olan Gezi Direnişi ve o devasa güce karşın ortaya çıkan sonucun eksik yanı bu olsa gerek. Nicelik çoğunluk ne denli büyük olursa olsun onun yanında üretimden gelen gücün kullanılmaması ve işçi, emekçi, yoksul yığınlara kurmaylık yapabilecek politik öncünün olmayışı veya eksik kalmasıyla direnişler sönümlenmektedir. Bu acı gerçeği yaşanmışlıklardan bir kere daha bilincimize kazıdık. Her kıpırdanmada beynimizin içinde canlanıp durmaktadır.

İşçi sınıfının örgütlenmesi, devrimci bilinç düzeyi ve mücadelesi gelişirse bu durum yoksul ve emekçi halk yığınlarına ilham verir, demokratik halk hareketleri de daha da gelişir güçlenir. Gün geçtikçe katmerleşen açlık, baskı, şiddet ve cinayetlere karşı yeteri kadar bir tepkinin doğmaması ve bir mücadelenin yükselmemesi örgütsüz olmaktan kaynaklanmaktadır. Birlik ve dayanışma yığınlara güç verir. Güç, dirilişin ruhu ve mücadelenin ateşidir! Galeyana gelen güç, kıvılcım saçar.

Köylüler, kır emekçileri örgütlenmelidir. Üreticilerin ürünleri çok ucuz fiyatla satılmakta ya da ürün tarlada kalarak çürümektedir. Üretici yaptığı masrafın ve emeğinin karşılığını alamadığından rahat geçinememekte, yoksullaşmakta ve borçlanmaktadır. Aracılar, üreticinin ürünlerini ucuza alarak fahiş fiyatlarla satmaktan çok para kazanmaktadır. Tarlasından verim alamayan veya aldığı yüksek verime rağmen emeğinin karşılığını alamayan üretici tarlasına, toprağına, bağ bahçesine karşı ilgisi azalmakta veya bırakıp şehre göç etmektedir. Üreticiler bu acıklı duruma düşmemesi için birleşmeli, dayanışmalı, örgütlenmeli ve kooperatifler kurmalıdır. Halk her yerde üretim alanında örgütlenmelidir. Doğa tahribatının önlenmesi, yeşil alanların korunması, mahalle sorunlarının çözümü yerellerde güçlü bir örgütlenmeyle çözülebilir. Demokratik halk örgütlenmesiyle bireyler bilinçlenir, mücadele azmi kazanır. Öz sorunlarına karşı duyarlı olan bir halk kapitalizme karşı tepki duyar. Demokrasi ve barış sevgisi kazanır. Zulme ve savaşa karşı nefreti gelişir. Seçimlerde halktan yana ilerici, devrimci, yurtsever adaylara oy verir destekler. Yerel yöneticilerin çalışmalarını titizlikle takip eder. Halkçı yöneticiler halkıyla barışık olur, birlikte çalışır. Yerel hizmetlerin halka taşınmasına ön ayak olur. Halkçı, ilerici, yurtsever bir belediyeciliği düşünelim. Orada görev yapanlar işin ehlisidir. Halkın ve yerelin çıkarını ön planda tutar. Bünyesinde çalışan müdüründen işçisine kadar hepsi el birliğiyle çalışmak ve olanakları azami düzeyde kullanmak zorundadır. Geçmişte Fatsa'da ilerici, demokrat, devrimci güçlerin birliğiyle belediye başkanlığına seçilen Terzi Fikri olarak da bilinen Fikri Sönmez, halkla iç içe çalışarak yerel yönetim alanında örnek bir miras bıraktı. O'nun devrimci kişiliğini ve halkçı çalışmalarını hazmedemeyen gerici faşist güçler ona saldırmaktan geri kalmadılar. Nihayetinde 12 Eylül faşizminde devlet kendisini tutuklayarak işkence gördüğü cezaevinde yaşamını yitirdi. 70'li yıllarda İstanbul Taksim Alanı'nda yığınsal coşkulu 1 Mayısların kutlanmasında o dönem belediye başkanı olan Ahmet İsvan'ın katkısı önemlidir. Günümüzde HDP'li belediyelerin halka yönelik çalışmaları değerlidir. Bu örnekler çoğaltılabilir. Halkın ilerici demokratik örgütlülüğünün bir sonucu olan bu çalışmalar anti-kapitalist bir işlev görmektedir. Halk kendi özyönetimlerinin kurmanın gerekliliğine inanır. Bu durumlarda barış sevgisi gelişir, savaşa ve faşizme karşı nefret artar. Ayrıca sorunları çözmenin örgütlü olmaktan geçtiğini kavrar.

Böyle bir çalışma devletin politikasına karşı olduğu için devlet içine sindirmemekte tez elden seçilenleri görevden alarak yerine kayyım atamakta. Halk örgütlenmesi semt pazarından belediye yönetimine, çevre ve doğa talanından uyuşturucuya karşı mücadeleye kadar her alanda yapılmalıdır.

Yaşanmışlıklar da göstermektedir ki devrimci mücadelede işçilerin işyerlerindeki sendikal ve ekonomik mücadelesi kadar halkın yerellerdeki mücadelesi de önemlidir. İki kesim arasında diyalektik bir ilişki vardır. Her işçi ailesiyle birlikte bir yerelde barınmakta, halkla içi çe yaşamaktadır. Hiçbir işçi emekçi yaşadığı yerele karşı ilgisiz kalmamalı, insanlarla güven içinde iyi ilişkiler kurmalıdır. Böyle bir durumda grev ve direnişlerde halk işçileri yalnız bırakmaz, maddi ve manevi anlamda destekler.

Halkı yerellerde çeşitli bağlar ve aktiviteler etrafında örgütlemek mümkündür. Yöresel dayanışma yardımlaşma derneklerinde örgütlenmek, nişan ve düğünlerde buluşarak politik bir içerik katmak, hasta ve taziye ziyaretlerinde bulunmak insan ilişkilerinin gelişmesinin çok önemli bir yanıdır. Spor, kültür ve sanat faaliyetleri de örgütlenmek için çok uygun araçlardır. Yerellerde şenlikler, il ve bölgelerde mitingler düzenlemek örgütlenmenin gelişmesi ve politik bilincin artmasını sağlar.

Günümüzde işyerlerinde meydana gelen işten çıkarmaların durdurulması, işyeri direnişlerinin başarılı olabilmesi için yerellerde de güçlü bir örgütlenmenin sağlanmasını dayatmaktadır. Haksız yere işyerlerinde fabrikalarda çıkarılan işçilerin tek başlarına direnmesini düşünün, bir de işten çıkarılan işçilerine etrafında büyük bir halka oluşturan ailesinin, kapı komşusunun, eşini dostunun ve destek veren herkesin ördüğü ağı düşünün! Bunun ne kadar çok ses getireceği, etkili olacağını tahmin etmek zor olamasa gerek.

Her büyük çalışma, büyük bir örgütlülüğü zorunlu kılar. Çalışmaların başarısı örgütlenmenin gücüne ve sarsılmaz birliğine bağlıdır. Kimi örgütlenmeler büyük ve yaygın olabilir. Ancak çelikten bir disiplin ve sarsılmaz bir irade bulunmazsa kağıttan kaplan gibidir. Çabuk yıkılır dağılır. Yığınlara umutsuzluk aşılar. Geniş yığınların umutsuzluğa düşmesi çok zor aşılabilen bir olgudur. Tersi de doğrudur. Şöyle ki her sağlam bir örgütlenmenin hedef ve çalışmaları somut ve sarsıcı olur. Yığınlarda umut yaratır, güç biriktirir, ayağa kalkmayı tetikler ve şahlandırır.

Sonuç olarak, işçi örgütlenmeleri halk örgütlenmeleriyle ilişkilendirilerek güçlendirilmelidir. Ezilen, sömürülen ve yoksul yığınlara popülist söylemler aşılamak yerine emek ile sermaye arasındaki çelişkinin uzlaşmadığı, hiçbir zaman uzlaşmayacağı kavratılmalıdır. Bunun için politik kavramlar bulanıklaştırılmadan açık, sade ve anlamlı bir dil ile çalışılmalıdır. Bilinmelidir ki ezilen halklar ve işçi sınıfı günü kurtarmayı değil, açlığın, yoksulluğun, eşitsizliğin, baskı ve şiddetin olmadığı, ezilme ve sömürünün ortadan kalktığı bir dünyayı düşünmekte, hayal etmekte ve bunun için çaba sarf etmeye inanmaktadır.■

Sosyalizm Tarihinin En Çok Tartışılan Dönemi:

SSCB'de Siyasi Tasfiyeler (1937-1939) Yeni Bilgiler, Farklı Bir Bakış (2)

❑ Sinan DERVİŞOĞLU

(☛ *Baştarafı 24. Sayfada*

• **15. Kongre** (Aralık 1927): Bu kongreye ağırlıklı olarak MK önderliği ile Birleşik Sol Muhalefet (Troçki-Zinovyev-Kamenev bloğu) arasındaki mücadele damgasını vurdu. Bu bloğa tüm parti üyelerinden çıkan destek oyu % 0,5 civarındaydı. Kongrede bu bloğun temsilcileri olarak Kamenev ve Rakovski söz aldılar. Bu platformun başını çeken 121 kişi, kongreye bir tebliğ sunarak *"parti birliğine zarar vermek istemediklerini, kongre kararlarına uyacaklarını, ancak görüşlerinden vazgeçmediklerini"* açıkladılar. Kongre, "ayrı bir parti gibi örgütlendiği" belirtilen Sol muhalefetten Troçki, Zinovyev için Kasım 1927'de alınmış olan partiden atılma kararını onayladı ve 75 diğer aktif muhalifi de partiden ihraç etti. Önceki kongrede MK üyeliğine seçilen Sol Muhalefet mensupları da, partide kalmakla birlikte MK'dan alındılar. Tutuklama hala yok.

• **16. Kongre** (Temmuz 1930): Bu kongre öncesinde Stalin, 14. Kongre'den beri sürmekte olan Buharin ve Rikov ile işbirliğine son verir. Köylülüğe zarar vermemek için yavaş (o dönemki deyimiyle "kaplumbağa hızıyla") sanayileşmeyi savunan Buharin ve Rikov'a karşı Stalin, Molotov ve Kaganoviç ile birlikte hızlı ve radikal bir sanayileşme hamlesini savunur ve MK çoğunluğunu ikna eder. Sanayileşmenin tüm hızıyla sürdüğü bir dönemde yapılan Kongre, Stalin-Molotov çizgisini onaylar ve sadece Sol Muhalefet'i değil, Buharin ve Rikov'a işaret eden "sağ sapma"yı da mahkûm eder. Ancak (1929'da sürgün edilen Troçki dışında) hala bir ihraç ya da tutuklama söz konusu değildir.

• **17. Kongre** (Şubat 1934): Tarihe "Galipler Kongresi" olarak geçer, zira Birinci 5 Yıllık Plan tamamlanmış ve SSCB muazzam bir atılım yaparak bir sanayi ülkesi olmuştur (çelik üretiminde İngiltere'yi geçmiştir; ki bu o dönemin ekonomik değerlendirme kriterleri açısından büyük bir başarıdır). Tarımda kollektifleştirme tamamlanmış, tüm SSCB'de planlı sosyalist ekonomiye geçilmiştir. Geçmişte partiden atılan ya da görevinden alınan muhalifler (Zinovyev dahil) partiye yeniden kabul edilerek kongreye katılmıştır. Kongre Stalin açısından çelişkili bir tablo yaratmıştır. Bir yönüyle Stalin (resmi kayıtlar aksini iddia etse de, tanıkların belirttiği kadarıyla) delegelerden ciddi miktarda "çizik" yemiştir. Bunun muhtemelen sebebi, 1924'den beri sürekli olarak parti içindeki her tartışma ve çatışmanın merkezinde yer alması, değişik ekiplerle hareket etmesine rağmen hep ayakta ve başta kalması, ve "çok fazla haklı çıkması"nın yarattığı yıpranmışlıktır. Bunu gören Stalin, kongreden sonra parti Politbüro'sunda *"varlığım bir gerilim yaratıyorsa görevi bırakmaya hazırım"* diyerek genel sekreterlikten istifa etmiş, ancak Politbüro oy birliği ile onun bu görevi sürdürmesinin Partinin başarısı için elzem olduğunu belirterek göreve devamına karar vermiştir. Ancak öbür yandan 17. Kongre, "çizik atmayan" büyük çoğunluk nezdinde Stalin efsanesinin de doğuş yeri ve anı olmuştur. 1929 sanayileşme atılımı esas olarak onun önderlik ettiği ekibin fikri olduğu için, tüm söz alanlar kendisinden övgüyle söz etmiştir. Kongrede tüm eski muhalefet liderlerine (sol ve sağ) söz verilmiş, konuşma yapan Zinovyev, Kamenev, Buharin, Rikov, ve Tomski özeleştiri yaparak Parti'nin merkez çizgisinin haklı çıktığını, kendilerinin hata yaptığını, bundan sonra partiyi güçlendirmek için çalışacaklarını belirtmişlerdir. Parti dışında, halk kitleleri nezdinde ise Stalin'in prestiji zirveye çıkmıştır. Sanayileşme ve ona eşlik eden kültür devrimi, bir yandan makinayı ve elektriği milyonların yaşamına sokarken, öte yandan da hayat boyu meyhane-kilisecamurlu yollar arasında debelenmiş olan Rus insanının yaşamına müziği, sinemayı, kitabı ve bilimi getirmiştir. O yılların en yaygın sloganı olan "Hayat her geçen gün daha ilginç oluyor" cümlesinin işaret ettiği ruh hali tam olarak budur. Bu muazzam atılım da, kitlelerin basitleştirici imgeleminde, direkt olarak Stalin'in hanesine yazılmıştır. Duyulan sevgi ve coşku o seviyededir ki, o yıllarda (planlanmasıyla bizzat ilgilendiği ve katkı yaptığı) Moskova'ya "Stalin" adının verilmesi teklif edilmiş, doğal olarak (en başka kendisi) bunu reddetmiştir.

Kısaca kapsam ve gelişimini özetlediğimiz bu kongreler neyi işaret etmektedir?

1. 1924-34 arası geçen 10 yılda parti içi tartışmalarda Stalin belirli ekiplerle birlikte tavır almış, ancak onların savrulmalarından uzak durmuştur.

2. 1929'da kendisi derin bir öngörüyle sanayileşme hamlesini gerçekleştirmiş, Rusya'nın ve diğer halkların 100 yıllık modernleşme özlemini hayata geçirmiştir.

3. Bunun sonucunda olağanüstü bir prestij, destek ve dolayısıyla otorite kazanmıştır.

4. Bütün bu süreç, baştan aşağı parti ve devlet meşruiyeti içinde, kanun, kurallar ve tüzüğe uygun mekanizmalar, yani açık tartışma, seçim ve kongreler üzerinden gerçekleşmiştir. Açıkça partiyi bölmeye çalışan ve partinin tümü nezdinde teşhir olan ve sürgüne yollanan Troçki hariç, bu dönemde Stalin'in hiçbir siyasi rakibine sesini kesme, söz hakkı vermeme, sansür, mahkemeye çıkarma, tutuklama, hapis ya da infaz uygulaması söz konusu olmamıştır.

5. Partide kalan muhaliflerin tümü de, hatalarını kabul etmiş ve Stalin önderliğindeki Merkez Komitesi'nin çizgisini benimsediklerini ilan etmiştir.

Dolayısıyla, "Stalin'in parti içindeki otoritesini baskı, terör ve infazlarla kurduğu" iddiası, ancak yukardaki net gerçeklere göz kapayarak yutturulabilecek bir yalandır. Bu durum, şu soruyu da gündeme getirmektedir: 1934'de zaten olağanüstü bir otorite (dolayısıyla iktidar) elde etmiş bir lider, neden 1937 sonrasında eski rakiplerini tasfiye etme yoluna gider? Bu sorunun cevabının "iktidar elde etmek" olmadığı açıktır.

Üçüncü iddia:

"Stalin Kirov cinayetini bahane ederek eski rakiplerini tasfiye etti"

1 Aralık 1934'de, Nikolayev adlı dengesiz biri (eski bir Zinovyev taraftarı) Leningrad Parti örgütü binasına girerek partinin bölge lideri ve Politbüro üyesi **Sergey M. Kirov**'u öldürür. Yapılan soruşturmada NKVD görevlileri sorguya çekilir, bir organize komplonun varlığı sorgulanır, ancak bir sonuç çıkmaz. Nikolayev idama mahkum edilerek infaz edilir.

Kirov cinayeti, Kruşçev'in, sonra 1990'larda Gorbaçov'un, bu arada bütün batılı anti-komünist araştırmacıların parmaklarına doladıkları bir konu olagelmiştir; ancak (aşağıdaki iddialarda somutlaşan suçlamaları) ilk defa dile getiren ve bu

suçlamaların önünü açan bizzat Kruşçev olmuştur. İddialar şunlardır:

• Kirov, Stalin'e potansiyel rakipti. Başarılı ve mütevazı kişiliğiyle partide çok seviliyordu; öyle ki 17. Kongre'de bazı delegeler, grup çatışmaları içinde yıpranan Stalin'e bir alternatif olarak ona Genel Sekreterlik için en uygun aday olduğunu söylemişlerdi. Bu cinayet sayesinde Stalin, tehlikeli bir rakipten kurtulmuş oldu.

• Cinayetten sonra yapılan soruşturma, son derece yüzeysel yürütüldü ve arkadaki organize yapı açığa çıkarılmadı. Muhtemelen plan Stalin'e aitti.

• Bu cinayetin akabinde Stalin, suçu parti içindeki eski muhaliflerin üzerine attı ve soruşturmalarla birlikte tutuklamalar ve meşhur "Moskova Duruşmaları" başladı.

Bugün birçoklarının diline pelesenk olan ve neredeyse "tartışmasız gerçek" kabul edilen bu üç iddianın da gerçeklerle uzaktan yakından ilgisi olmadığını ortaya koyalım.

• Önce son iddiadan başlayalım. Kirov cinayeti ertesinde eski muhaliflerin cinayeti tertiplemekle suçlanarak tutuklandığı ve yargılandığı, kocaman bir yalandır. Kirov cinayeti 1934'de işlendi; ilk Moskova duruşması olan Zinovyev-Kamenev Sol Blok davası ise 1937'de başladı. Peki aradaki 3 senede ne oldu?

○ Cinayetin akabinde Zinovyev bir açıklama yaparak (katil eski bir taraftarı olduğu için) "cinayetteki politik sorumluluğunu kabul etti" ve kamuoyundan özür diledi. 15 gün sonra göz altına alındı; sonra delil olmadığı için önce sürgüne mahkum edildiler, sonra "ahlaki suç ortaklığı" gerekçesiyle tutuklandılar. Cinayetle hiçbir direkt ilgileri kurulmadı.

○ Umulanın ve iddia edilenin aksine, 1935 yılında siyasi sebeple yapılan tutuklama sayısı 1934'e göre azaldı! [13]

○ Cinayetten bir yıl sonra, 1935'de yapılan Proverka'da (parti kartlarını yenileme kampanyasında), parti saflarını ideolojik ve politik olarak temizleme çağrısı yapan MK, bu çağrısında tek kelimeyle bile Kirov cinayetine değinmedi. [14]

Bu resim, "fırsattan istifade eski rakiplere saldırı" tezi ile ilgili en ufak bir ipucu sunmamaktadır. Bu iddiayı gündeme getiren ve kafa karıştıran temel unsur, Moskova Mahkemeleri başladığı zaman atılan iddialardır. Parti liderliği (bir söylentiye göre A.Jdanov'un önerisiyle) muhalefet

Mikoyan, Kirov, Stalin bir arada.

liderleri için iddianame hazırlanırken birçok suçlamanın yanı sıra bu cinayeti de onlara yıkmaya çalışmış, sahip oldukları "politik sorumluluk itirafı"nı bu amaçla kullanmıştır. Ancak bu, 3 yıl sonra, zaten davalar başladığında geriye dönük olarak gündeme gelmiştir. 1934'deki cinayetin kendisi o anda, hiçbir "saldırı"yı başlatmak için kullanılmamıştır.

• Gelelim ikinci iddiaya: Bu işin arkasında Stalin'in olduğu tezini ispat için 3 lider, Kruşçev, Gorbaçov ve Yeltsin, kelimenin tam anlamıyla devletin tüm olanaklarını seferber etmiş, arşivlerin taranması için emirler vermiş, tanıkları yeniden sorgulamış, araştırma komisyonları kurmuş, ancak Stalin'i direkt veya endirekt bu cinayete bağlayacak hiçbir delil bulamamıştır. Cinayetin işlendiği dönem NKVD'de (İçişleri Bakanlığı) önemli bir mevkide olan istihbaratçı P. Sudoplatov, anılarında bunun akli dengesi olmayan Nikolayev tarafından işlenmiş bir aşk cinayeti olduğunu (söylentiye göre Kirov, onun sevgilisini elinden almıştır) iddia etmektedir [15]. Bunu doğrulama ya da yalanlama olanağına elbette sahip değiliz; ancak azılı Stalin düşmanlarının yaptığı araştırmaların sonuçsuz olduğu meydandadır, ve bu herkes için yeterince anlamlıdır.

• Öte yandan bir diğer Stalin düşmanının, Troçki'nin bu cinayet için 3 yıl sonra yaptığı yorum da oldukça manidardır. Troçki, eski bir "Sol Muhalefet" taraftarının işlediği bu cinayeti kınamamış, sadece *"genç kuşağın umutsuz bireysel eylemi"* olarak *"son derece anlamlı"* bulduğunu belirtmiştir!. Görünen odur ki, o yıllarda Sol Muhalefetin kalesi olan Leningrad'da bu muhalefeti siyasi olarak bitiren ve etkisini sıfıra indiren Kirov'a karşı Troçki'nin duyduğu hınç canlılığını korumaktadır (ondan *"zeki ve vicdansız Leningrad Diktatörü"* diye bahsetmektedir). Dolayısıyla Troçkistlerin Kirov'a sahip çıkar gibi yapıp Stalin'i itham etmeleri, siyasal açıdan bir ikiyüzlülük örneğidir: Kirov, en az Stalin kadar Troçki'ye ve onun ekibine darbe vurmuş bir liderdir.

Bu bölümde amacımız esas olarak her yönüyle "kötülük timsali" olarak gösterilen Stalin'in kişisel stili hakkında "ezber bozucu" olgulara dikkat çekmektir. Elbette ki "şeytan Stalin" imajı yerine hayali bir "melek Stalin" görüntüsü koymayı amaçlamıyoruz, zira o zor koşullarda SSCB'yi yöneten hiç kimsenin "melek" olması, ya da "melek" olarak kalması mümkün değildir. Stalin de zor, kırıcı, bazen hatalı ya da insanın içini sızlatan kararlar almış olabilir ve almıştır. Mesele şudur: Onun "şeytanlaştırılması" bir kez kabul edilince, o döneme ilişkin en aşırı ve gerçekdışı negatif iddialar dahi otomatikman "kabul edilebilir" olmaktadır ("Zaten o adamdan her şey beklenir" mantığıyla). Ancak onun kişisel plandaki çalışkan, kararlı, cesur, arkadaşlarına ve ekip çalışmasına sadık ve tutarlı kimliği göz önüne alınırsa, o zaman sorgulama başlamaktadır: Bu söylenenler doğru mu? Olan gerçekte bu muydu? Bu mümkün müydü?

İhtiyacımız tam da bu sorgulamanın başlamasını ve yayılmasını sağlamaktır. Bu bölümün amacı da buydu.

• Birinci iddia, yani Kirov'un Stalin'e rakip olduğu iddiası en anlamsız ve çürütülmesi en kolay iddiadır. Devrimin kalesi olan Petrograd Putilov fabrikalarında tornacı olan Kirov, örnek kişiliği ve lider yeteneği ile kısa zamanda popülerleşmiş, Leningrad'da egemen olan Zinovyev'ci ekibe karşı Stalin-Molotov çizgisinden yana tavır almıştır. Kısa zamanda bu önemli şehirde Sol Muhalefet'in gücünü kıran Kirov, Stalin'in desteğiyle önce Leningrad örgütünün başına geçmiş, sonra da onun önerisiyle Politbüro'ya alınmıştır.

Burada resim nettir: Kirov'da, Stalin'in desteğini alan, bir anlamda siyasi kariyerini ona borçlu olan, Stalin'le aralarında ciddi bir güven ilişkisi olan genç bir önder kadroyu görüyoruz. Aralarında herhangi bir siyasi ihtilaf söz konusu olmadığı açıktır. Öte yandan, "daha genç ve yıpranmamış bir lider olarak Kirov'un Stalin'e alternatif gösterilmesi"ne gelince: SSCB'nin içinden geçtiği o zor dönemde soğukkanlılık, cesaret, vizyon ve toparlayıcılık anlamında Stalin'in temsil ettiği liderlik yetenekleri öylesine yüksek seviyededir ki, 3 defa istifa ettiği Genel Sekreterlik görevine dönmesi için, ilk defasında aralarında siyasi muarızları olan Buharin ve Rikov da dahil tüm lider kadro "bu zor dönemi sensiz geçiremeyiz" gerekçesiyle istifasını reddetmiştir. Kirov'un tüm beceri ve potansiyeline rağmen, yeni bir Politbüro üyesi olarak Stalin'e alternatif olamayacağı görülmektedir. Kendisi de bunu aynen böyle düşündüğü içindir ki, 17. Kongre'de kendisine yapılan bu teklifi hemen reddetmekle kalmamış, Stalin'e de bu konuda anında haber vermiştir. Muhtemeldir ki Kirov'a yapılan bu "teklif" muhalefet yanlısı delegelerin baştaki ekipte "çatlak yaratma" amacıyla giriştikleri beyhude bir manevradır.

Bu konuda ileteceğimiz son argüman ise, yıllar boyu Stalin'in yakın koruma görevini yapmış Alexis Ribin'in 1989 yılında TV'de yayınlanan sözlü tanıklığıdır. Stalin'e yemek davetlerinden tatil evine ve siyasi görüşmelere kadar onyıllar boyunca eşlik etmiş olan Ribin, *"Yosif Vıssarionaviç'in hayatı boyunca beraber olduğu arkadaşları arasında en samimi olduğu, en çok sevdiği ve saydığı arkadaşı kimdi?"* sorusuna tereddütsüz

☛

"S.M.Kirov'du" cevabını vermektedir [16]

Bu olgular, Kirov meselesi etrafındaki negatif efsaneyi kırmak için sanırız yeterlidir.

Dördüncü İddia:

"*'Tek adam'* olmak için en yakın arkadaşlarından ilk fırsatta kurtulmayı planladı ve yaptı"

Burada biraz "kişi odaklı" olmayı göze alarak Stalin'in "yönetim stili" konusundaki efsaneyi ve gerçekleri ortaya koymak istiyoruz; zira tüm bir tarihsel dönemdeki olumsuzluklar evrilip çevrilip şu ya da bu şekilde, şu ya da bu oranda liderin kişiliğiyle açıklanmaya çalışılınca bu konuyu da incelemek zorunlu hale gelmektedir. Genelde yaratılan imaj şudur:

• Stalin kimsenin görüşünü almadan karar alan, "tek tabanca" yönetmeyi benimsemiş egosantrik bir kişiliktir.

• Eleştiriye tahammülsüz ve kindardır. Kendisi aleyhine yorumda bulunmuş hiç kimseyi affetmemiştir.

• "Ahde vefa" duygusu yoktur; kendisine iyilik etmiş en yakın arkadaşlarını dahi ölüme yollamıştır.

• 1934 sonrası elde ettiği büyük otorite ile her dediğini yaptırabilen bir kişisel diktatördü.

Burjuva ya da muhalif sol kesimden gelen bu iddiaları, ne yazık ki SSCB'de o dönem yaratılmış ucuz ve sığ propaganda eserleri de pekiştirmektedir. Örneğin 1950 tarihli meşhur "Berlin'in Düşüşü" adlı Sovyet filminde Stalin bomboş bir odadan tek başına verdiği emirlerle 2. Dünya Savaşı'nda Kızıl Ordu'yu yönetirken gösterilmektedir. Bu, tam bir siyasi dalkavukluk örneğidir. O dönemin atmosferi içinde, hem lidere duyulan sevgi, hem de onu överek siyasi iktidarın gözüne girme beklentisi, "Stalin ve Kimya İlmi", "Stalin ve Geometri" gibi kitaplar da dahil, çok sayıda bu tür dalkavukluk örneği yaratmış, "tek başına dünyayı kurtaran ilah" imajı, Batılıların "tek başına ülkeyi yöneten diktatör" imajı ile büyük ölçüde örtüşmüştür. [17]

Önce bir parti ve devlet yöneticisi olarak Stalin'in "yönetme stili"ni ele alalım. Söylenenlerin aksine, Stalin karar alma süreçlerinde tam bir "takım adamı"dır. Kafasındaki kararı tek başına empoze eden değil, gerek beraber çalıştığı şahısların, gerekse alınan kararlarla ilgili olan ekiplerin görüş ve eğilimleri üzerinden karar alan, onların ortak noktalarını gözeten, devlet ve parti içindeki iktidar blokların, ekiplerin, örgütlerin bir anlamda "moderatörlüğü"nü yaparak ilerleyen bir stili olduğu herkesçe bilinmekte ve ifade edilmektedir. Onun aleyhine en keskin suçlamaları getiren Kruşçev, anılarında

"1930'lara kadar izlediğimiz ve Stalin'in yönettiği toplantılarda, onun herkesin görüşüne değer veren saygılı, mütevazi ve demokrat tavrına hayran olduklarını" belirtir. [18] Sonraları sadece Stalin'i eleştirmekle kalmayan, komünizmden de vaz geçen eski Yugoslav KP yöneticisi Milovan Cilas, anılarında 1944'deki ilk karşılaşmalarında uzaktan izlediği ve aralarında Stalin'in de olduğu masa başında tartışan Sovyet yöneticileri için şunu der: *"Stalin'i resminden tanımıyorsanız, masadakilerden hangisinin Stalin olduğunu tartışmaları izleyerek anlamanıza imkân yoktu"*. [19] 1956 sonrası Kruşçev'in gölgesine sığınan Mikoyan dahi *"çoğu zaman farklı bir öneri getirdiğimizde Stalin karşı çıkmaz, dinler ve genelde kabul ederdi"* demektedir. Örnekler çoğaltılabilir (Ünlü İngiliz sosyal-demokratı H.G.Wells'in izlenim ve anıları da ilginçtir ve benzer yargıları içermektedir. [20])

Stalin diğer liderlerin, organların, örgütlerin mutabakatı (consensus) üzerinden yürüyen bir liderdir. Bir önder olarak elbette kuyrukçu değildir; belirli bir aygıtta gerekli hale gelen dönüşümü, diğer güç ve aygıtları yanına çekerek yapmayı yöntem olarak benimsemiştir. Bu onu güçlü, saygın ve popüler kılan yönüdür; ama ilerde de göreceğimiz gibi, mevcut aygıtlara olan bağımlılığı onun (ve SSCB'de sosyalizmin) zaaflarının da kaynağı olacaktır.

Stalin'in "eleştiriye tahammülsüzlüğü ve kindarlığı" diğer bir şehir efsanesidir. Onun Molotov ile olan ilişkisinin yakınlığı (Molotov uzun yıllar neredeyse "İkinci Adam"dır) bilinmektedir. Pek bilinmeyen ise, Lenin'in vasiyeti okunduğunda, o sırada MK üyesi olan Molotov'un buna onay verdiği, yani 1924'deki 13. Kongre'de "Lenin'in de vasiyetinde tavsiye ettiği gibi, Stalin yoldaşın bir an önce görevden alınması gerektiğini" açık açık savunmuş olduğudur!.. Stalin, umulanın aksine Molotov'a karşı "kindarlık" yapmamış, inançlı ve çalışkan bir Bolşevik olduğu herkesçe bilinen Molotov ile yıllar boyu sürecek bir siyasi kader birliğine girmekten geri durmamıştır.

"Ahde vefa", yani dostluğun karşılığını verme konusunda da ezber bozan örnekler vardır. Çarlık döneminin baskı koşullarında, Kafkasya'da kendisini evinde saklayan Azeri yurtsever Mehmet Emin Resulzade, önce birlikte olduğu Marksistlere sonra karşı çıkmış, devrimin ertesinde "önce Azerbaycan bağımsızlığı" diyerek milliyetçi bir çizgiye yönelince, eski arkadaşı ve o zamanki rakibi komünist önder Neriman Nerimanov tarafından tutuklanmıştır. O sırada Bolşevik Parti Genel Sekreteri olan Stalin Azerbaycan'a gitmiş, yaptığı politik hataya rağmen hapishanede Resulzade ile görüşmüş, ve onu hapisten çıkarıp özgür kılarak Moskova'ya gelmesini sağlamıştır. Daha sonra Resulzade Rusya'dan kaçmış, ama Stalin de ona olan vefa borcunu ödemiştir. [21]

Ancak asıl sarsıcı örnek, Moskova Duruşmaları esnasında Buharin'e karşı aldığı tavırdır. Stalin, Buharin'in entelektüel formasyonuna, zekâ ve bilgisine büyük saygı duymaktadır ve Sol Muhalefet'e karşı birlikte verdikleri mücadelede onun sonuç alıcı çıkışlarını "sevgili Buharçik" ifadesiyle başlayan övgülerle selamlamaktadır. O sıralar Stalin ile ailece görüşen, birbirini evinde ziyaret eden, hatta birbirinin evinde yatıya kalan yegâne lider Buharin'dir.

1929 ve sonrasında, izlenecek politika konusunda yolları ayrılmış, Buharin Stalin'e karşı azınlığa düşmüş, ancak Stalin'in sanayileşme politikası başarı kazanınca hatasını kabul etmiştir. Bu geçmiş ihtilafa rağmen, 1936'da hazırlanan ve insanlık tarihinde işçi sınıfından yana ilk anayasa olan SSCB Anayasasının "Hazırlama Komisyonu"nun başına getirilmiştir.

Meşhur Moskova duruşmaları başladığında, aşağıda ayrıntılarına değineceğimiz siyasi komplolarla ilişkili görülerek siyasi polis tarafından gözaltına alınmıştır. Her türlü bağlantıyı kesin olarak reddeden Buharin, içeriden Stalin'e yazdığı mektupta izlediği politikayı benimsediğini yazar. Buharin'in de bir hain olduğu gerekçesiyle kurşuna dizilmesi önerisini Stalin kesinlikle reddeder. [22]

Ancak davalar derinleşip gerek Troçki ekibi, gerekse askeri darbe peşinde olan Tukaçevski ekibinin komploları içinde giderek daha sık Buharin'in adı ortaya çıkmaktadır. Yeni deliller ışığında, ilk sorgusunda "haberim yok" dediği gelişmelerin bizzat içinde olduğu ortaya çıkınca "özür diler". Bu sefer Bolşevik parti Merkez Komitesi'nde Buharin'in kurşuna dizilmesi önerisi ikinci defa gündeme gelir. Stalin bu konuda MK'nın oylamaya gitmesine karşı çıkar ve işi "komisyona havale eder". Kendisinin de bulunduğu 36 kişilik bir komisyon durumu inceleyerek MK'ya öneri sunacaktır. Komisyon çalışmasını bitirir ve az bir oy çoğunluğuyla "Buharin'in kurşuna dizilmesi önerisini reddetme" kararı alır. Red oyu verenlerden biri de Stalin'dir. Burada "uyanık" bazı anti-sovyetik tarihçiler başlarda bu komisyon meselesini Stalin'in kurnazca bir taktiği olarak, "bakalım kimler Buharin'e sempati duyuyor"u öğrenmek ve daha sonra da onları tasfiye etmek için başvurduğu bir hile olarak yorumladılar; ama hevesleri kursaklarında kaldı. Zira tam tersine, Buharin'in kurşuna dizilmesine karşı çıkanlar (Kruşçev, Litvinov, Petrovski, Şkiriyatov) ömür boyu Stalin'in çevresinde kaldılar; tam tersine "idam edilsin" diyenlerden bir kısmı (Yezov, Yakir, Kosarev) daha sonra (aşağıda ele alacağımız farklı ve haklı gerekçelerle) idam edildiler. [23] Komisyonun pratikteki yegâne işlevi, işi "yokuşa sürmek" oldu; muhtemelen de Stalin'in de beklentisi bu idi.

Ancak 1939'da ortaya çıkan yeni deliller Buharin'in sürekli yalan söylediği-

ni ve geliştirilen her komplonun içinde yer aldığını ortaya koydu. Bu noktada Stalin'in 3. defa müdahale etmesi ne doğru, ne de mümkün oldu. Buharin, ölmeden önce Stalin'e hitaben bir mektup yazdı. Şimdiye değin içeriği hakkında birçok melo-dramatik yalan atılan, neredeyse teatral içerikler atfedilen bu mektup, gerçek haliyle SSCB arşivlerinden gün ışığına çıkarıldı. Mektup, baştan aşağı suça bulandığı belli olan birinin pişmanlık dolu ve af dileyen ifadeleriyle doludur. *"... Yurt dışına çıkmama izin ver; sana söz veriyorum Troçki'nin işini bitireceğim. Yanıma gözlemci olarak bir Çeka'cı da verebilirsin...Ama bunun olacağına pek de umudum yok... Senden son defa af diliyorum."* [24] Buharin, güvenilme ve fırsat tanınma şansını çoktan yitirmiştir.

"Mutlak otorite" iddiasına gelince, aşağıda değil sadece Stalin'in, Parti Merkez Komitesinin dahi parti örgütleri üzerinde "mutlak otorite"si olmadığını net örneklerle göstereceğiz. Bu bölümde amacımız esas olarak her yönüyle "kötülük timsali" olarak gösterilen Stalin'in kişisel stili hakkında "ezber bozucu" olgulara dikkat çekmektir. Elbette ki "şeytan Stalin" imajı yerine hayali bir "melek Stalin" görüntüsü koymayı amaçlamıyoruz, zira o zor koşullarda SSCB'yi yöneten hiç kimsenin "melek" olması, ya da "melek" olarak kalması mümkün değildir. Stalin de zor, kırıcı, bazen hatalı ya da insanın içini sızlatan kararlar almış olabilir ve almıştır. Mesele şudur: Onun "şeytanlaştırılması" bir kez kabul edilince, o döneme ilişkin en aşırı ve gerçekdışı negatif iddialar dahi otomatikman "kabul edilebilir" olmaktadır ("Zaten o adamdan her şey beklenir" mantığıyla). Ancak onun kişisel plandaki çalışkan, kararlı, cesur, arkadaşlarına ve ekip çalışmasına sadık ve tutarlı kimliği göz önüne alınırsa, o zaman sorgulama başlamaktadır: Bu söylenenler doğru mu? Olan gerçekte bu muydu? Bu mümkün müydü?

İhtiyacımız tam da bu sorgulamanın başlamasını ve yayılmasını sağlamaktır. Bu bölümün amacı da buydu.

Beşinci İddia:

"Mahkemeler ve tasfiyelerin gerekçesi tamamıyla uydurmaydı. Ortada kesinlikle suç yoktu, sadece düzmece iftiralar vardı"

Meselenin kalbine gelmiş bulunuyoruz. Konuyu 3 farklı noktadan aydınlatmaya çalışacağız:

• Sovyet toplumundaki durum

• Parti ve devlet aygıtlarındaki kadroların durumu

• Gerçekte olanlar.

Önce geçirilen büyük dönüşümler ertesinde Sovyet toplumunun durumuna değinelim.

Büyük bir eser başarılmış, SSCB gelişkin bir sanayi toplumu olmuştur. Ancak toplumda ciddi bir altüst oluş gündeme gelmiştir:

• Yüzbinlerce kulak (orta ve büyük toprak sahibi köylü ailesi) zorla toprağına el konulmuş, evinden edilmiş ve sürgüne yollanmıştır

• 1930-31 açlığında (yukarda anlattığımız gibi esas olarak doğal sebeplerle) ciddi sayıda açlıktan ölümler yaşanmıştır.

Bütün bunlar, oluşan gelişmelerden memnun olan halk kesimlerinin (esas olarak işçiler ve şehirlerin ahalisi) yanı sıra, memnuniyetsiz ve muhalefet etmeye hazır bir kesimin de varlığını göstermektedir. Rejim ciddi bir başarı kazanmıştır; ancak ilk tökezlemede sesini yükseltecek kesimler de hazırdır.

Bu resmi tamamlayan olgu ise, Parti ve devlet kademelerinde oluşan resimdir. Her ne kadar parti kongrelerinde MK çizgisine büyük destek çıkmışsa da, özellikle hükümet organlarında, sendikalarda ve bürokraside 1920-1929 arası uygulanan NEP politikasına angaje olmuş çok sayıda kadro mevcuttur. Dahası, devrim esnasında Lenin'in yanında ve halk nezdinde ön planda olan Zinovyev, Kamenev, Buharin, Tomski, Radek gibi kadrolar ikinci plana düşmüş, o dönemde çok da bilinmeyen bir unsur, Stalin, kendine yakın duran ve yeni yükselen kadrolardan oluşan bir ekiple (Molotov, Kaganoviç, Orjonikidze, Beria) iktidara geçmekle kalmamış, gitgide büyüyen bir prestije kavuşmuştur. Bu durumun "devrimi biz yapmıştık" mantığıyla kendinde tarihsel hak ve haklılık gören eski lider kadrolarda burukluk ve gerilim yaratması kaçınılmazdır.

Bu halet-i ruhiyeyi daha iyi anlamak için ülkemizde mükemmel bir örnek mevcuttur. 1923 sonrasında ülkede kalmış olan seçkin İttihat ve Terakki yöneticileri (Doktor Nazım, Şükrü Kaya, Kara Kemal, Cavit Bey), aslında tamamıyla aynı toplumsal ve siyasal programı savunmakla birlikte, eski İttihat ve Terakki'de kendilerinden çok daha geride olan Mustafa Kemal'in (kendi deyimleriyle "Sarı Paşa"nın) yüksek bir prestijle iktidara gelmesini kabullenemediler. İnkılap sürecini kendilerinin başlattığını, bütün Kurtuluş Savaşı'nı İttihat ve Terakki'li kadroların yürüttüğünü, buna karşılık bütün şan ve şöhreti kendi "çömez"leri olarak gördükleri M.Kemal, İsmet İnönü gibi kadroların kaptığını gördüler ve buna tepki duydular. Halkta da o dönem var olduğunu bildikleri huzursuzluk, onlara cesaret verdi ve onları "İzmir Suikastı" adlı maceraya sevketti. Sonuçlar bilinmektedir.

SSCB örneğinde ise, sadece yeni bir ekibin öne çıkması değil, "program farklılığı" da söz konusudur. Devrimi yapan ve Lenin'in etrafındaki ekipten sadece 1 tek kişi, Stalin, mevcut tüm ön kabulleri (*"Avrupa devrimi olmazsa yıkılırız"* ya da *"köylülükle iyi geçinmek zorundayız"*) elinin tersiyle iterek bu "parlak" ekipteki herkesi karşısına almış, farklı bir yol denemiş ve başarılı olmuştur!. Burada "Eski Muhafızlar" için sadece örgütsel değil, programatik bir yenilgi de söz konusudur. Üstelik, bu liderlerin her birinin kendine sadık bir çevresi ve partinin en ücra köşelerine kadar uzanan bir ilişki ağı mevcuttur.

Yukarda değindiğimiz iki unsur, yani halkta var olan huzursuzluk ile, siyasi kadrolardaki gerilim ve hınç hissi, bir araya geldiğinde son derece tehlikeli bir karışımdır. En basit haliyle "bakalım ve bekleyelim; bunlar ne zaman çuvallayacak. O zaman devreye gireriz" şeklinde, ellerini taşın altına koymayıp fırsat bekleyen bir tavrı beraberinde getirir. Daha tehlikelisi ise, beklenen "çuvallama"yı iradi olarak yaratmayı hedefler. SSCB'de olan ise her ikisidir.

Bu aşamada üçüncü inceleme noktasına, "neler oldu" noktasına geliyoruz.

Gitgide daralan bir siyaset zemininde muhalefeti, iktidara ne götürebilirdi?

Burada önce, günümüzde "moda" olan bir kavramı kullanalım ve Stalin karşısında muhalefete düşen liderler için "empati" yapalım. Şayet *"Meğerse Stalin %100 haklıymış; bundan sonra onun kayıtsız şartsız takipçisi olacağım"* demiyorlarsa (ki geçmişleri, profilleri ve şöhretlerinin böylesi bir tavra uygun olmadığı açıktır) yeniden iktidara geçmek için önlerinde hangi yollar vardır?

Burada öncelikle muhalefetin, ve ona karşı tavır alacak olan iktidarın davranış ve olaylara müdahale mantığını ortaya koymaya çalışacağız. Ama öncelikle görmemiz gereken ve bu mantığa damgasını vuracak olan çok önemli bir faktör var: SSCB'de siyasi karar alma mekanizmalarının giderek darlaşması. Aşağıda özetlediğimiz bu durumun "en doğru, olması gereken en ideal, ya da sorunsuz" seçenek olduğunu söylemek istemiyoruz. Sadece verili durumu bilmek ve anlamak gerekir: Sıralarsak:

• Ülkede tek parti (Bolşevik Partisi) vardır. Ekim Devrimi sonrası iktidara ortak olan diğer 2 parti (Sol SR'ler ve Enternasyonalist Menşevikler), devrime karşı tavır aldıkları için kapatılmıştır. Dolayısıyla Bolşevik Parti dışında "siyaset yapma"nın olanağı yoktur.

• Parti içindeki tartışmayı, dışarıya ve kitlelerin önüne taşıma kanalları kapalıdır. Troçki-Zinovyev Sol Bloğu'nun 1927'de 7 Kasım günü kendi yandaşlarıyla ayrı bir kitle mitingi yapma (alternatif Ekim Devrimi kutlama) çabası, "iktidardaki partiyi bölme" olarak algılanmış ve tüm parti kitlesi tarafından nefretle karşılanmıştır. Tartışmalar tümüyle parti içinde yapılmak durumundadır.

• 1924'den beri 10 yıldır süregelen tartışmalar, bunun yarattığı belirsizlik, öte yandan bu tartışmaların sonunda benimsenen çizginin elde ettiği başarı, partideki monolitik (yekpare) yapıyı ve merkezci refleksi üst seviyede güçlendirmiştir. Parti tabanında *"yeterince tartıştık, yolumuz belli; artık işimize bakalım"* tavrı hâkimdir.

• Gerek tabanın kültürel yapısı, gerekse oluşan somut gelişmenin sonucu olan "merkeze kayıtsız şartsız bağlılık" göz önüne alındığında, anlamlı bir siyasi değişiklik ancak MK'yi yönlendiren (ve ordu, istihbarat, hükümet, sendikalar gibi belirli aygıtların başında olan) 10-15 kişilik bir ekibin içinden, buradaki ilişki ve dengelerin değişmesiyle gelebilirdi.

Bu resim göz önüne alındığında, muhalefetin önündeki alternatifleri sıralayalım:

• 1900'lerdeki gibi sil baştan başlayıp fabrika önlerinde Parti liderliği aleyhine bildiri dağıtmak, işçi sınıfını "Stalin aleyhine bilinçlendirmek"? Komik olurdu ve başlamadan biterdi.

• Parti içinde meşru eleştiri ve muhalefet yapmak? Geçmişte yeterince yapılmıştı. Bütün tartışmaların sonuncunda ortaya çıkan başarıyı herkes alkışladı. 1924'den beri iç tartışma yaşayan ve tartışmadan bıkan parti tabanı karşısında, eski muhaliflerin ("müzmin hastalıklı muhalefet" durumuna düşüp tecrit olmak" dışında) ne şansı vardı? Hiç...

☛

• Parti içinde gizli "ekip" ve "hizip" ilişkileri kurmak ve geliştirmek? Adı geçen liderlerin 1917'den beri sahip oldukları büyük popülerlik ve geniş ilişki ağı göz önüne alındığında yapılabilecek tek şey budur ve bu yapılmıştır.

Burada muhalefetin beklentisi ve kafasındaki "senaryo" ne olabilirdi? Adı geçen muhalefet liderlerinin hepsi Bolşeviktir ve 20 sene önce (1917'de) iktidarı ele geçirme formülleri kafalarında hala canlıdır. Hatırlanacağı gibi 1917 Şubat'ında Bolşevikler, Rusya solu içinde dahi 3. partiydi ve üye sayıları sınırlıydı. İktidara ulaştıran şey, toplumda derinleşen kriz ve egemen siyasi güçlerin bu krizi yönetmedeki yetersizliği oldu. Kendi içinde anlaşmış ve disiplinli bir parti, doğru politik mesajlarla iktidarın yolunu kendine açtı.

Bir ekip olarak varlığını sürdürmenin de mantığı ve beklentisi farklı olamaz: "Yenilmiş bir ekip" olarak bir arada kalmak, olayları birlikte izlemek, günü gelince de birlikte tavır almak. Yukarda değindiğimiz gibi, Rusya ve diğer cumhuriyetlerde, yaşanan büyük altüst oluşların sonucunda çok sayıda "canı yanmış" insan vardır. Köylerden şehirlere yığılan milyonlarca emekçi, şehir ve fabrika yaşantısına adapte olmanın sancılarını yaşamaktadır. Fabrikalarda maddi koşullar oldukça çetindir ve 1950'lerin "kreşli, bahçeli, dinlenme tesisli" fabrikalarına daha çok vardır.

Bu gerilimli ortamda, iktidara yeniden gelmeyi uman en makul muhalefet politikası şu olabilirdi: Yerinde kalmak, açık muhalefet etmemek, ancak "taşın altına elini koymayıp" izlemek, MK çizgisine güç katacak her adım ve fedakârlıktan bilinçli olarak kaçınmak, kriz yaratabilecek hataları ses çıkarmadan izlemek ve göz yummak ve toplumdaki sorunların yönetici ekibin meşruiyetini de sorgulatacak bir krize dönüşmesini ummak; bu noktada üst seviyedeki liderler arasında tasfiyeyi ve yeni kombinasyonları zorlamak. Aşağıda bunu somut bir örneğini göreceğiz.

Öte yandan, iktidarın fazlasıyla merkezileştiği, "kitlelere hesap verme" yaklaşımının mekanizmalarının oturmadığı, SSCB emekçilerinin de ülkedeki demokratik geleneklerin zayıflığı sonucu bu reflekse yeterince sahip olmadığı bir ortamda, çok büyük gücün az sayıda insanın elinde toplandığı kurumlar da (özellikle ordu ve istihbarat) başka bir risk kaynağıydı. Özellikle 15 kişilik Politbüro'da birkaç kişinin (başta Stalin olmak üzere) fiziksel olarak devreden çıkarılmasının, yeni bir lider kadronun başa geçmesinin önünü açacağı aşikârdı. Bu durum da "üst çemberlerde" bir komplo peşinde olanların iştahını yeterince kabartıyordu.

Muhalefetin sahip olabileceği, ve gerçekten de sahip olduğunu göreceğimiz, iktidara yeniden gelme senaryosunun çerçevesi budur.

Muhalafetin komploları:

Buharin'in Stalin'e karşı düzenlediği suikast

J. Humbert Droz, İsviçreli bir komünisttir ve Komünist Enternasyonal'de 1920-31 arası aktif çalışmıştır. Komintern'in "sol" döneminde, sosyal-demokrasiyi "sosyal-faşist" olarak niteleyen ve işbirliğini reddeden politikalara mesafeli durmuş ve onları eleştirmiştir. Bolşevik Parti önderliği içinde Buharin'e yakın olduğu bilinmektedir. Daha sonra 1942'de komünist hareketten ayrılmıştır.

Humbert Droz, 1971 yılında yayınladığı anılarda sarsıcı bir ifşaatta bulunmuştur: Buna göre Buharin, 1929'da Stalin'e karşı bir suikast planlandığını kendisine açıklamış ve (bu gerçekleştiği takdirde oluşacak yeni dönemde) desteğini istemiştir. H.Droz bu teklifi reddederek Buharin'le de bağını koparmıştır. Bu eser de sonuçta bir anıdır ve diğer anılar gibi şüpheyle yaklaşmak doğru gözükebilir. Ancak her şey olup bittikten sonra, 1971'de, eski bir Buharin sempatizanının bu konuda yalan söylemesi için bir sebep bulunmamaktadır. İşin ilginç tarafı, o zamanlar Stalin ve lider ekip tarafından dahi bu komplonun farkına varılmamış, 1939 mahkemesinde Buharin'e yöneltilen suçlamalar arasında bu konu yer almamıştır.

Humbert Droz'un makul gözüken bu ifşaatını doğrulayan 2 olgu mevcuttur. Birincisi, belirtilen tarihe ilişkindir. Gerçekten de 1929 yılı, devrim sonrası Parti tarihinde en ciddi dönemeç olup, Stalin'in kırsal kesimde kollektivizasyon dalgasına karar verdiği ve MK'yı bu konuda ikna ettiği yıldır. Stalin'e eleştirel yaklaşan yazar Michael Reimann ***"Stalinizmin Doğuşu"*** adlı detaylı çalışmasında, çok yoğun tartışmalarla geçen ve ibrenin ağır ağır Stalin'den yana kaydığı, Kalinin ve Voroşilov'un dahi Stalin'in bu tavrına sonradan ikna olduğu bu süreci ayrıntılı bir biçimde aktarır. Yazar bu eserinde bu noktada hala Parti yönetiminin etkili birer lideri olan Buharin ve ekibinin (Rikov, Tomski) Stalin'in bu kararına Politbüro seviyesinde şiddetle muhalefet ettikleri, Politbüro toplantılarında işin karşılıklı küfürleşmelere kadar vardığını iletmektedir. [25] Dolayısıyla, orta ve zengin köylülükle "iyi geçinme" yanlısı olan Sağ Muhalefet açısından, 1929 yılı gerçekten "Stalin'den kurtulmanın zorunlu" gözükebileceği yıldır.

Diğer olgu, Molotov'un ilettiği bir bilgidir. Feliks Çuyev'in kendisiyle yaptığı sözlü tarih çalışmasında Molotov, "1928'le birlikte suikastler başladı" demektedir. Eski bir Bolşevik olarak Molotov hala ketumdur ve hangi suikastlardan bahsettiğini belirtmemiştir. Ancak kollektivizasyona doğru yerel parti liderlerine (zengin köylüler tarafından) suikastların başladığını, parti sekreterlerinin evlerinde ya da dışarda pusuya düşürülerek öldürüldüğünü aktaran çok sayıda tanıklık mevcuttur. Elimizde, partinin cumhuriyet ya da birlik liderlerine de suikast girişimleri hakkında yaygınlaşmış bir bilgi yoktur. Ancak, kollektifleştirmeye muhalif Parti liderleri tarafından Stalin'e yapılacak bir suikastın, tabandaki zengin köylü (kulak) suikastçılar tarafından destekleneceği ve birbirlerini tamamlayacakları açıktır.

Troçki: Politbüro'ya ültimatom

Ekim Devrimi'nin liderlerinden ve Kızıl Ordu'nun kurucusu Troçki, muhalefete düşüp sürgüne yollandığı dönemde de, Parti liderliği ile yazışmaya devam etmiştir (bir iddiaya göre, Alma Ata'da sürgündeyken Stalin kendisiyle gizlice görüşmüştür). Yurt dışına çıktığı zaman Politbüro'ya sık sık mektup yollayarak görüşlerini iletmiştir.

Yurt dışında SSCB'ye nazaran daha fazla hareket serbestliğine kavuşan Troçki, bir yandan kendine taraftar toplamaya çalışırken, bir yandan da hem Bolşevik Parti önderliğini, hem de komünist Enternasyonal'i giderek şiddetlenen bir biçimde eleştirmeye devam etmiştir. 1932 tarihinde Politbüro'ya yolladığı mektupta, ültimatom tarzında bir üslupla *"ya benimle uzlaşın, ya da tabanda direkt kendi örgütlenmemi yapmaya başlayacağım"* demiştir. [26] Politbüro'nun doğal olarak umursamadığı bu mektup sonrasında Troçki, gerçekten de Parti ve Komintern aleyhine harekete geçmiştir.

Troçki 2 seviyede kavgasını sürdürmüştür: Uluslararası hareket seviyesinde ve SSCB içi muhalefetle ilişki seviyesinde. Bunları inceleyelim.

Hala kapalı tutulan Troçki arşivlerinin sırrı?

Troçki bu aşamada SSCB ile çok sayıda gizli mektuplaşma gerçekleştirmiştir. Bu süreçte, kendisine SSCB içinden gelen çok sayıda mektup mevcuttur ve bu mektupların "alındı" belgesi, halihazırdaki Troçki arşivlerinde mevcuttur. Buna karşılık bu mektupların kendisi, arşivde mevcut olmakla birlikte, hala her türlü dış erişime kapalı tutulmaktadır. Bu kapatma işlemi, Troçki ailesinin talebi ve emektar Troçkist tarihçi İsaac Deutscher tarafından gerçekleştirilmiştir.

Bu çok ciddi bir soru işaretidir. SSCB'de KP iktidardayken, bu mektupların kapalı tutulması anlamlıdır; zira "birilerine zarar gelir" kaygısı bu noktada geçerlidir. Ancak SSCB'nin yıkıldığı, komünistlerin muhalefete düştüğü, dolayısıyla "kimin bir zamanlar Troçki'ye destek verdiği" olgusunun kimse için bir risk (hatta bir anlam!) taşımadığı bir dönemde hala ısrarla kapalı tutulması son derece

şüpheli bir durumdur. Burada "kapalı tutulmayı gerektirecek ne olabilir?" sorusuna yegâne cevap (şayet "Troçki'nin mahremiyeti ve aşk hayatı" değilse) onun "kurban edilen masum ve silahsız muhalif" imajına ters düşecek çirkin gerçekler olabilir. Ünlü Fransız Troçkist tarihçi Pierre Broué, 1980'de bu olguyu ilk olarak fark eden araştırmacı olmuş, özellikle "SSCB içindeki muhalefetle hiçbir ilişkisinin bulunmadığını" iddia eden Troçki'nin bu konuda yalan söylediğini itiraf etmiştir.

Gerçekten de SSCB'de siyasi muhalefetin gelişimine bakıldığında, Troçki'nin sadece kendi "Sol Blok"u için değil, Buharin dahil tüm muhalefet akımları için bir tür "Kutup Yıldızı" haline geldiği açıktır. Yurt dışında hareket serbestliği olan yegâne muhalif lider odur ve şartlar elverdiğinde her türlü yabancı parti ya da hükümet ile diyalog kurma ve bir güç oluşturma şansına sahiptir. Yukarda değindiğimiz "daralan muhalefet zemininde" gitgide umutsuz ve keskin çıkışlara yönelen siyasi muhalefetin, Troçki'yi, bir müttefik olmasa bile bir olanak olarak gördüğü açıktır. Acil hedefin "Stalin ve ekibinden kurtulmak" olarak algılandığı bir dönemde, tüm muhalifler için ellerindeki sınırlı hareket olanaklarını birleştirmek, kendi aralarında paslaşmak, ve aralarındaki eski ihtilafları bu hedefin gerçekleşmesinin sonrasına ertelemekten daha doğal bir şey olamaz. Dolayısıyla, sağ ya da sol, tüm muhalefet gruplarının kurduğu planlarda Troçki'nin yurt dışından ülkeye gelmesi adımı, Stalin sonrası senaryonun tamamlayıcı parçası olmuştur. Bu en net Tukaçevski komplosunun kurgusunda görülmektedir. Başka bir deyişle Troçki'nin yurt dışındaki varlığı ve faaliyetleri, ülke içindeki tüm muhalif planlara umut veren ve onları canlı tutan önemli bir faktör haline gelmiştir.

4. Enternasyonal'in kurulması: Yıkıcı ve provokatif bir adım

1938 tarihinde Troçki, 3. Enternasyonal'in (aynı 2. Enternasyonal misali) devrimci kimliğini yitirdiğini belirterek yeni bir Enternasyonal'e ihtiyaç olduğunu söylemiş ve *"3. Enternasyonal öldü, yaşasın 4. Enternasyonal!"* diyerek bu örgütü kurmuştur. Bu hareket, komünist hareket açısından tam bir provokasyon olmuştur, zira çoğu daha yeni kurulmuş ve 2. Enternasyonal'den kopma sürecinin sancılarını, tepkilerini, çıkmazlarını yaşayan ve daha yeni yeni bir çizgi ve kimlik oluşturmaya çalışan Komünist Parti'leri yeni bir bölünme gerçeğiyle karşı karşıya getirmiştir. Bir yandan Avrupa'da yükselen faşizme ve gericiliğe karşı var olma savaşı veren, bir yandan içinden çıktıkları sosyal-demokrasiyle hem (kaçınılmaz) kavga ve ayrışmayı hem de zorunlu hale gelen işbirliği ihtiyacını aynı anda tecrübe eden, bu durumun karmaşası içinde politik olarak yalpalayan, çok farklı bir ülkede, Rusya'da başarıya ulaşmış bir modeli kendi ülkelerine uyarlamanın sancılarını yaşayan Komünist Partiler, bu sefer de kendi tabanlarından güç koparmaya çalışan yeni bir oluşumla karşı karşıya geldiler. Kemikleri yeni oluşmaya başlayan bir çocuktan organ nakli yapmak kadar sorumsuz ve ahmakça bir adım olan 4. Enternasyonalin kuruluşu, haklı olarak büyük bir tepki ve nefret yarattı. (Troçki'nin muhafızı olan Jan van Heijenoort, Avrupa'da katıldıkları KP toplantılarda nasıl her defasında kavga çıktığını anılarında anlatır). Her yeni siyasi oluşum gibi 4. Enternasyonal'in de, varlığını anlamlı kılmasının yegâne yolu diğerlerinin yanlış, kendilerinin en doğru olduğunu ortaya koymak, SSCB ve KP'leri gözden düşürmek, dolayısıyla SSCB'nin sosyalizm açısından, Komünist Parti'lerin ise devrim açısından asla bir umut olamayacakları fikrini ilerici saflara yaymaktı. Bu tavır, özellikle 2. Dünya Savaşı'nın habercisi ve küçük bir provası olan İspanya İç Savaşı'nda büyük tahribat yaratmış, Troçkistlerin (Anarşistleri de yanlarına alarak) "Stalinist" dedikleri Komünist Partisi'ne karşı giriştikleri eylemler, antifaşist mücadeleye büyük zarar vermiştir. Tarihsel olarak Komintern'in (hataları ne olursa olsun) yarattığı devrimci ruhun ve milyonları ayağa kaldıran muhteşem enerjisinin yanında 4. Enternasyonal'in esamesi bile okunmamış, o günden bu yana bölüne bölüne atomize olmuş, belirli liderler ve kararlı unsurlar hariç reformist ya da sağ politikalara kaymanın "bekleme odası"na dönüşen bir tarikat olarak varlığını sürdürmüştür.

Troçki'nin öldürülmesi

Stalin'in burjuva ve "sol" eleştirmenleri, 1940'da Troçki'nin Meksika'da öldürülmesini "Stalin'in bitmeyen kini, şahsi nefreti, kan dökücülüğü..vs" gibi melodramatik saiklerle açıklayageldiler. Birçok devrimci de *"Troçki yanılmış olabilir; ama zaten adamı sürgün etmişsin, bir de öldürtmeye ne gerek vardı?"* diyerek bu olayı Stalin'in bir tür kişisel saplantısı olarak algılamaktadır. Halbuki Stalin'in bir çok kararında olduğu gibi bunda da net ve berrak bir mantık söz konusudur. Suikastı planlayan P. Sudoplatov anılarında işin gelişimini şöyle özetler: Stalin, İstihbarat örgütü NKVD'nin şefi Beria'yı çağırır ve Troçki için bir suikast düzenlenmesini ister. Beria "buna gerek olmadığını, Troçki'nin şahsi sekreteri dahil çevresine çok sayıda NKVD mensubu yerleştirildiğini, nefes alışının bile takip edildiğini, zaten siyasi bir mevtaya dönüştüğünü ve suikastın gereksiz olduğunu" belirtir. Stalin ise verdiği cevapta kısaca şunları vurgular:

• "Siyasi mevta olmadığını, bizim için yeterince sorun yaratabildiğini İspanya İç Savaşı'nda gördük."

• Avrupa'da kapımızda bir savaş var. Bu savaşta SSCB olarak sırf komünistlere değil, Avrupa'nın tüm demokrat ve ilerici güçlerinin desteğine ihtiyacımız var.

• SSCB ve komünistlerle diğer aydın ve demokrat güçlerin arasındaki ilişkiyi bozabilecek tek unsur Troçki. *(Ekim Devrimi'nin bir lideri olarak Ekim Devrimi adına konuşma meşruiyetine sahip olduğu için – SD)* Bize yönelebilecek tüm sempatiyi zehirleme ve durdurma olanağına sahiptir.

• Troçki olmazsa Troçkizm biter; zira etrafındaki kadroların hepsi işe yaramaz tiplerdir ve uluslararası bir hareketi sürdürebilecek çapta değildir. **[27]**

Mantık kesin, varılan sonuç serttir; ama net ve doğrudur. 2. Dünya Savaşı'nda gerçekten de Filipinler'den Kore'ye, Bulgaristan'dan Fransa'ya kadar bütün ülkelerde komünistler, diğer demokrat ve ilerici güçlerle etkin bir işbirliğine girmiş, burada sağlanan başarı birçok ülkede komünistleri iktidara taşımıştır. İspanya'da, örneğin Barselona'da Troçkistlerin körüklediği türde iç çatışmaların bütün bu ülkelerde teker teker yaşandığını düşünmek bile bir kâbustur ve bertaraf edilen tehlike hakkında yeterince fikir vermektedir.

Troçki'nin Ekim Devrimi'ne yaptığı tüm hizmetler ve İç Savaşın zaferine yaptığı tüm katkılar ne denli doğru ve gerçekse, bu konuda alınan ve uygulanan karar da, sonuçta o denli doğru ve isabetli olmuştur.

Tukaçevski: Politbüro'ya karşı askeri darbe

Tukaçevski, İç Savaş yıllarında parlamış ve mareşalliğe yükselmiş yetenekli bir askerdi. Özellikle yenilenen savaş teknikleri ve teknolojileriyle yakından ilgilendiği belirtilmektedir. Ordu kademelerinde kiminle ve nasıl bir çatışma içinde olduğunu bilemeyiz. Bildiğimiz, Stalin'in tüm askeri aygıtın başına hem şahsen güvendiği, hem de Tukaçevski'den daha kıdemli bir başka İç Savaş kahramanını, Voroşilov'u getirdiğidir. Tukaçevski'nin Voroşilov'u eski kafalı ve liyakatsiz bulduğu iddia edilir. Bu iddia doğruysa, o ve yakın arkadaşlarının Voroşilov'a ve onu atayan siyasi iradeye (Stalin ve Politbüro'ya) en azından mesleki planda tepki duymaları doğaldır. Bu tepki, yukarda detaylarını verdiğimiz "zehirli hava" içinde, Tukaçevski ve ekibini de "küskünler ve memnuniyetsizler" safına konumlandırmıştır.

Haziran 1937 tarihinde Tukaçevski, kendisine yakın olan generallerden Egorov, Blyukher, Yakir ile birlikte "Parti yönetimine karşı askeri darbe hazırlama" suçundan tutuklanır ve idam edilirler. Tukaçevski davası belgeleri, bugün hala Rus devlet arşivlerinde "kısmen kapalı" olmaya devam eden belgeler arasındadır. Ancak SSCB'nin dağılmasında sonra Rusya Parlamentosu Duma 1990 yılında bu belgelere erişim için 1 kişiye izin verdi. O da bu davada yargılanıp idam edilen Korgeneral Yakov Alksnis'in torunu Albay Viktor Alksnis idi. Viktor Alksnis, bu belgeleri inceledikten sonra 2000 yılında milliyetçi bir Rus gazetesine verdiği röportajda şunları söyledi:

> *"(Gorbaçov dönemi) Gazete kayıtları, sanıkların suçlarını tamamen reddettiğini söylüyor. Halbuki okuduğum kayıtlara göre hepsi suçlarını itiraf etmiş. Bir suçun itirafının işkence sonucu olmuş olabileceğinin farkındayım. Ancak kayıtlardaki durum bundan çok farklı. Çok fazla sayıda detay, uzun diyalog, karşılıklı suçlama, ve büyük miktarda ince hassas bilgi. Bu türden bir şeyin tertip edilip sahnede yönetilmesi en basit anlamda imkânsız. Komplonun doğasına ilişkin hiçbir şey bilmiyorum. Ancak Kızıl Ordu içerisinde böylesine bir komplonun düzenlendiğine ve Tukaçevski'nin de buna dahil olduğuna bugün tamamıyla* ***ikna olmuş durumdayım****."* **[28]**

Öte yandan burada, çok sayıda bilginin bulunduğu Rus arşivleri kadar önemli bir diğer belge söz konusudur: O da o yıllarda ABD'nin Moskova büyükelçisi olan Joseph E.Davies'in anı-günlüğüdür. Davies doğaldır ki bir "Stalinci" hatta bir "solcu" değildir. Sadece o yıllarda bir

☛

Amerikalı olarak SSCB ile dostluk ilişkilerinin sürmesinden yana olan bir Amerikan politikacısıdır ve Stalin'i "aklamak" konusunda çaba gösterecek en son kişilerden biridir. Anı-günlüğünde şunu yazmıştır Davies:

"*28 Haziran 1937*

Saygıdeğer Sumner Welles (ABD Dışişleri Bakanı – SD)

Burada koşullar her zamanki gibi çok karmaşık. Burada çok uzun bir süredir kalmış olanların yargısına göre durum çok, çok ciddi. Her türlü ihtimalde ordu tarafından bir coup d'etat yapmaya yönelik – özel olarak Stalin'e karşı değil, ama anti-politik ve anti-parti- kesin bir komplonun hazırlandığına ve buna karşı Stalin'in tipik bir hız, gözüpeklik ve güç ile bir karşı darbe vurduğuna inanmak en mükemmel yargı gibi gözüküyor... Bu konuyu tartıştığım son derece iyi bilgilendirilmiş 2 büyükelçi ile yaptığım görüşmede, bana suçlamalarda ciddi bir gerçek payı olduğunu aktardılar." **[29]**

Tukaçevski'nin elindeki askeri gücün, onu tüm muhalefetin, sadece Buharin ve Rikov'un Sağ Muhalefetinin değil, Zinovyev ve yurt dışındaki Troçki'nin de ortak umudu haline getirdiği ortadadır. Stalin ve birkaç ek liderin (Molotov?, Kaganoviç?..) devreden zor yoluyla çıkarılması, Sovyet siyasetinde yepyeni bir dizi siyasi imkânı bir arada ortaya çıkaracaktı. Mahkemede ortaya çıkan belgeler, bu askeri darbe karşısında tüm tarafların bir "geçiş dönemi" mantığı içinde kendi hesaplarını yaptığı, Troçki'nin yurda dönmeyi, Buharin ve ekibinin Politbüro'da yeniden güç kazanmayı, Tukaçevski'nin bir tür "askeri lider" olmayı umduğu, ama ilk adım konusunda tüm tarafların ortak beklenti içinde olduklarını ortaya koymaktadır.

Sorgulamalarda işkence faktörü

Burada şu kritik soruları sormak ve dürüstçe cevap vermek zorundayız:

• "SSCB'deki siyasi mahkemelerde, parti üyesi komünistlere işkence yapıldı mı ?"

Evet, var olan binlerce tanıklığa göre işkence yapıldığı, yani sorgu esnasında sanıklara fiziksel şiddet uygulandığı doğrudur. Bu arada, net bir Buharin taraftarı olan ve yaşayan en büyük Buharin biyograficisi ve uzmanı olan Stephen Cohen, Buharin'e asla fiziki şiddet uygulanmadığını teyit etmektedir. Benzer bir teyidi, Zinovyev kendisi için yapmıştır. Doğal olarak bu tanıklıklar tüm siyasi tutuklular için geçerli olmamıştır.

• "Bu kabul edilebilir, ya da hoş görülebilir mi?"

Hayır, bu uygulama kabul edilemez ve hoş görülemez. Bunun reddedilmesi ve mahkûm edilmesi gerekir.

• "Bu ifadelerin işkence ile alınması, yanlış olduklarını ya da geçersiz olduklarını göstermez mi?"

Hayır, kesinlikle göstermez! Yapılan demagojinin en çürük, ama dayandığı duygusallık dolayısıyla da en aldatıcı

kısmı tam bu noktadır. "Teşbihte hata olmaz" diyelim ve sevimsiz bir örneği, 12 Eylül'ü hatırlayalım: Devrimciler, yapılan işkenceler sonucunda ya ifade vermediler, ya da konuşmak zorunda kaldılar. Ancak konuşmak zorunda kalanların HİÇBİRİ yalan ya da yanlış ifade vermedi!. Kendilerinden istenen bilgi neydi? Örgüt ilişkileri, bağlı oldukları sorumlu, buluşma saati ve yeri, evlerin adresi, silahların saklandığı yer....vs idi ve bunların hepsine verilen cevaplar (ne yazık ki!) %100 doğru idi. Hiçbir "düzmece suçlama" gündeme dahi gelmedi. Gündeme gelseydi (örneğin insanlar "örgütümüzün gerçek lideri Bülent Ecevit'tir" gibi bir saçma ve kasıtlı bir ifadeye zorlansalardı), 2-3 zavallı dışında buradan "dava" yaratacak hiçbir malzeme çıkmazdı. Türkiyeli devrimcilerden çıkmayacağına göre, bir kısmı Ekim Devrimi'ni yaşamış ve hepsi Bolşevik Parti üyesi kadrolardan çıkan ifade niye o zaman "baştan aşağı düzmece ve saçma" olsun? Düşünelim: Yüzlerce sanığı kapsayan bu davalarda HERKES Troçki, Zinovyev, ya da Buharin hakkında "yalan ifade" veriyor, işin ilginç tarafı bu ifade sonucunda ceza indirimi almadıkları gibi ifadeyi verenler de hakkında ifade verdikleri sanık gibi kurşuna diziliyorlar! Böylesi bir iddianın hiçbir mantığı olmadığı açıktır. Davalardaki haksız kimi hükümleri aşağıda ele alacağız; ancak tüm bir davayı baştan aşağı ve tümüyle "düzmece", "yalan ifadeye zorlama" sonucu olarak açıklama ya komünizmi vicdanından atmaya yönelik bilinçli bir düşünce tembelliğinin, ya da gözü dönmüş bir anti-komünizmin ürünü olabilir.

Buna karşılık, işkencenin asla uygulanmadığı ve şok edici sabotaj senaryolarının ortaya çıkarıldığı bir vakadan bahsetmek istiyoruz.

Vavilov soruşturması: Örnek vaka

Nikolay Vavilov, Sovyetler Birliği'nin ilk yıllarındaki en parlak biyologlardandı. Uzun yıllar Parti ve Sovyet Devletine büyük hizmetler sunan ve ödüllendirilen Vavilov, 1931'de keskin bir bilimsel-felsefi tartışmanın ortasında kendini buldu. Çevreye uyum için canlıların zaman içinde kazandıkları özelliklerin kalıtsal olduğu (anne-babadan çocuğa geçtiği) konusunda yeni bir tez getiren Miçurin ve Lissenko adlı iki biyoloğa karşı, bunun imkânsız olduğunu, Mendel kanunları ışığında, kalıtsal özellikleri belirleyen genlerin çevre koşullarından direkt etkilenmediğini ve etkilenemeyeceğini savundu. Lissenko, soğuk bir ortamda elde edilen buğday tohumlarının ekildiği zaman soğuğa dayanıklı bir buğday türü yarattığını iddia etti ve bir şekilde bunu pratikte ispatladı. Parti ise bu konuya felsefi açıdan yaklaştı ve "çevrenin değil de değişmez biyolojik şifrelerin canlıyı belirlediği" tezini, o dönem dünyada yükselmekte olan ırkçılığa prim veren bir tez olarak değerlendirdi ve Lissenko'dan yana tavır aldı. Vavilov'un yaklaşımı, ırkçılığa kapı açtığı gerekçesiyle felsefi olarak mahkum edildi ve Vavilov bir anlamda gözden düştü. Bugün, bilimsel olarak Vavilov'un haklı olduğunu, Partinin salt siyasal kaygılarla ve kaba kavranılmış bir felsefi yaklaşım üzerinden bilime çarpık bir müdahale ettiğini biliyoruz.

Buradan bir siyasi davaya nasıl varılır? Gelişmeler şu şekilde olmuştur: Vavilov, felsefi ve siyasi olarak gözden düşmekle beraber görevine devam eder, hatta SSCB Tarım Bakanlığında Bakan Yardımcısı konumuna getirilir. Fakat 1938'de tutuklanır. Gerekçe "hükümete karşı tarımda sabotaj yapmak"tır. O sırada 52 yaşında olan Vavilov'un sorgusu 240 seans ve toplam 1000 saat sürer ve dosyalar dolusu ifade verir! Burada açık olan şudur: 52 yaşında yaşlı bir profesöre "gerçek dışı ifade verdirmek için işkenceli sorgu yapma" 1000 saat sürmez! Sorgu bu yöntemle yapılsa, 5 saat sonunda en fantastik iddialar dahi kabul ettirilirdi. Ancak Vavilov'un günler süren sorgusunda yaptığı itiraflarda ortaya çıkan olgular şunlardır:

• Vavilov, eski bir Buharinci olan Tarım Bakanı Yakovlev ile birlikte tarımı sabote edici bir planı devreye soktuğunu itiraf etmiştir.

• Planın bir adımı, tarımda yeni kurulan ve eğitilmiş iş gücü yetiştirdiği için büyük önem taşıyan bilim araştırma enstitülerinin sayısını suni olarak artırmaktı. Kadro ve kaynak kısıtları dolayısıyla, düzgün çalışan belli sayıda istasyon yerine işlevini tam yerine getirmeyen çok sayıda istasyon olacaktı.

• Bir diğer adım, 5 yıllık plan için konulacak hasat hedeflerini şişirmekti. "Gerçekçi" olarak sunulan hedefler, asla ulaşılamayacak ve buna angaje olan herkesi başarısız gösterecek hedeflerdi.

• Vavilov, Buharinci Tarım Bakanı'nın azmettirmesiyle, esas olarak da Lissenko ile giriştiği tartışmada kendisine yapılan haksızlık dolayısıyla içten içe taşıdığı tepki yüzünden bu işe girişmiştir. Mantık bellidir: "Madem her şeyi biliyorsunuz; gelin düzeltin o zaman!" Maksat, hükümet ve partinin başarısızlık içinde debelenmesini sağlamak ve bunu kenardan seyretmekti.

Mahkeme, bu deliller ışığında N. Vavilov'u idama mahkûm eder. İçişleri Halk Komiserliği (NKVD)nin başında olan L.Beria, bu kararı Stalin'e aktarır ve Vavilov'un yaptığı hata ne olursa olsun geçmişte büyük hizmetler vermiş değerli bir bilim adamı olduğunu hatırlatarak idamdan affını talep eder. Stalin bu talebi kabul eder ve Vavilov'un cezası sürgüne çevrilir. **[30]**

O yıllarda, Parti liderliğini hedef alan siyasi/askeri komploların yanı sıra, hatta onlardan daha da önemli olarak, daha geniş çaplı olan tehlike sabotajlardı. Sanayi kültürü olmayan bir ülkede yepyeni kurulmuş ve köyden yeni gelmiş "sıfır kilometre" işçilere teslim edilmiş bir sanayi, gene yepyeni ve dünyada ilk defa denenen bir düzende (kollektif çiftlikler) çalışmaya başlayan bir tarım, gerek tabandan, gerekse devlet kademelerinden her yönden müdahaleye açıktı. Vavilov gibi yüksek kültür düzeyinde ve teknokrat olan biri, salt felsefi bir tartışma dolayısıyla kendini "mağdur" hissettiği için böyle bir kumpasa girişiyorsa, Partinin politikalarından bir şekilde "canı yanmış" birkaç milyon vatandaşın; ya da fikirleri siyaseten "mahkum" edildiği için ikinci plana düşmüş ve

devlet kademesinde göreve devam eden on binlerce (eski) muhalif partilinin fırsat geçtiğinde neler yapabileceğini düşünmek anlamlıdır. "Aşağıdaki"lerin ufak ve gizli darbeleri, "yukardaki"lerin bilinçli vurdumduymazlığı ile birleştiğinde Sovyet ekonomisinde başarısızlığın bir çığ gibi büyümesi kaçınılmazdı.

1937-39 tasfiyeleri bu açıdan bakıldığında bir silkinmedir. Parti ve devletin tüm kademelerinde sadece yönetime karşı olan unsurların değil, ilgisiz, kararsız, vurdumduymaz kadroları da ayıklayıp, ülkenin içine girdiği yeni rotayı yürekten benimseyen ve onun için yüksek bir uyanıklık ve motivasyonla çalışmaya hazır kadroları tüm yönetim organlarına egemen kılmayı amaçlayan bir siyasi kampanyadır. Süreç içinde oluşan (ve ileriki bölümlerde ele alacağımız) haksızlıklar ne olursa olsun, her kademeden bürokratın görevinden alınıp cezalandırılabileceğini gören kitlelerde de, bu sebeple büyük bir heyecan uyandırmış, bir tür yenilenme, uyuşukluğa son verme ve atılım süreci olarak algılanmıştır. Bu süreci yöneten ekibin en önemli mensuplarından Molotov, yıllar sonra yaptığı açıklamada *"bizim için mühim olan kime güvenebileceğimizi ve kiminle yürüyeceğimizi bilmek ve onlarla yürümekti. Savaş gündemdeydi ve bunu yapmak zorundaydık"* demiştir.

"Yönetici olan biri için bunu söylemek kolay" denebilir. Ancak "masanın öbür tarafında olan", yani o dönem kamplara yollanmış birinin tanıklığının da benzer bir vurguyu içerdiğini duymak ilginçtir. 1939'da Stalin'a karşı suikast planlayıp yakalanan ve çalışma kampına yollanan Alexandr Zinovyev (Ekim'in liderlerinden Grigori Zinovyev ile bir ilgisi yoktur) Kruşçev döneminde serbest kalmış, fakat rejim muhalifliğine devam edince kendi isteği ve SSCB hükümetinin onayıyla Avrupa'ya giderek anti-komünist bir akademik faaliyet yürütmeye devam etmiştir. SSCB'nin yıkılışı akabinde ülkesine dönüp yaşanan yıkıma tanık olan A.Zinovyev, 180 derece dönüş yaparak ateşli bir komünizm ve Stalin savunucusu haline gelmiştir. Şunları demiştir Zinovyev:

"Bir mahkum olarak, çalışma kampında -20 derecede ayağımda sadece bir terlikle saatler boyu ormanda ağaç kesmek zorunda bırakıldım. Gerçekten zor zamanlardı... Buna rağmen bugün söylüyorum: Stalin haklıydı. O tasfiyeler olmasaydı savaşı asla kazanamazdık!" **[31]** ■

Dipnotlar:

11. The Fourteenth Congress of the C.P.S.U.(B.); speech by J. V. Stalin; Works, Vol.7, 1925 Foreign Languages Publishing House, Moscow, 1954

12. "Molotov Anlatıyor", Feliks Çuyev, Yordam Yayınları, 2007, s.280

13. "The Road to Terror", ", J.A. Getty ve Oleg Naumov, Yale University Press, s.78

14. a.g.e, s. 63

15. "Özel Görevler" Pavel Sudoplatov, Ayrıntı Yayınları, 2015, s.75. O dönem SSCB yönetim çevresine yakın yaşayan ,Beria'nın oğlu Sergo Beria da anılarında aynı iddiayı tekrarlamaktadır. (bkz. "Beria, My Father: Inside Stalin's Kremlin", Duckworth Press, 2001, s.39). Elbette bunlar da hala ispatlanmamış iddialardır.

16. Bkz: https://www.youtube.com/watch?v=2bcmGnygysU

17. Stalin şahsen bu tür dalkavukluk örneklerine yer yer şahsi tepkiler göstermekten geri durmamıştır. Ermitaj Müzesi'nde her odaya kendi büstünün konulmasına "Bu bir provokasyon !" diyerek öfkeyle karşı çıkmış ve kaldırtmış ("Kruşçev'in Yalanları", s.305); anlamsız övgülerle dolu bir biyografisinin ise "piyasadan toplatılıp yakılmasını" istemiştir ("Origin of Great Purges, s.205)

18. "Kruşçev'in Anıları", N.Kruşçev, Milliyet Yayınları, cilt 1,

19. "Conversations with Stalin", Milovan Djilas, Penguin Books, 1963, s.64

20. "Experiment in Autobiography", H.G.Wells, New York, s.684

21. Tarih ve Toplum, cilt 21, s.124

22. The Road to Terror", s.133, s.160

23. The Road to Terror", s.161

24. The Road to Terror", s. 223

25. Stalinizmin Doğuşu", Michael Reimann, Metis Yayınları, 1998

26. The Road to Terror", s.39

27. Özel Görevler", s.89, ve "Beria My Father", s.56

28. "Stalin ve Demokrasi, Troçki ve Naziler", G.Furr, s.137

29. "Mission to Moscow", Joseph E.Davies, Pocket Books, New York, 1941 s.141,170

30. "Stalin ve Demokrasi, Troçki ve Naziler", G.Furr, s.128

31. A.Zinovyev'den aktaran ("Sovyet Mirası ve Sovyet Sonrası Toplumsal Mücadeleler", Li Shen Ming, Canut Yayınları, c II, s.182, s.412)

(Önümüzdeki Sayıda Devam edecek)

Rusya-ABD Satranç Maçı ve Erdoğan'ın 'Zaferi'!

❑ **Veysi SARISÖZEN**

Türkiye güya savaşa hazırlanıyor. Nasıl bir ortamda? On küresel devlet "Kavala'yı bırak" demiş. Soylu "bırakmayacağız" demeye getirmiş. Getirmiş ama Türkiye'yi de yaptırımların kıyısına getirmiş.

Yunanistan, Fransa ve ABD ile NATO dışında askeri ittifak kurmuş. Türkiye F-35 programından kovulurken Yunanistan bu programa alınmış. ABD İncirlik'i belli ki gözden çıkarmış, Türk-Yunan sınırına asker yığmış, üsler kurmuş. NATO'nun Ortadoğu sınırı Türkiye Ortadoğu'ya şutlanırken, Yunanistan sınırına çekilmiş. Türkiye G-20'den düşmüş, 21. sıraya gerilemiş.

Dolar on liraya dayanmış. Enflasyon fırlamış. İşsizlik tepe yapmış. Erdoğan Türkiye'de "en prestijli" liderler listesinde ilk üçe bile girememiş. AKP ile CHP arasındaki fark yüzde bire düşmüş. Dikkat: CHP yükselmemiş, AKP, CHP'nin durumuna düşmüş. Erdoğan'ın yeniden Cumhurbaşkanı olması ve AKP-MHP'nin Meclis'te çoğunluk kazanması artık "kötü bir rüya" haline gelmiş.

Daha ilginci Kürdistan'ın Güney'inde ordudan zafer haberleri gelmez olmuş. Hem de uçağa, tanka, obüse, İHA'ya, SİHA'ya, ajana, muhbire, hatta KDP'ye rağmen. Ve birkaç günde mazota iki kallavi zamla ortalık yangın yerine dönmüş.

Başka? TÜGVA'nın bütün sırları ortaya dökülmüş. Bir başkanları uyuşturucu satıcılığından yakayı ele vermiş. SADAT'ın harp okullarındaki marifetleri ortaya dökülmüş. Derken Erdoğan Afrika'ya giderken yaptığı basın toplantısında gazetecilerin soracağı soruları önceden "ele geçirmiş", lakin sorular sorulunca boş bulunup soruların cevaplarını yazdığı kağıtları karıştırınca "kopya" çektiği ortaya çıkmış.

Şimdi soralım: Böyle bir iktidarın ömrünü uzatmak için Putin Erdoğan'a "bana İdlib'i ver, sen de Til Rıfat'a gir, zafer kazan" demez mi? Hınzır Putin bir iki yıl değil, altı ay daha bu rejim Türkiye'nin başında kalırsa, NATO'nun bu ülkesinin harap olacağını bilmez mi?

Şu "kazan-kazan" lafı çöpe gitti; Putin Türkiye'ye "kazan-kaybet" oyunu oynamakta. Putin satranç ustasıdır, "veziri verir, şahı devirir."

Hey gidi Anatoli Karpov. Ve hey gidi Boby Fischer. 1960'larda iki dünya satranç şampiyonu. Suriye satranç turnuvasının sonucu: Karpov Vezir verip Şah'ı kapma hamlesi yaparken, Fischer önce havaya bakıp ıslık çalar, sonra hiçbir şey vermeden şahı kapar.

Şöyle: Türkiye Putin'in iteklemesiyle Til Rıfat'a girer. Türkiye tam Erdoğan'dan kurtulacakken, bir müddet daha kurtulamaz. Kurtulamayınca yukarıdaki liste kabarır, ülke tıpkı "Ba'de harâbi'l-Basra" haline gelir. Bu arada NATO zayıflar. Birinci oyunda Putin-Karpov mat yapmıştır.

İkinci oyun başlar. Bu defa Biden-Fisher beyazlarla atağa geçer. Türkiye'nin "şahı" ilk oyunda zaten yorulmuş, harap olmuştur. Bu defa Rus "mahorkasını" tüttürerek masadan kalkar. Amerikalı hiçbir şey vermeden şahı almış, mat etmiştir.

Rus'un harap ettiği Türkiye'yi, Yanke kapar. Sonunda Rus takımı ile ABD takımı berabere kalır. Türkiye ne olur? Yukarıdaki listeden beter olur. Bizden söylemesi. Siz siz olun bu savaş oyununa burnunuzu sokmayın. ■

Kuşatma stratejisinde bir adım daha
Çin'e karşı QUAD ve AUKUS

❑ **Murat ÇAKIR**

Obama yönetimi altında ABD emperyalizminin güvenlik(!) stratejisinin ağırlığını Pasifik Bölgesine kaydıracağını açıklamasından bu yana on yılı aşkın bir zaman geçti. Dönemin Dışişleri Bakanı Hillary Clinton tarafından kamuoyuna tanıtılan *"ABD Pasifik Stratejisi"* dünya ticaretinin 21. Yüzyılda Hint-Pasifik-Bölgesine yoğunlaşacağını öngörmekteydi. Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik açıdan giderek güç kazanması ve siyaseten kendisine daha çok güvenmesi nedeniyle, "ABD'nin Asya'daki egemenliğinin diplomatik, ekonomik ve askeri stratejiyle güvence altına alınmasının zorunlu olduğu" tespit edilmekteydi.

Nitekim ABD 2009'da başlattıkları *"Savunma ve Güvenlik Politikası"* dönüşümünü hızlandırdı. Doğu ve Güneydoğu Asya'ya yoğunlaşmak için, popülerliğini yitiren ve masrafları aşırı yükselen müdahalelerin sonlandırılması ve ABD ordusunun özellikle Ortadoğu gibi sorumluluğu devredilecek olan ihtilaf bölgelerinden çekilmesine başlanıldı. Nihâyetinde bu siyasetin son adımı da Afganistan'daki işgal operasyonunun sonlandırılması oldu. Obama yönetiminin attığı adımları Başkan Yardımcısı sıfatıyla destekleyen Joe Biden, görüldüğü kadarıyla şimdi ABD Başkanı olarak bu "Asya'ya dönüş" (pivot to Asia) stratejisini Başkanlığının dış politika önceliği hâline getiriyor.

"Pasifik Stratejisi" başından itibaren Çin'e karşı saldırgan bir tutum üzerine kurulmuş ve temel amacı olarak Çin'i askeri araçlarla kuşatmak olduğu açıklanmıştı. Bu strateji temelinde şimdiye kadar geliştirilen siyasi adımların istisnasız hepsinde belirleyici olan askeri unsurlar olmuştur. Dolayısıyla Çin "Pasifik Stratejisini" ABD'nin kendisine yönelik düşmanca tutumu olarak değerlendirmekte ve savunmasını güçlendirmektedir. Bu gelişmelerin sonucunda ise Pasifik suları giderek "ısınmakta" ve bölge ülkelerinin kaygıları artmaktadır.

QUAD – "Asya NATO'suna" hazırlık mı?

ABD 2007'de Avustralya, Hindistan ve Japonya ile "Quadrilateral Security Dialogue – QUAD" adı altında "güvenlik diyaloglarını" başlatmıştı, ki bu örnek ABD emperyalizminin planlarını uzun vadeli hedeflerine uygun geliştirdiğini iyi bir şekilde göstermektedir.

Ancak Batı taraftarı "demokrasilerin" Çin karşısında bir denge oluşturması için kurulan QUAD uzun süre âtıl kaldı. Avustralya Çin ile olan ticari ilişkilerini bozmamak, Hindistan ise zaten sınır sorunları yaşadığı Çin ile herhangi bir ihtilafa girmemek istiyordu. Kaldı ki ASEAN ülkeleri genel olarak Çin ile iyi komşuluk ilişkileri kurulması taraftarıydılar. Bu durum 2017'de QUAD yeniden aktive edilene dek devam etti. Ardından toplantılar düzenli hâle getirildi ve 2020 Mart'ında Güney Kore, Vietnam ve Yeni Zelanda'nın katılımıyla "QUAD-Plus" başlıklı bir telefon konferansı düzenlendi. 12 Mart 2021'de gerçekleştirilen sanal zirvenin ardından ise 24 Eylül'de son toplantı yapıldı.

Biden son toplantıda bölgesel "kurallara dayalı düzenin" korunması için, *"Çin'in Asya'daki gelişmesinin önüne bent çekilmesinin zorunlu olduğunu"* söyledi. Hedef olarak önüne *"Hint-Pasifik-Bölgesinin özgür ve açık kalmasını sağlamayı"* koyan QUAD, gene de saldırgan bir tutum almadı. Çünkü bir yandan Hindistan'ın içeride tutulması gerekiyordu, diğer yandan da QUAD'ın askeri bir birlik hâline getirilmesi başarılamamıştı. Halihazırda QUAD'ın herhangi bir askeri antlaşması söz konusu değil, aynı askeri tatbikatlar gibi – ama, şimdilik!

Anglosakson birlik AUKUS

Washington'daki QUAD 2021 Zirvesinden bir hafta önce, Eylül ortasında, burjuva basınında "sürpriz adım" diye nitelendirilen ve Avrupa'da kafa karıştıran bir gelişme oldu. ABD, Avustralya ve Birleşik Krallık (Büyük Britanya) AUKUS adı altında bir askeri ittifak oluşturduklarını açıkladılar. İttifaka ilk tepki, Avustralya'ya 66 milyar dolar değerinde dizel motorlarıyla çalışan denizaltıları satmak isteyen Fransa'dan geldi. Çünkü AUKUS Sözleşmesi Avustralya'nın ABD tarafından nükleer denizaltılar filosuna kavuşturulacağını öngörmekteydi ve böylelikle Fransa ile yapılan satış sözleşmesi iptal edilmiş oluyordu.

AUKUS, aynı QUAD gibi, "Hint-Pasifik-Bölgesinin özgür ve açık kalmasını" hedefliyor. Ancak QUAD'dan farkı bu hedefe, gerektiğinde nükleer silah kullanmaktan çekinmeyeceğini gösteren askeri araçlarla ulaşmak istemesi. Çin ise bu gelişmeyi "açık provokasyon" olarak nitelendirip, askeri stratejilerinde bu alana yoğunlaşacağı sinyalini verdi, ki bu durum Hint-Pasifik-Bölgesinde ve bilhassa Güney Çin Denizi'nde sıcak çatışmalara yol açabilecek ihtilafların savaş tehlikesini katlayarak artırdığına işaret etmektedir.

Saf Anglosakson birliği olarak AUKUS uluslararası nükleer silah antlaşmalarını da ekarte etmektedir. Çünkü sekiz nükleer denizaltının Avustralya'ya satılmasını öngören AUKUS Sözleşmesi nükleer silah üretiminde kullanılan aşırı zenginleştirilmiş Uran üretimi için kapıları açmaktadır ve bu şekilde ASEAN ülkelerinin imzaladıkları "Nükleer Silahlardan Arındırılmış Güney Pasifik" sözleşmesine de ters düşmektedir. Avustralya Başbakanı Scott Morrison her ne kadar Eylül sonunda hükümetinin "nükleer silah planları olmadığını" açıklamış olsa da, Çin tarafının AUKUS'u nükleer tehdit olarak görmesi için bütün koşullar mevcuttur.

Reaksiyonlar

Emperyalist Batı'nın artan düşmanlığı doğal olarak Çin'deki savunma politikaları tartışmalarının çeşitlenmesine neden olmaktadır. Pekin'de vakıf temsilciliği yapan bir meslektaşımızdan aldığımız bilgiye göre, akademide yürütülen tartışmalarda Çin'in ABD ve müttefiklerine karşı "nükleer ilk vuruş" opsiyonundan feragat eden politikasını sorgulaması gerektiğine dair görüler ileri sürülmekte. Gerçi bu yönde devlet organlarından gelen herhangi bir sinyal söz konusu değil. Ancak akademik alanda böylesi tartışmaların sürdürülüyor olması, "ateş olmayan yerden duman çıkmaz" biçiminde yorumlanabilir.

Aynı şekilde Rusya Federasyonu da AUKUS'un yeni bir tehdit oluşturduğunu görmekte. Avrupa'daki burjuva basınının sorularını yanıtlayan Rus diplomatlar AUKUS'u nükleer silahlarla ilgili tüm uluslararası antlaşmaları çiğneyen ve bölgedeki nükleer silahlanma yarışını körükleyecek bir adım olarak değerlendiri-

yorlar. Sahiden de nükleer denizaltılara konuşlandırılacak nükleer başlıklı füzelerin Rusya Federasyonu sınırlarını kolayca aşabilecekleri gerçeği bu kaygılarını haklı kılmakta.

AUKUS Sözleşmesini eleştirenler sadece Rusya ve Çin değil. Çin ile iyi komşuluk ilişkilerinin sürdürülmesinden yana olan ASEAN ülkeleri özellikle Avustralya'nın nükleer denizaltılar satın almasına karşı çıkıyor ve Avustralya Başbakanı Morrison'un denizaltılara nükleer başlıklı füze yerleştirilmeyeceği açıklamasını inandırıcı bulmadıklarını belirtiyorlar.

1995'te Güneydoğu Asya'nın *"Barış, özgürlük ve tarafsızlık bölgesi"* kalabilmesi için imza atan ASEAN ülkeleri, ABD'nin Çin'e yönelik saldırgan politikalarının kendileri için kötü sonuçlar yaratabileceğini biliyorlar. O nedenle de AUKUS'un kendilerine danışılmadan oluşturulmasını eleştiriyorlar. Özellikle Endonezya ve Malezya, hatta Avustralya'nın bölgedeki geleneksel partneri Singapur dahi, Avustralya'ya nükleer denizaltı satılmasına karşı çıkıyorlar.

ABD emperyalizminin bölgedeki en sıkı işbirlikçileri olan Japonya ve Güney Kore AUKUS'un oluşturulmasını desteklerken, Hindistan çekingen davranmaya devam ediyor. Doğrudan Çin ile sınırı olan Hindistan, olası bir sıcak çatışmadan en fazla olumsuz etkilenen ülkeler arasında olacağını biliyor. Ayrıca ABD'nin Afganistan'ı terk etmiş olmasından rahatsız. Batılı güçlerin Afganistan'dan çekilmelerinin İslamist terör tehdidinin artmasına yol açacağından hareket eden ve Taliban'ın iktidara gelmesiyle terör çetelerinin ezeli rakibi Pakistan'ın Peşavar bölgesine çekildiğini gören Hindistan, kendi stratejik çıkarlarını kollamak için Rusya ve İran'la görüşmeler yürütüyor. Burjuva basınına düşen haberlere göre Hindistan yakın zamanda Rus savunma füzelerini almaya hazırlanıyor.

Nihâyetinde başta Çin ve Rusya olmak üzere, bölge ülkelerinin çoğunluğu iki nükleer süper güç ABD ve Birleşik Krallığın, nükleer güç hâline getirmek için uğraştıkları Avustralya ile Anglosakson ittifak oluşturmalarını kaygıyla izliyorlar. Sonuçta zaten Çin karşıtı olarak kurulan QUAD'ın yanı sıra, AUKUS ile önceliği askeri araçlara veren ikinci bir Çin karşıtı birlik bölge barışını giderek daha tehdit eden koşulları yaratıyor.

Ya Avrupa?

Fransa'nın denizaltı satışıyla bağlantılı olarak gösterdiği tepki Avrupa açısından bireysel ve sınırlı bir çıkış olarak değerlendirilebilir. Çünkü başta Almanya olmak üzere Avrupalı devletler içerisinde ABD'nin Pasifik Stratejisini destekleyen tutumlar yaygınlaşmakta. Bunun bir nedeni AB ülkeleri içindeki egemen siyasette Transatlantikçi sermaye fraksiyonlarının giderek artan etkisidir. Ancak diğer ve kanımızca daha belirleyici olan neden, Avrupa'nın dünya siyasetinde öncü güç olma hedefidir, ki özellikle Alman emperyalizmi 2014'ten bu yana Federal Hükümetlerin Savunma ve Güvenlik Politikalarının *"deniz nakliyat yollarının, hammadde kaynaklarının ve dünya piyasalarının ulaşıma açık kalması için"* şekillendirilmesini dayatmaktadır.

> *"Pasifik Stratejisi" başından itibaren Çin'e karşı saldırgan bir tutum üzerine kurulmuş ve temel amacı olarak Çin'i askeri araçlarla kuşatmak olduğu açıklanmıştı. Bu strateji temelinde şimdiye kadar geliştirilen siyasi adımların istisnasız hepsinde belirleyici olan askeri unsurlar olmuştur. Dolayısıyla Çin "Pasifik Stratejisini" ABD'nin kendisine yönelik düşmanca tutumu olarak değerlendirmekte ve savunmasını güçlendirmektedir. Bu gelişmelerin sonucunda ise Pasifik suları giderek "ısınmakta" ve bölge ülkelerinin kaygıları artmaktadır.*

Nitekim Merkel döneminde Federal Hükümetin "Fransa ile Hint-Pasifik Bölgesi için bir Avrupai strateji geliştireceği" açıklanmış, SPD'li Dışişleri Bakanı Heiko Maas, *"Hint-Pasifik-Bölgesinde uluslararası kurala dayalı düzenin korunması için gerekli olan tüm sorumlulukları üstleneceğiz"* demişti. Aynı şekilde CDU'lu Federal Savunma Bakanı Annegred Kramp-Karrenbauer, *"Hükümetimiz bölgenin stratejik önemini tam olarak kavramıştır. Değerlerimiz, çıkarlarımız ve ortaklarımız için bölgede bayrağımızı dalgalandıracağız"* açıklamasını yaparak, Almanya'daki egemen siyasetin ABD'nin yanında yer alma konusunda fikir birliği içinde olduğunu göstermişti.

Federal Hükümet nihâyetinde 2021 Ağustos'unda "Bavyera" adlı firkateyni bölgeye göndererek, sözlü desteğini pratikte göstereceğini kanıtlamış oldu. Federal Hükümet geleneksel olarak savaştan çekinen Alman kamuoyunu rahatlatmak için Hint-Pasifik-Bölgesine gönderilen firkateynin askeri tatbikatlara katılmayacağını ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin hükümranlık sularında seyretmeyeceğini açıklamış olsa da Alman deniz kuvvetlerinin en büyük deniz aracının bölgeye gönderilmiş olması ve ABD ile dayanışma açıklaması Pekin tarafından açık bir provokasyon olarak algılanmaktadır.

Pekin'in provokasyon suçlamasının maddi temelleri yok değil. Bir kere "Bavyera" firkateyninin konuşlandırıldığı deniz suları son derece hassas gelişmelere gebe. Çin askeri üsleri için suni adalar oluştururken, Brunei, Filipinler, Malezya, Tayvan ve Vietnam bu sularda hak iddia ediyorlar. Ayrıca Federal Hükümetin bu gelişmeler karşısında Çin'in savunma girişimlerini "Aynı Rusya'nın Doğu Ukrayna'da uyguladığı ilhak politikaları gibi değerlendiriyoruz" açıklamasını yapması Pekin'in suçlamalarına haklılık kazandırıyor.

Avrupalı emperyalist güçler AB kanalıyla ABD'nin bölgeyi "sistem ihtilafı sahnesi" olarak tanımlamasını destekliyorlar. Halihazırda bölgede bulunan Alman, Birleşik Krallık, Fransa ve Hollanda deniz kuvvetleri açık bir şekilde Çin Halk Cumhuriyeti'ne yönelik askeri tehdidi artırmaktadırlar. AB Komisyonu, ABD ile Avrupa'daki öncü emperyalist güçler arasındaki tüm çıkar çelişkilerine rağmen, geçenlerde kabul ettiği "AB Hint-Pasifik-Stratejisiyle" ABD ve bölgedeki ABD müttefiklerinin yanında *"Hint ve Pasifik Okyanuslarında geniş askeri varlıkla yer alacağını"* açıklamış oldu. Kabul edilen AB Stratejisi, AB ülkelerinin bölgedeki "ekonomik ilişkilerini geliştirmelerinin yanı sıra", öncelikli olarak *"AB üyesi ülkelerin deniz kuvvetlerinin liman ziyaretlerini artırmalarını ve bölgedeki demokratik ülkelerin deniz kuvvetleriyle ortak tatbikatları yaygınlaştırmalarını"* öngörmekte. O nedenle Çin Halk Cumhuriyeti yönetimi açısından bu adımların ABD ve Avrupalıların "düşmanca tutumları" olarak algılanmaması için tek bir neden dahi bulunmamaktadır.

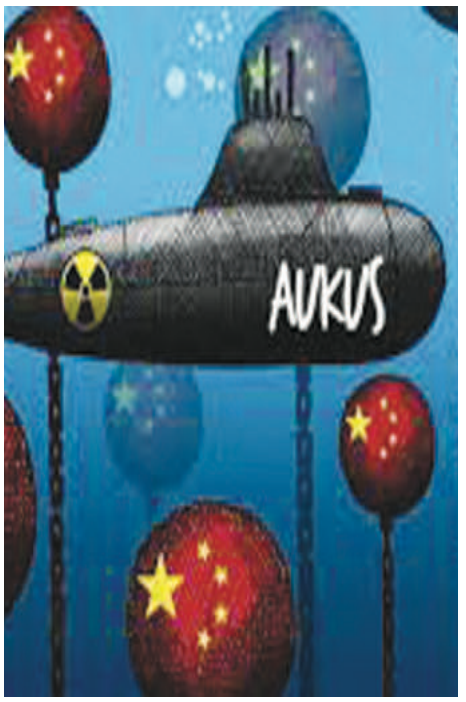

Halbuki Almanya açısından askeri katılımın bazı ciddi sorunlar yaratması beklenebilir. Çünkü bu adımlar Almanya'nın Çin Halk Cumhuriyeti ile olan iktisadi ilişkileri genişletme politikasıyla ters düşmektedir. Çin 2020 yılında beşinci kez Almanya'nın en önemli ekonomi partneriydi. 2020 yılındaki ticaret hacminin 212 milyar Euro'yu aşması bunun kanıtıdır. Almanya'nın Hint - Pasifik - Bölgesindeki bu çelişkili politikalarının önünde sonunda bir bedeli olacağından hareket edilebilir. Özellikle Alman otomotiv sanayiinin son aylardaki yarı iletken darboğazı ve deniz aşırı nakliyatın özellikle Güney Çin Denizi'nde aksamaya uğratılması nedeniyle içine düştüğü üretim krizi, Alman sermayesinin ödemesi gereken bedelin yüksekliği konusunda bir ipucu vermektedir.

"Bavyera" firkateyninin misyonu 2022 Şubat'ında sonuçlanacak. Muhtemelen o dönemde Yeşiller Partisi ile liberal FDP'nin ortak olduğu yeni Federal Hükümet kurulmuş olacak. İki parti de Rusya ve Çin karşıtlığı ile tanınıyor. Bununla birlikte Federal Ordunun yurtdışı misyonları için karar verecek organ olarak Federal Parlamento'daki çoğunluğun Transatlantikçi bir çoğunluk olması, yeni yüzyılın yirmili yıllarının sıcak çatışmalarla geçeceğini göstermektedir. Avrupa'nın Rusya sınırı ve Hint-Pasifik-Bölgesi henüz ilân edilmemiş olarak sürmekte olan Üçüncü Dünya Paylaşım Savaşının nükleer savaşa dönüşme potansiyelini içinde barındırmaktadırlar – eğer dünya çapındaki barış hareketleri "gerçek düşman kendi ülkemizdedir" gerçeğine uygun mücadele geliştirmezlerse...■

Birlik Yolunda Yürümek, Kürtler İçin Vazgeçilmezdir

❑ Mehmet DEMİR

Bölgeyi değiştirecek bir güce ve dinamiğe sahip olan Kürt Özgürlük Mücadelesinin tüm tarafları, Kürtlerin birliğini yaratmayı başarabilmelidir. Bundan kaçış ihanete götürür.

"Kî ne ém" yıllar önce Şıwan Perwer'in Cegerxwin'un şiirinden bestelediği ve büyük bir etki yaratan Kürtçe türkünün nakarat sözleri. "Biz kimiz" olarak Türkçeye çevirebileceğimiz bu sözleri zamanında Kürtler çok kullandı. 70'li yılların sonları ve seksenli yılların ortalarına kadar bu türkü çok dinlendi. Kürtlerde gelişen ulusal bilince parelel olarak "Kî ne ém" tam olarak döneme denk düşmüştü. Kendilerini sorgulamak için kullandıkları "Kî ne ém" sözü, ulusal uyanış yaşayan Kürt gençlerinin ağızlarında bir mücadele sloganı haline de gelmişti. Kürtler varlıklarını kabul ettirmek için az bedel ödemediler. Bugün varlıklarını kanıtlamakla uğraşmak yerine özgür bir yaşamın mücadelesini vermektedirler. Kürtler bugün "Biz kimiz" diye başka bir şekilde kendilerine sormak durumundadırlar. Kürtlerin varlığını inkar edenler, şimdilerde bu inkarın utancı ile birlikte tarih olmaya başladılar.

Kürtler, bugün bir kez daha "Kî ne ém" sorusunu kendilerine sormalıdır, fakat bu varlığını kanıtlamanın çok ötsesinde olmalıdır. Bu kez ulusal uyanış duyguları ile sınırlı olmamalı. Bu soruya verilecek cevap bugün "Em Kurdın" demekle yetinilmeyecek kadar geniş bir çerçevede olmalı. Kürtlerin özgürlük mücadelesi ve karşı karşıya olduğu saldırılar gözönüne getirildiğinde, "Kürdüm" demekle yetinmenin yetersizliği ortaya çıkmaktadır. Biz kimiz derken, ulusal birlik, demokrasi, kadın hakları ve özgürlükler toplamını kapsayan bir çerçeve çizilmek zorundadır. Bütün bunları istemek, en başta da ulusal birlikten yana olmak bugünün "Kî ne ém" sorusunun vazgeçilmez cevabıdır. Kürt özgürlük mücadelesinin ve Kürtlerin gelişmeleri çok iyi değerlendirerek buna göre adım atmaları gerekmektedir.

Kürtler Bölgesel Gelişmeler İyi Okumalıdırlar

Ortadoğu'nun sorunları çözüm yoluna girmiş değil. Çözüm ile çözümsüzlük arasında mücadele en şiddetli evreye ulaşmış durumdadır. Çözüm için atılan adımlar Arap Baharı rüzgarı ile ivme kazansa da bunun etkisi uzun sürmedi. Kürtlerin özgürlük mücadelesi bölgeyi etkilediği kadar bölgesel gelişmelerden de etkilenmektedir. Uluslararası ve bölgesel güçler oyun kurarken Kürtleri de dikkate almakta ve buna göre adımlar atmaktadırlar. Arap Baharı'nın rüzgarı hızını erken kaybetti ve bölgedeki Arap halkları için giderek etkisi azalmaya başladı. Halkların örgütsüzlüğü rüzgarın esip geçmesine yol açtı. Tunus, Libya, Mısır ve Suriye'de yaşananlar bunun kanıtıdır. Buna rağmen bölgede sorunlar çözüm bulmadığından, her an yeni gelişmeler ortaya çıkabilir. Kürtlerin mücadelesi bölgeyi değiştirecek bir potansiyeli de içinde barındırmaktadır. Bundan dolayı önemi de giderek artmaktadır. Yukarıdaki sorumuzun cevabı da bu önemde yatmaktadır. Bunun farkına varan Kürtlerin önündeki en kaçınılmaz görev, ulusal birlik yolunda adımları zaman geçirmeden atmaktır.

Ulusal birliğin sağlanması Kürt özgürlük mücadelesinin büyük bir gelişme kaydetmesine yol açmakla kalmayacak, bölge halklarının yeni bir rüzgarı yakalamasını da beraberinde getirecektir.Ulusal birlik yolunda atılan adımlar yeni değildir. Kürt siyasi örgütleri arasındaki birlik çalışmaşlarının tarihi eskilere dayanmaktadır. Zaman zaman ittifaklar yapılmış ve ilişkiler geliştirilmiş de olsa bunun kalıcı bir yapıya kavuşturulması sağlanamamıştır. Bugün çok tartışılan PKK gerillalarının Başur Kürdistan'daki varlığı zamanında PKK ile KDP arasında gerçekleştirilen bir ittifak antlaşması sonucunda olmuştur. Buna benzer ikili ve ya çoklu ittifaklar zaman zaman gerçekleşmiş ve bugün de çeşitli adımların atıldığına tanık olmaktayız. Asıl meselenin bu adımların tüm Kürtleri kapsayacak bir şekilde ete kemiğe bürünememesi ve kalıcı bir hale getirilememesi olduğunu söyleyebiliriz. Bu parçalanmışlık hali Kürt örgütlerinin dışardan gelen müdahalelere karşı koymasını ve bunları boşa çıkarmalarını da zorlaştırmaktadır. Bunlar konuşulup yazıldığında ortak bir görüşe varıldığını görmekle birlikte adımlar atılmaya gelindiğinde farklı yaklaşımlar kendisini göstermektedir. Bu sorunun çözümü Kürtlerin bu yüzyılı kazanmasının da anahtarı gibidir.

Bu gün Kürdistan'ı kendi aralarında paylaşmış olan devletler bir kriz içerisindedirler. Suriye ve Irak eskisi gibi yönetilemeyecek bir durumdadırlar. Irak'ın federal yapısının daha sağlam bir temele oturtulması, yolsuzlukların önüne geçilmesi ve demokrasi temelinde halkların özgürleşmesi sorunlardan kurtulmanın ilk adımları gibi durmaktadır. Suriye, yeni bir başlangıcı halkların ortak çıkarlarını gözeten demokrasi ve özgürlükleri getirmeden gerçekleştiremez. Bu bakımdan SDG'nin Rojava ve Kuzey-Batı Suriye'de attığı adımlar Suriye geneli için de bir ayna görevi görmektedir. İran ve Türkiye siyasi ve ekonomik kriz içerisinde giderek nefes alamaz bir duruma gelmektedirler. Bu nedenle gerek İran olsun gerekse de TC olsun kendi iç sorunlarını gizlemek için dış sorunlar yaratarak ayakta kalmaya çalışmaktadırlar. Irak ve Suriye üzerinden bu oyunlarını devam ettirmektedirler.

Bu her iki gücün saldırı ve oyunları, Kürtlerin biraraya gelmesini önlemeye dönük bir amacı da taşımaktadır. Son zamanlarda TC'nin işgale dönüşen Başur Kürdistan'a yönelik saldırılarına, İran'ın da Rojhılatlı Kürt örgütlerini bahane ederek düzenlediği saldırılar eklendi. Bu saldırılar tamamen Kürtlerin birliğine ve dayanışmasına yönelikdir. Hangi bahanenin ardına gizlenirlerse gizlensinler amaç: Kürtlerin biraraya gelmelerini ve ulusal birlik yolunda adımlar atmalarını engellemeye dönüktür. Kürtlerin ortak mücadelesi bölge halklarının uyanışını hızlandıracak, soygun ve yalana dayanan düzenlerinin yıkılışını yakınlaştıracaktır.

Rojava'ya Yeni Saldırı Girişimleri

AKP-MHP faşist rejiminin Rojava ve Başur Kürdistan'a yönelik saldırıları azalmadığı gibi yeni biçimler de devam ettirilmek istenmektedir. Erdoğan, gerek Putin ile görüşmesinden gerekse de Biden ile görüşme çabalarından istediği sonucu alamamış olacak ki Rojava'ya yönelik yeni provakasyonlar tertiplemek peşinde. Rusya ve Suriye yönetimi, son zamanlarda TC'yi direkt işaret ederek 'yabancı güçlerin çekilmesi gerektiğini' yüksek sesle dile getirmeye başladılar. İdlip ve M4 karayolu çerçevesinde TC verdiği sözleri yerine getirmediği gibi DAİŞ ve cihatçı çetelere kalkan görevi görmeye devam etmektedir. Suriye'den çıkmak zorunda kalacağı günlerin yakınlaşması ve içeride işlerin istediği gibi gitmemesinden kaynaklı yeni oyunlar kurmakta ve böylelikle ömrünü uzatmaya çalışmaktadır. Rojava'da saldırgan konumda olan ve Kürtlerin kazanımlarını hedefleyen TC'nin saldıranın kendisi olmasına rağmen saldırıya uğradığı yalanını ortaya atmaktadır.

'Büyük devletiz ve bölgede oyun kurucuyuz' diyerek bölgede geniş bir coğrafyada saldırı yürütmektedir. Bu saldırıları uzun süre devam ettirmesi mümkün görünmemektedir. Buna ne ekonomik gücü ve ne de askeri gücü yeter. ABD ve Rusya gibi uluslararası güçlerin bile yer yer bazı alanlardan geri çekildikleri göz önüne getirildiğinde TC'nin savaşı yayma girişimi günü kurtarmaya yönelik girişimleri aşamamaktadır. Savaşı yaydıkça kendi çöküşünü de hızlandıracaktır. Moskova önlerine kadar giden Hitler aynı faşist mantıkla kendi çöküşünü de hazırladı. AKP-MHP faşizmi varlığını sürdürmek için aynı yol-

dan gidebileceğini sanıyor. Kürtler girdiği bu yolda, bu faşist güruhun önündeki en önemli engel. Bunun için Rojava kazanı kaynatılmakta ve yeni saldırıların zemini yaratılmaya çalışılmaktadır. ABD Başkanı Biden Ulusal Acil Durum Kararnamesi'ni bir yıl daha uzattığını Kongre'ye bildirirken SDG'ye desteğinin devamını açıkladı. Biden, oldukça sert ifadeler kullanarak yaptığı açıklamada "Türkiye'nin Suriye'deki operasyonlarının İŞİD'le mücadeleye zarar verdiğini, sivilleri tehlikeye attığını, ABD dış politikası ve güvenliği için tehdit oluşturduğunu" söyledi. Rusya ve ardından ABD'den beklediğini bulamayan Erdoğan yönetiminin, Rojava'ya dönük yeni provakasyonlar tertiplemesi sıkışmışlıktan kurtulma çırpınışlarıdır. YPG'yi bahane ederek ABD ve Rusya'dan yeni tavizler koparmaya çalışmaktadır. ABD ve Rusya'nın Suriye üzerinde henüz bir anlaşmaya varıp varmadıkları bilinmemektedir. Suriye meselesinin çözümü için ortak adımlar atmak istedikleri bilinmektedir. Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov ile Suriye Dışişleri Bakanı Mikdad'ın açıklamaları 'Türkiye'nin Suriye'den çekilmesi zamanının geldiği' yönünde birbirlerini destekler nitelikteydi. TC'nin bundan sonra Suriye'de başka bir yola gireceğine dair belirtiler yok. Şimdiye kadar denediği oyunu sürdürecek ve DAİŞ artığı cihatçılara daha fazla oynayacaktır. Bölgede ne kadar islamcı görünümde cihatcı çeteler varsa onlarla işbirliğine girecek ve Kürtlere karşı saldırtacaktır.

Efrin, Serekaniye ve Gıre Spi'de etnik temizlik ve demografiyi değiştirme planlarını Rojava'nın diğer alanlarına da yayarak Kürtler arasına hançer gibi bu cihatçı çeteleri sokmaya çalışmaktadırlar. 'Bın xwet, Ser xwet' sınır hattı kilometrelerce genişliğe yayılmak istenmektedir. TC'nin bu serseri mayın hali ve tümüyle AKP-MHP faşist egemenliğinin devamına odaklanmış saldırganlığı Rusya ve ABD'den ne kadar destek bulur ya da bu güçler bu saldırganlığa daha ne kadar göz yumar, önümüzdeki günlerde belli olacaktır. Erdoğan'ın başında bulunduğu bu rejim artık son hamlelerini oynamaktadır. Bunun için Suriye'de bir çözümün önünü tıkamakta ve böylece dış tehlike kılıcını halkın başında asılı tutmaktadır. Suriye'de başarısız olduğunda binlerce cihatçı ve DAİŞ artığı çeteyi kucağında bulacak, bunları kontrol altında tutması da zorlaşacaktır. Yani elinde pimi çekilmiş bir el bombası ile başbaşa kalacaktır. Patlamasa bile çöküşlerini hızlandıracaktır.

Başur Kürdistan Rolünü Oynayabilir mi?

TC'nin Rojava'ya dönük saldırıları Rusya ve ABD'den onay gelmedikçe sınırlı bir çerçevede kalacağa benziyor. AKP-MHP faşist rejiminin ayakta kalmak ve Osmanlı hayallerini canlı tutmak için yeni 'başarılara' ihtiyaçları var. Başur Kürdistan'a yönelik başlattıkları işgal saldırılarından beklediklerini alamadılar. En

son savaş teknikleri ve silahları kullanmalarına rağmen gerilla direnişini kıramadılar. Dağlar sürekli bombalanıyor, ormanlar yakılıyor ve binlerce ağaç kesiliyor, tüm bunlara rağmen gerillalar karşısında bir ilerleme kaydedilemedi. KDP'yi ve bazı yerel güçleri savaşa çekme planları da tutmadı. Köyler ve siviller bombalanarak buradan bir tepki yaratmak istediler, bunda da bir başarı sağlayamadılar. Bundan dolayıdır ki Rojava yeniden gündeme alındı. Rojava'da fitili ateşlenecek yeni bir çatışma ve saldırı aynı zaman da Başur'daki başarısızlığını örtmeye de yarayacak bir kalkan görevi görecektir. Bu bakımdan Başur'un kazanması Rojava'nın kazanmasıdır, tersi durumda da Rojava'nın kazanması Başur'un kazanmasıdır. Kürt özgürlük mücadelesinin içerisinde yer alan her kesimin bu gerçekliği gözönünde bulundurması gerekmektedir. Her iki parça kazandığında bu yüzyılı Kürtler de kazanmış olacaklardır.

Başur Kürdistan'a yönelik işgal saldırısı, sadece orada üslenmiş olan PKK gerillalarına yönelik bir hareket olarak görülürse bu büyük bir yanılgı olur. İşgal başarılı olursa bunun sonuçları Kürtlerin yüzyılı kaybetmelerine yol açacak ciddi tehlikeleri de içerisinde barındırmaktadır. Bu oyunu boşa çıkarmak için PKK ve KDP'ye önemli sorumluluklar düşmektedir. Başur Kürdistan'a yönelik TC'nin her alanda bir kuşatması mevcuttur. Ekonomik, siyasi ve askeri kuşatmanın boşa düşmesi 'Bıra Kujinin' kesinlikle önlenmesine bağlıdır. Öteden beri TC ile işbirlikçi ilişkiler içerisinde olan bazı kesimlerin provakasyonları arttırdıklarını görmekteyiz. Bu çevrelerin KDP içerisinden etkilemeye çalıştıkları bazı çevrelerin olduğunu da görmekteyiz. Yer yer çatışmalara varan karşı karşıya gelmeler olsa da burada sağ duyuyu korumak önemlidir. Maxmur ve Şengal'de yapılmak istenen provokasyonlara karşı KDP Kürtlerin birliğini gözeten bir tarafta durmasını bilmelidir. PKK ve diğer Kürt örgütleri de ulusal birlik içine çekmek için bu çevrelerden gelen provakasyonlara karşı uyanık olmasını bilmelidirler. Bazı çevrelerin yaptığı açıklamaların rüzgara söylenmiş sözler olarak görmeli ve uçup gitmelerine ses çıkarmamalıdırlar. TC'nin nefes bile aldırmayı zorlaştıran bir baskı kurmaya çalıştığı bilinmektedir. Bu baskıları boşa çıkarmak Kürtler arası diyaloğun güçlendirilmesi ile mümkündür. TC'nin oyunlarına gelinmeden işgal karşısında durulmalıdır.

Son yapılan Irak seçimlerine katılımın Kürdistan'da da %50'nin altında kalmasını bir kez daha düşünmeleri gerekmektedir. Bu durum onlar için üzerinde düşünmeleri gereken bir durumdur. Halkın güvenini kaybettikleri bir ortamda bir de 'Bıra Kujinin' günahına bulaşmamalıdırlar. Eski bir Yunan atasözü vardır: Herkes torunu için bir zeytin ağacı dikmelidir. Her yurtsever Kürt de gelecek nesiller için miras olarak bir şeyler bırakmalıdır. Bu da ulusal birliğe giden yola hizmet etmektir. Bölge halkları ile birlikte demokrasi ve özgürlüklerin gelişmesi için mücadele bayrağını yükseltmelidirler. ■

Politika Gazetesi'ni bulabileceğiniz adresler

Siz de il ve ilçelerinizde uygun gördüğünüz Kitabevi ve Gazete Bayileri ile ilişki kurarak onların isim, adres ve telefon numaralarını Gazete Merkezimize iletebilirsiniz.

İSTANBUL

Anadolu Yakası:

Kadıköy: *Mephisto Kitabevi:* Asım Gündüz Cad. No:23
Kadıköy: *Üç Deniz Kitabevi:* Pavlonya Sok. No:10 Kadıköy
Kadıköy: *Yaykoop:* Caferağa Mh. Tellalzade Sk. No:30

Avrupa Yakası:

Beyoğlu: *Mephisto Kitabevi:* Kuloğlu Mh. İstiklal Cad. No:125
Beşiktaş: *Mephisto Kitabev*i Sinanpaşa Mh. Köyiçi Myd. 15
Beyoğlu: *Semerkant Kitabevi:* Süslü Saksı Sk. No:5 Tarlabaşı
Osmanbey: *Beyaz Adam Kitabevi:* Halaskargazi Cd. 17/A
Mecidiyeköy: *Karaduman Gazete Bayii:*
Eyüp: *Özgür Büfe:* Karadolap Mah. Veysel Karani Cd. No: 16/A
Sefaköy: *Boran Kırtasiye:* Halkalı Cd. Kocabıyık Sk. No:3/A.

ANKARA

Kızılay: *Doruk Kitabevi:* M.paşa Cd. 28/A
Kızılay: *Tayfa KitapKafe:* Meşrutiyet Mah. Selanik Cad. 82/32
Kızılay: *Turhan Kitabevi:* Yüksel Cd. No: 8

İZMİR

Alsancak: *Yakın Kitabevi:* Kıbrıs Şehitleri Cad. No:104/A
Buca: *Emek Kitabevi:* Vali Rahmi Bey, Uğur Mumcu Cd. No:2,

ANTALYA

Merkez: *Kitapkurdu Sahaf:* Elmalı Mh. 25. Sk. No:5/A M.paşa

TRABZON

Merkez: *RA Kitabevi:* Uzun Sk. Saray Çarşısı No:60 Trabzon

RİZE

Fındıklı: *Arkadaş Kitap-Kırtasiye:* Cumhuriyet Cd. No: 50/B

MARDİN

Kızıltepe: *Aldemir Basım Dağıtım:* Orduevi Karşısı No:6 D:6

DİYARBAKIR

Yenişehir: *Vilaf Kitabevi:* Koop. Mh. Akkoyunlu 4 Sk. Mekan Apt No:11/B
Yenişehir: *Özde Büfe:* Ofis Ekinciler Cad. Devran Apt Altı

EDİRNE

Merkez: *Bellek Kitabevi:* Sabuni Mh. M. Günel İş Mrk.D:Z-08, Balıkpazarı

ESKİŞEHİR

Odunpazarı: *İnsancıl Kitabevi:* İstiklal Mh. Yeşiltepe Sk. 24/A,

HATAY

Merkez: *Yeni Dünya Tanıtım:* Cumhuriyet Mh. Gündüz Cd. Kentarma Sk./Antakya

BANDIRMA

Ozan Sanat Evi, İhsaniye Mh. İstiklal Cd. 44. Sk. No:51/B
Serüven Kitabevi, Günaydın Mh. Eski İtfaiye Cd.

AYDIN

Didim: *Emek Büfe:* Mavi Şehir Belediye Halk Pazarı, Didim

MALATYA

Merkez: *Fidan Kitabevi:* Kiğılı Cami, No:1

SAMSUN

İlkadım: *Penguen Kitabevi:* Çiftlik Mh. Ümraniye Sk. No:27/A

ŞIRNAK

Merkez: *Kelepir Kitabevi:* Sökmenler Plaza, Zemin Kat, No:4

KARAMAN

Merkez: *Danış Kitabevi:* Külhan Mah. 2.İstasyon Cad No:5

KIRŞEHİR

Merkez: *Gül Kitabevi:* Ahi Evren Mh. 735. Sk. No: 10

MANİSA

Akhisar: *Kültür Kitabevi:* Tahir Ün Cad. No:150 / A

Politika

SAVAŞSIZ VE SÖMÜRÜSÜZ BİR DÜNYA İÇİN

On beş günlük süreli yayın

İmtiyaz Sahibi : Mustafa Suphi Vakfı İktisadi İşletmesi adına S. Kemal Atakan

Sorumlu Yazıişleri Müdürü : Armağan Barışgül

Yönetim Yeri : İbrahim Ağa Cami Sk. No:11/1 Kadıköy-İst.
Telefon : 0216 428 10 21 Telefax : 0216 428 10 22
E-posta : bilgi@politikagazetesi.org
Web adresi : www.politikagazetesi.org
Avrupa Tems. : Kemal Çelik Tel: +49 172 53 17 333
Basıldığı yer : Kuzey Veb Ofset San. Tic. Ltd. Şti. Tayakadın Köyü/Arnavutköy- İstanbul Telefon: 0212 682 61 62

Gazetemizde yayınlanan makale ve yazıların hukuki sorumluluğu yazarına aittir.

Yıllık Abone Bağışı : 60- TL
Yıllık Abone Bağışı : 60,- EUR / - USD

BANKA HESAP NUMARALARIMIZ

Hesap sahibi : Mustafa Suphi Vakfı İktisadi İşl.
Banka : Türkiye İş Bankası, Tepe Nautulius AVM Şubesi - İstanbul / Kadıköy
SWİFT : ISBKTRIS
TRL IBAN : TR64 0006 4000 0011 2090 2611 69
EUR IBAN : TR51 0006 4000 0021 2090 1947 59
USD IBAN : TR58 0006 4000 0021 2090 1947 30

Önemli not: İşsiz, emekli, engelli, öğrenci ve devrimci siyasi tutsaklara ücretsiz abonelik

Kurucu Sahibi ve İlk Sorumlu Müdürü: K. Tayfun Benol
(10.10.2015'de Ankara Katliamı'nda Kaybettik)

Sosyalizm Tarihinin En Çok Tartışılan Dönemi:
SSCB'de Siyasi Tasfiyeler (1937-1939)
Yeni Bilgiler, Farklı Bir Bakış (2)

❑ Sinan DERVİŞOĞLU

Bu yazı dizisinin 1. Bölümü gazetemizin 67. Sayısında yayınlanmıştır.

İkinci iddia:

"Stalin, Parti içindeki otoritesini baskı ve terörle kurdu ve pekiştirdi"

Bu iddia, Bolşevik partisinin 1924 sonrası tarihinden bihaber olan, parti tarihini sadece yargılama ve tasfiyelerden ibaret sayanlar için anlamlı olabilir. Partideki tartışmaların ve yönetici ekiplerin 1924 sonrasındaki evrimine kısaca bir göz atıldığında, bu iddianın temelsizliği ortaya çıkacaktır. Bu çerçevede, **Lenin**'in ölüm yılı olan 1924 sonrasındaki tüm Bolşevik Parti kongrelerini, tarihleri, kapsamları ve kararları ile birlikte kısaca gözden geçirelim:

• **13. Kongre** (Mayıs 1924): Lenin'in ölümünden sonraki ilk kongre. NEP (Yeni Ekonomik Politika), yani köylülükle iyi geçinme ve serbest ticaret politikası onaylanıyor. **Troçki**'nin "Muhalefet bloku" ise Marksizm'den bir sapma olarak siyaseten mahkûm ediliyor (tutuklama, ya da ihraç söz konusu değil). Stalin'in de eleştirildiği Lenin'in meşhur "Vasiyeti" kongrede delegelere okunuyor. Troçki'nin karşısında **Stalin, Zinovyev, Kamenev** üçlüsü yönetimdeler.

• **14. Kongre** (Aralık 1925): "Sanayileşme Kongresi" olarak geçer. *"SSCB'de sosyalizmin inşasına girişilmesini"* savunan **Stalin-Buharin-Rikov** bloğuyla, bunun *"Dünya Devrimi olmadan Rusya'da mümkün olmadığını"* savunan **Troçki-Zinovyev-Kamenev**'in "Yeni Muhalefet" bloğu arasındaki kavga bu kongreye damgasını vuruyor. Partinin Leningrad Komitesi, Zinovyev muhalefetinin kalesi durumunda. Buna karşılık, kongreye katılan 653 delegeden sadece 63'ü muhalefet lehine oy kullanıyor. Kongre, Leningrad örgütüne bir çağrı kaleme alarak, parti birliği konusunda hassas ve sorumlu davranılması gerektiğini hatırlatıyor. Tutuklama, ya da ihraç yok. Hatta Troçki'nin partiden atılmasını savunanlara şiddetle karşı çıkan Stalin, onun Savunma Halk Komiserliği görevinden alınmasının yeterli olduğunu belirtir ve şöyle devam eder: *"... kesme-biçme ve kan dökme politikası Parti için büyük tehlikelere yol açar. Bugün bir azanı kesersin, yarın bir diğerini, öbür gün bir başkasını- o zaman Partiden geriye ne kalır? (Alkışlar)"* [11] Muhalif konumlarına rağmen, Zinovyev ve Kamenev, kongrede Parti MK'sı adına birer rapor sunarlar (Komintern'deki Durum ve Ekonomik İnşa hakkında). O dönemin demokratik tartışma havasını yansıtan bir diğer örneği **Molotov** vermektedir. Kendine güvenen Zinovyev, çoğunluk liderlerine *"gelin, fabrikada işçilerin önünde tartışalım"* der ve onları sol muhalefetin güçlü olduğu, aynı zamanda 1917 devriminin kalesi olarak görülen Leningrad'daki Putilov fabrikalarına çağırır. **Kalinin** ve **Molotov** giderek binlerce işçinin önünde **Zinovyev** ile tartışırlar. Tartışma şiddetli geçer. Özellikle kadın işçiler attıkları sloganlarla Sol Muhalefeti desteklerler. Sonunda Kalinin, devlet başkanı prestijini de kullanarak, bu tarz bir muhalefetin sosyalizme nasıl zarar vereceğini anlatır ve etkileyici bir konuşma ile muhalefetin Putilov'daki gücünü kırar. [12]

Devamı 12. sayfada ☛

Değerli Okurlarımız,

Mustafa Suphi Vakfı'nın çalışma programı arasında farklı konular yer almaktadır.

- Türkiye Komünist Partisi'nin tarihi ve Mustafa Suphi'lerin politik programatik görüşleri ile ilgili araştırmaların, günümüze nasıl yön verebileceği;

- Sovyetler Birliği başta olmak üzere Sosyalist ülkelerde yaşanan karşı-devrim hareketi üzerine araştırmalar, görüşler;

- Günümüzde dünyadaki güçlerin yer alımı, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin niteliği, konumu ve uluslararası güçler dengesinde üstlendikleri rol;

- Küba ve Vietnam Sosyalist Cumhuriyetleri'nin durumu ve gelişimine ilişkin tartışmalar ve bu konulara bağlı bir dizi farklı inceleme, araştırma ve değerlendirmeler...

Vakıf olarak tüm bu konularda farklı görüşlerin tartışıldığı, araştırmaların geliştirildiği çalışmalar içindeyiz.

Gazetemizin 67. sayısından itibaren oldukça uzun bir süreye yayılacak Sovyetler Birliği ile ilgili **Sinan Dervişoğlu** yoldaşımızın çalışmalarına yer veriyoruz. Sinan yoldaş, ayrıntılı ve uzun zaman alan titiz bir çalışma süreci sonucunda gazetemizin sayılarında tefrika olarak yayınlayacağımız araştırma yazılarını hazırladı. Tefrikalar yayınlandığı süreçte bu çalışma kitap halinde yayınlansa dahi biz yayınımıza devam edeceğiz ve kitabın yayınlanacağı yayınevi ile ilgili sizleri bilgilendireceğiz.

Sinan Dervişoğlu yoldaşımız da mutlak doğru iddiasında değil. Yaptığı çalışmayı dikkatimize sunarak görüş, öneri ve katkılar ile zenginleştirmemize özellikle değer veriyor. Bu anlamda sadece pasif bir okuyucu olarak değil, aktif tartışma yoluyla çalışmaya katkı sağlamanızı özellikle önemsiyoruz.

MUSTAFA SUPHİ VAKFI
Bilim Kurulu